

”Kuin kuivunut kala.”

Naiseuden diskurssi japanilaisessa Hotaru no hikari -televisiosarjassa

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Historian ja etnologian laitos
Etnologia
Kevät 2013
Katri Äyräväinen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Katri Äyräväinen	
Työn nimi – Title ”Kuin kuivunut kala.” Naiseuden diskurssi japanilaisessa Hotaru no hikari -televisiosarjassa	
Oppiaine – Subject Etnologia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Helmikuu 2013	Sivumäärä – Number of pages 73
Tiivistelmä – Abstract <p>Pro gradu -tutkielmani käsittelee naiseuden diskurssin rakentumista japanilaisessa televisiosarjassa. Tutkimukseni keskiössä on epäonnistuneen naiseuden määrittely kyseisessä sarjassa sekä siihen liitetyt merkitykset televisiosarjan kontekstissa. Tarkastelen analyysissäni epäonnistuneen naiseuden rakentumista sarjassa käytyjen keskustelujen avulla, keskittyen erityisesti kodin ja rakkauden teemoihin. Japanilaisia televisiosarjoja on tutkittu eri tieteenaloilla melko vähän, joten oma televisiosarjan kulttuurituoteominaisuuksia painottava tutkimukseni tuo uutta tietoa japanilaisen kulttuurin tutkimiseen.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu Hotaru no hikari -nimisen japanilaisen televisiosarjan kymmenestä jaksosta. Analyysini keskittyy sarjan keskusteluihin, joita käsittelem diskurssianalyysin keinoja hyödyntäen. Tutkimuksessani olen toteuttanut aineistolähtöistä tutkimusotetta, antaen keskeisten analyysiteemojen nousta aineistosta. Tutkimukseni teoriataustassa yhdistyvät sukupuolentutkimuksen, mediatutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen näkemykset. Erityisesti tarkastelen japanilaisiin naisiin liittyvää tutkimusta suhteessa omiin tutkimustuloksiini. Aineistoni perusteella selvisi, että japanilainen naiseus määrittyy hyvin vahvasti kodin, erityisesti kotitöiden ja niistä suoriutumisen kautta. Toinen tärkeä tekijä oli seurustelusuhde vastakkaisen sukupuolen kanssa sekä kiinnostuksen osoittaminen seurustelua kohtaan. Epäonnistuneen naisen, jonka ei katsottu olevan nainen ollenkaan, piirteiksi sarjassa nimettiin esimerkiksi kotona laiskottelu ulkona käymisen sijaan, taitamattomuus seurustelusuhdeissa tai niiden puuttuminen kokonaan sekä huolimaton vaatetus ja hiustyyli. Sen sijaan palkkatyön ei sarjassa katsottu olevan merkittävässä asemassa naiseuden määrittelyssä.</p> <p>Tutkimustulokseni tukevat perinteisen japanilaisen naisen kuvaa, pitäen kotia naisen ensisijaisena toiminta-areenana ja olettaen avioliittoon johtavan seurustelun olevan naisille keskeinen tavoite elämässä, mutta jättävät tilaa uudennaisille naiskuville ja naiseuden erilaiselle määrittelylle.</p>	
Asiasanat – Keywords Japani, televisiosarjat, naiseus, sukupuolentutkimus, media, kulttuurituote, diskurssianalyysi	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1. JOHDANTO.....	2
1.1. Aiheen valinta ja esittely	2
1.2. Japanilaisten televisiosarjojen erityispiirteitä.....	3
1.3. Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset.....	5
1.4. Tutkijan rooli.....	8
2. TUTKIMUSMETODI.....	11
2.1. Tutkimusmetodin valinta ja diskurssi -käsite	11
2.2. Lyhyesti diskurssintutkimuksesta ja diskurssianalyysistä	13
2.3. Televisio-ohjelma diskurssianalyysin kohteena	15
2.4. Diskurssianalyysi ja sen soveltaminen tutkimuksessa.....	16
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	19
3.1. Teoriaa sukupuolesta ja sukupuoli omassa tutkimuksessani	19
3.2. Sukupuoli mediatutkimuksessa	22
3.3. Sukupuoli Japanissa.....	26
3.4. Sukupuoli japanilaisessa mediassa	29
4. AINEISTON ESITTELY JA ANALYYSI	33
4.1. Aineiston esittely	33
4.2. Koti, kodinhoito ja vapaa-aika.....	37
4.3. Rakkaus ja seurustelu	46
5. POHDINTA.....	57
5.1. Kuivakalanaisen diskurssi suhteessa sukupuoleen Japanissa	57
5.2. Työn näkymättömyys ja muita kysymyksiä	61
5.3. Tutkimuksen arviointia ja tilaa uudelle tiedolle	63
LÄHTEET	66
Tutkimusaineisto	66
Kirjallisuus	66
Painetut lähteet	66
Painamattomat lähteet	71
LIITTEET	73
Litterointimerkinnot ja lyhenteet	73

1. JOHDANTO

1.1. Aiheen valinta ja esittely

Koska pro gradu -tutkielmani aihe on jossain määrin epätavallinen, pidän tarpeellisena kuvailla hieman omaa tietäni tämän aiheen pariin. Jo ensimmäisenä opiskelusyksynäni vuonna 2006 aloitin Japanin kielen opinnot ja ne saivat minut innostumaan yhä enemmän japanilaisesta kulttuurista, sillä tunsin pääseväni hetki hetkeltä paremmin perille Japanista ja japanilaisista, kun ymmärrykseni kieltä kohtaan kasvoi. Oman kokemukseni mukaan uuden kielen oppiminen vaatii paljon työtä ja myös mahdollisimman paljon kyseiselle kielelle altistumista. Kielen parissa pidempään töitä tehnyt ystäväni auttoi minua tällä saralla, tutustuttamalla minut japanilaiseen populaarimusiikkiin sekä japanilaisiin televisiodraamoihin. Televisiodraamat avasivat minulle täysin uuden maailman ja sarjojen katsomisesta tuli osa niin kielen opiskelua kuin vapaa-ajan viettoani.

Japanilaiset televisiodraamat yllättivät minut iloisesti tuoreella kerrontatavallaan, länsimaisista sarjoista poikkeavalla rakenteellaan sekä erilaisella huumorillaan. Sarjoja oli yhtä aikaa sekä hauskaa että mielenkiintoista katsoa ja koin oppivani paljon uutta japanilaisesta kulttuurista sarjoissa esiintyvien päivittäiseen elämään liittyvien piirteiden ja jokapäiväisen keskustelun johdosta. Kiinnostukseni Japania ja japanilaista kulttuuria kohtaan sai minut valitsemaan Japanin opiskelijavaihtokohteekseni, tarkoitukseni perehtyä entistä paremmin Japanin kieleen sekä omien kokemusten ja havaintojen kautta myös maan moninaiseen kulttuuriin. Vietin lukuvuoden 2009–2010 Japanissa, opiskellen Kanda University of International Studies -nimisessä yliopistossa Chiban maakunnassa. Opiskeluaikani Japanissa tarjosi minulle loistavan tilaisuuden tutustua paremmin ”tavalliseen” japanilaiseen elämään, sillä elin kahden lukukauden ajan opiskelijaelämää Japanissa. Vaihtovuoteni Japanissa mahdollisti myös tämän pro gradu -tutkielman tekemisen, sillä Japanissa vietetyn vuoden aikana sain kehitettyä kielitaitoni riittävälle tasolle ymmärtääkseni japanilaista puhetta ja vahvistin myös oman epämääräisen ajatukseni ottaa jokin japanilaisen kulttuurin osa-alue oman tutkimukseni kohteeksi.

Palattuani Suomeen jatkamaan opintojani, minulla oli edessä kandidaatintutkielman tekeminen. Vaihtovuoden hienot kokemukset mielessäni sekä yhä vahvana vaikuttava kiinnostukseni japanilaisiin televisiodraamoihin sai minut leikittelemään ajatuksella ottaa tutkimukseni kohteeksi jokin japanilainen televisiosarja. Ajatus oli samalla kertaa houkutteleva ja pelottava. Olisiko televisiosarjan tutkiminen kunnollista kulttuurintutkimusta? Voisinko todella tutkia jotain itselleni näin läheistä

aihetta? Millä tavalla sarjaa tulisi tutkia ja miten tutkimus kannattaisi rajata? Mitä tapahtuu rakkaalle harrastukselleni, kun otan sen tieteellisen tarkastelun alle? Epävarmuus omaa aihehahmotelmaani kohtaan olisi voinut muodostua kompastuskiveksi, mutta ohjaajani järkkymätön usko aiheen kantavuuteen sai minut tarttumaan tähän haasteeseen ja valitsemaan tutkimukseni kohteeksi japanilaisen televisiosarjan. Kandidaatintutkielman suppeahko muoto johdatti minut tekemään karkeita rajauksia tutkimusprosessin eri vaiheissa, jättäen jälkeensä tunteen, etten ollut vielä saanut kaikkea haluaamani irti aiheestani. Tästä syystä päätin jatkaa kandidaatintutkielmani aihetta myös pro gradu -tutkielmassani.

Pro gradu -tutkielmani aihe on työelämässä mukana olevien naisten kuvaaminen japanilaisessa televisiosarjassa. Tarkoitukseni on perehtyä sarjan esittämään kuvaukseen naisten elämästä ja sen tärkeimmistä osa-alueista. Pyrin keskittymään työssäni erityisesti naiskuvausten luomiseen sarjassa käytävän keskustelun avulla sekä niihin merkityksiin, joita naiskuville sarjassa annetaan. Suurin mielenkiinnon kohteeni on, kuinka sarjassa tuotetaan kuvausta epäonnistuneesta naisesta, millaisten arvojen ja normien avulla tämä epäonnistuminen määritellään ja miksi. Tutkimukseni keskittyy yhteen tiettyyn televisiosarjaan japanilaisten televisiosarjojen laajasta kirjosta. Olisin voinut valita tutkimuskohteekseni hyvin erilaisia sarjoja, mutta päädyin lopulta *Hotaru no hikariin* (suom. Hotarun loiste), koska mielenkiintoni kohdistui nimenomaan naisiin. Kyseinen sarja keskittyy ajankohittaiseen aiheeseen ja esittelee mahdollisesti ensimmäistä kertaa uuden nimen rakkauden suhteen luovuttaneille naisille. Lähes kuusi vuotta sarjan ilmestymisen jälkeen *Denshi jisho* -niminen sähköinen sanakirjapalvelu antaa sarjassa paljon käytetylle termille 干物女 (”kuivakalanainen”) merkityksen ”nainen, joka on nuorella iällä hylännyt rakkauden” (*Denshi jisho* [online]), jollaiseksi sarjan päähenkilö kuvataan. Seuraavassa alaluvussa esittelen hieman japanilaista televisiojärjestelmää sekä kerron japanilaisten televisiosarjojen erityispiirteistä.

1.2. Japanilaisten televisiosarjojen erityispiirteitä

Japanissa televisio on ollut historiansa alusta lähtien selkeästi osa julkisia, kaikille yhteisiä palveluja. Tästä syystä televisiota pidetään Japanissa tärkeänä sivistyksen lähteenä. Ensimmäinen japanilainen televisiokanava NHK aloitti toimintansa vuonna 1953, mutta Japanin nykyisessä televisiojärjestelmässä sen rinnalle ovat nousseet useat yksityiset mainostelevisioyhtiöt, mm. NTV, TBS, Fuji Terebi ja Terebi Asahi. (Valaskivi 1999: 23–25.) Varsinkin NTV- ja TBS-kanavat ovat tunnettuja televisiosarjoistaan, joista suurin osa on puhtaasti japanilaista tuotantoa. Omien havaintojeni mukaan

japanilainen televisio tarjoaa hyvin erilaista ohjelmaa kuin esimerkiksi suomalainen televisio. Japanilaista televisio-ohjelmatarjontaa hallitsevat uutisten lisäksi erilaiset visailuohjelmat sekä jo edellä mainitut japanilaiset televisiosarjat.

Japanilaisista televisiosarjoista puhutaan Japanissa yleensä käyttäen laajaa ”televisiondraama” -käsitettä. Tämä televisiondraaman käsite kattaa lähes kaikki fiktiiviset televisio-ohjelmat. Tv-lehdet viittaavat kaikkiin televisiosarjoihin ”dorama” -sanalla, joka kääntyy yksinkertaisesti draamaksi. (Valaskivi 1999: 26 – 27.) Yksi perinteinen japanilaisen televisiondraaman lajityyppi on nimeltään ”hômudorama”, ”kotidraama”, joka keskittyy käsittelemään perheen sisäisiä, sukupolvien välistä suhteita. 1980-luvulta lähtien perinteinen kotidraama on saanut seurakseen uusia draamatyyppejä, mm. nuorten työssäkäyvien naisten elämää kuvaavia trendikkäitä draamoja sekä kouluympäristöön sijoittuvia koululaisdraamoja. (Valaskivi 1995: 10–14.)

Omien havaintojeni mukaan japanilaisten televisiosarjojen luokittelu on muuttunut jonkin verran 1990-luvun lopusta, jolloin Katja Valaskivi on tehnyt omaa tutkimustaan. Nykyään draamat jaotellaan lähinnä niiden edustaman genren mukaisesti romanttisiin draamoihin, jännitysdraamoihin ja komedioihin. Koululaisdraama (erityisesti lukioaikaan sijoittuva) on säilyttänyt asemansa uudessakin luokituksessa, mutta sen sijaan en ole itse vielä törmännyt trendikkään draaman luokkaan japanilaisten televisiondraamojen parissa toimiessani. Tavallista japanilaisissa televisiondraamoissa on useiden lajityyppien yhdistely, esimerkiksi komedia ja romanttinen draama ovat suosittu genrepari. Japanilaisten televisiondraamojen aiheet löytyvät tyypillisesti japanilaisesta historiasta ja kirjallisuudesta, erityisesti romaanit ja novellit ovat suosittuja pohjatekstejä draamoille. Nykypäivänä draamojen aiheita voidaan poimia myös populaarikulttuurista, etenkin japanilaisesta sarjakuvasta, mangasta. Osa televisiondraamojen käsikirjoituksista on myös suoraan televisiota varten kirjoitettuja. Koko televisiondraaman tuotantoprosessi toteutetaan yleensä japanilaisin voimin: käsikirjoitus on japanilaisten laatima, ohjauksesta ja tuottamisesta vastaavat japanilaiset, näyttelijät ovat Japanin omia tähtiä ja draaman musiikkikin on useimmiten japanilaista perua.

Japanilaiset televisiondraamat poikkeavat esimerkiksi amerikkalaisista televisiosarjoista myös kestoltaan. Japanilaiset draamat ovat suhteellisen lyhyitä, vain noin 9–12 jakson mittaisia, eivätkä ne yleensä jatku useamman kauden verran. Draamojen lyhyen kokonaiskeston johdosta yhteen vuoteen mahtuu neljä draamakautta, jotka on nimetty vuodenaikojen mukaan talvi-, kevät-, kesä- ja syyskausiksi. Jokaisella vajaan kolmen kuukauden mittaisella kaudella useimmat Japanin televisionkanavat esittävät japanilaisia televisiondraamoja eri päivinä, tavallisimmin iltaisin klo 21.00–23.00. Poik-

keuksen vain yhden vuodenajan mittaisiin draamoihin tekevät taiga-draamat (käsittelevät usein pitkiä ajanjaksoja joidenkin tiettyjen sukujen jäsenten näkökulmasta), joiden esityskausi käsittää kokonaisen vuoden, tammikuusta joulukuuhun. Uusia televisiodraamoja mainostetaan hyvin näyttävästi ennen draaman esityskauden alkua mm. lehdissä, televisiossa ja katumainoksissa. Näiden havaintojen perusteella pidän japanilaisia televisiodraamoja näkyvänä ja erityisesti japanilaisena osana maan televisiokulttuuria.

1.3. Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmani tutkimusaihe on japanilaisten työssäkäyvien naisten kuvaaminen yhdessä japanilaisessa televisiosarjassa. Keskityn tutkimuksessani sarjassa käytävään keskusteluun naisista ja naiseudesta sen eri ilmenemismuodoissa. Erityisesti pyrin perehtymään siihen, kuinka sarjassa tuotetaan diskurssia ”kuivakalanaisesta” (干物女), joka edustaa epänaiseellista ja epäonnistunutta naista. Diskurssia ja siihen liittyvää analyysia esittelen tarkemmin tutkielmani Tutkimusmetodi -luvussa, mutta totean tässä lyhyesti ymmärtäväni diskurssin kielen avulla tuotetuksi sosiaalisen todellisuuden muodoksi. Käytän analyysini kohteena sekä naisten omaa puhetta että muiden sarjan hahmojen puhetta naisista, pyrkien selvittämään puhetta ja puhekontekstia analysoimalla millaisia naiskuvauksia televisiosarjassa tuotetaan.

Tutkimuskysymykseni ovat, miten kuivakalanaisen diskurssia tuotetaan sarjassa käytävän keskustelun avulla ja millaisia merkityksiä kyseiseen diskurssiin liitetään. Käsittelem kuivakalanaisen diskurssin rakentumista analyysiluvussani kahden eri teeman kautta, jotka molemmat nousivat aineistosta selvästi esiin ja edustavat naisten elämän keskeisiä osa-alueita (koti ja rakkaus). Alkuperäisen teemalistani mukaan tarkoitukseni oli tarkastella kuivakalanaisen diskurssia kodin ja rakkauden lisäksi myös palkkatyön kannalta, mutta aineisto ei tarjonnut tähän mahdollisuutta, sillä palkkatyötä ei sarjan keskusteluissa liitetty naiseuteen millään tavalla. Palaan palkkatyön puuttumiseen naisten elämän osa-alueena tutkielmani viimeisessä luvussa.

Tutkimusaiheen valinnan ja tarkemman rajauksen myötä oli selvää, että tutkimukseni liittyy myös sukupuolentutkimuksen kenttään. Tutkimuskysymysteni lopullinen muotoilu takasi sen, että sukupuolentutkimuksen näkökulmat tulisivat näkymään tutkimuksessani, sillä naisen määrittelyminen epäonnistuneeksi ja yksilön koko naiseuden kyseenalaistaminen ei ole itsestään selvää ja yksiselitteistä sukupuolentutkimuksen mukaan. Vaikka olin tyytyväinen saatuaani yhdistettyä kulttuurintut-

kimukseen sukupuolentutkimusta, onnistumisen tunnetta varjosti epäily tutkimukseni tarpeellisuudesta ja siitä, pystyisinkö perustelemaan järjellisesti tutkimukseni tehtävän. Yksi tutkimuksen tärkeimpiä vaatimuksia on tuottaa uutta tietoa, joka on saavutettu hyväksytyjä (ja hyväksi havaittuja) metodeja käyttämällä. Näiden perustelujen löytäminen oli minulle yksi tutkimusprosessini haastavimmista vaiheista.

Etsiessäni taustatietoa tutkimukseni kohteesta sekä perehtyessäni tutkimusaluetani sivuaviin aiempiin tutkimuksiin sain huomata varsin pian, että vastoin odotuksiani japanilaiset televisiodraamat vaikuttivat vielä melko tutkimattomalta kentältä. Japanilaista televisiota yhtenä hallitsevana median osa-alueena ja televisio-ohjelmia yleensä ovat mediatutkimuksen kentällä tutkineet mm. Andrew Painter (1993) ja Ellis Krauss (2000). Japanilaisten televisiosarjat ja erityisesti sarjojen naishahmot ovat olleet tutkimuksen kohteena esimerkiksi Katja Valaskivellä (1995; 1999), Hilaria Grössmanilla (2000) sekä Alisa Freedmanilla ja Kristina Iwata-Weickgenanntilla (2011), joiden tutkimuksia esittelen tarkemmin tutkielmani kolmannessa luvussa. Vaikuttavin tutkimus oman tutkimusaiheeni tarkemmassa rajauksessa on ollut Katja Valaskiven *Wataru seken wa oni bakari* -teos (1995), joka keskittyy tutkimaan yhden japanilaisen televisiodraaman naishahmojen representaatioita anoppi- ja miniäsuhteiden kautta. Valaskiven tutkimus toimi jossain määrin mallina omalle työlleni, joskin päädyin tutkimusaiheeni kohdalla hyvin erilaisiin rajauksiin ja tarkennuksiin sekä käytin erilaisia tutkimusmetodeja.

Pro gradu -tutkielmani sijoittuu tutkimusaiheen puolesta perinteiseen antropologiseen kenttään siltä osin, että kohteena on vieras (japanilainen) kulttuuri. Thomas Hylland Eriksen määrittelee antropologisen tutkimuksen tarkastelemaan ihmisten erilaisuutta, pyrkien samalla luomaan yhteneväisyyksiä ihmisten välille (Eriksen 2004: 14). Tavallisimmin antropologinen tutkimus on kohdistunut pieniin, kaukaisiin yhteisöihin. Pertti Alasuutarin mukaan kulttuurintutkimuksessa on tarkoitus avata uusia näkökulmia sosiaalisiin ilmiöihin, jotka ovat keskustelun kohteena. Olennaista tutkimuksessa on ilmiön paikallinen selittäminen sekä selityksen ymmärrettävyys. (Alasuutari 2011: 25; 55.) Ymmärrän Alasuutarin mainitseman paikallisen selittämisen tarkoittavan tutkimuksen yhteydessä sekä tutkimuskohteen ja tutkimuksen tutkijoineen sijoittamista kontekstiinsa että tutkimuksen keskittämistä yhteen asiaan kerrallaan.

Osallistuva havainnointi ja etnografia yhdessä tietoteoreettisen viitekehyksen kanssa ovat antropologian perinteisiä tutkimusmenetelmiä (Haverinen 2009: 3 [online]). Dick Hobbs määrittelee etnografian lukuisia eri metodeja yhdistäväksi cocktailiksi, joissa yhdistävä tekijä on käsitys henkilö-

kohtaisen osallistumisen olennaisesta asemasta ymmärryksen saavuttamiseksi. Osallistuvan havainnoinnin lisäksi tärkeitä metodeja ovat haastattelut, diskurssianalyysi, analyysi erilaisista dokumenteista sekä valokuvien ja filmien tarkastelu. (Hobbs 2006: 101.) Omassa tutkimuksessani olen hyödyntänyt osallistuvan havainnoinnin tuomaa tietoa ja ymmärrystä aiheestani, viettämällä vaihtovuoden Japanissa. Vaikka en tuona aikana vielä kerännyt aktiivisesti aineistoa tutkimukseeni ja tehnyt jatkuvasti kenttämuistiinpanoja, uskon saaneeni arvokasta tietoa näkemällä ja kokemalla, en ”muukalaisena” vieraassa kulttuurissa, josta myöhemmin tuli tutkimukseni kohde. Oma kokemukseni näyttölee ajoittain suurta roolia tutkimuksessani ja pohdiskelen asiaa tarkemmin omassa alaluvussaan tutkijan roolin yhteydessä.

Etnografista tutkimusta voidaan tehdä myös visuaalista materiaalia aineistona käyttäen. Yleisimpiä esimerkkejä tästä ovat olleet tutkijan tai tutkittavien itse tuottamat valokuvat ja videomateriaali, mutta näiden lisäksi aineistoksi soveltuu Charlotte Aull Daviesin mukaan lähes kaikki materiaallisen kulttuurin muodot. Davies totetaakin, ettei elokuvien, mainosten tai erilaisten televisiotuotantojen käyttäminen tutkimusaineistona eroa oleellisesti esimerkiksi dokumenttien tai valokuvien käytöstä. (Davies 2002: 117.) Myös Sherry Ortner yhtyy ajatukseen, että fiktiiviset tuotokset voivat antaa hyödyllistä, etnografista tietoa kulttuureista. Ortner mainitsee esimerkkinä romaanit erinomaisina etnografisen tiedon lähteinä amerikkalaista kulttuuria tarkasteltaessa (Ortner 2006: 36). Pertti Alasuutarikin mainitsee kulttuurintutkimukseen soveltuvaksi aineistoksi erilaiset kulttuurituotteet, jotka ovat usein valmiita analysoitavaksi, ilman työlästä aineistonkeruuprosessia. Tällaisia kulttuurituotteita ovat Alasuutarin mukaan esimerkiksi kirjat, lehtiartikkelit, mainokset ja elokuvat. (Alasuutari 2011: 27.)

Omassa tutkimuksessani olen mukailut Daviesin, Ortnerin ja Alasuutarin ajatuksia tutkimusaineistoa valitessani. Tutkimusaineistonani toimii yksittäinen fiktiivinen televisiosarja, eräs nyky-Japanin kulttuurituote ja median muoto. Mediaan perehdyn tarkemmin tutkielmani kolmannessa luvussa, mutta totean tässä lyhyesti ymmärtäväni median merkitysten välittämiseksi ihmisten ja erilaisten viestinten välillä, jossa vuorovaikutus on keskeinen osa välityssuhdetta. Media on kaikessa monimuotoisuudessaan keskeinen vaikuttaja ihmisten päivittäisessä elämässä. Tämän vuoksi median yksittäisten muotojen tutkiminen voi tarjota mielenkiintoisia näkökulmia ympäröivään maailmaan ja kulttuuriin, jonka kontekstissa kyseinen vuorovaikutus tapahtuu. Kulttuurituotteet heijastelevat aina sitä yhteiskuntaa ja arkielämää, joiden puitteissa ne on luotu ja rakentavat osaltaan kulloinkin hyväksytyjä käyttäytymismalleja (Alasuutari 2011: 56; Anttila 2009: 59).

Edellä olevissa kappaleissa olen esitellyt tutkimusaiheeni ja tutkimuskysymykseni sekä pyrkinyt sijoittamaan oman tutkimukseni jollain tavalla kulttuurintutkimuksen kenttään ja löytämään sille paikan tässä kentässä. Japanilaiset televisiosarjat ovat herättäneet joidenkin tutkijoiden mielenkiinnon eri tieteenalojen piirissä jo aiemmin, mutta televisio-ohjelmien tutkimus on yhä varsin vähäistä. Yksi syy tähän on epäilemättä japanilaisten televisiosarjojen tuntemattomuus muissa maissa. Joitakin maailmanlaajuiseen menestykseen yltäneitä animesarjoja (esim. Pokémon) lukuun ottamatta japanilaiset televisiosarjat ovat jääneet maan sisäisiksi ilmiöiksi. Tästä syystä pidän tutkimusaihetani perusteltuna, sillä japanilaisten televisiosarjojen värikkäät aihepiirit tarjoavat monia hedelmällisiä tutkimuskohteita etenkin media- ja kulttuurintutkimukselle.

1.4. Tutkijan rooli

Nykyaikaisessa kulttuurintutkimuksessa reflektointi ja paikantaminen ovat tärkeitä tutkimuksen tunnusmerkkejä. Reflektointi ja paikantaminen tarkoittavat tutkijan oman subjektisidonnaisuuden hahmottamista tutkimusprosessin yhteydessä ja tämän aseman auki kirjoittamista tutkimustekstissä. (Fingerroos 2003 [online].) Marianne Liljeström korostaa myös paikantumista tutkimuksen teon yhteydessä huomauttaen tiedon olevan aina aikaan, paikkaan ja henkilöön sidottua. Tämän vuoksi tutkijan, joka toimii uuden tiedon tuottajana, on tuotava ilmi edustamansa tieteenperinne ja nostettava omasta taustastaan esiin ne tekijät, joiden katsoo olevan tutkimuksen kannalta olennaisia. (Liljeström 2004: 11–13.) Karoliina Ojasen mukaan refleksiivisyys tarkoittaa edellä mainittujen lisäksi ”...tutkijan taustojen aktiivista käsittelyä aineiston analyysin yhteydessä sekä sellaistaakin itsetutkiskelua, jota ei kirjoiteta lopulliseen tekstiin.” (Ojanen 2008: 2 [online]).

Robert Kozinets määrittelee refleksiivisyyden yhdeksi merkitykseksi sen seikan huomioimisen, että akateeminen tutkija on osa sitä kehystä, kontekstia ja kulttuuria, jota hän pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään. Refleksiivisyys näkyy etnografisessa tekstissä niin tutkijan roolin tunnistamisessa kuin vaihtoehtoisten tulkintatapojen huomioimisessa. (Kozinets 2010: 169.) Tom Boellstorff kuvailee tutkijan rajallisuutta osallistuvan havainnoinnin yhteydessä, kohdistuen huomiota siihen, ettei pätevinkään tutkija pysty olemaan kaikkialla samanaikaisesti. Näin ollen syntyneet etnografiset kuvailutkaan eivät kata kaikkea tapahtunutta, vaan niihin kirjatut huomiot ovat kiinteästi yhteydessä kirjoituskontekstiinsa. (Boellstorff 2008: 30.) Tutkimus ei koskaan ole täysin objektiivinen kuva todellisuudesta sellaisenaan, sillä tutkimustulokset syntyvät vuorovaikutuksessa, jossa tutkijan oma rooli on keskeinen (Gergen & Gergen 2003).

Kuten edellisistä kappaleista käy ilmi, tutkijan henkilökohtainen tausta ja hänen tekemänsä valinnat muokkaavat meneillään olevaa tutkimusta kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa. Tämän lisäksi historiallinen, maantieteellinen ja kulttuurinen konteksti ovat tärkeitä vaikuttavia tekijöitä jokaisessa tutkimuksessa. Näiden seikkojen pitäminen mielessä läpi koko tutkimusprosessin sekä Fingerroosia lainatakseni auki kirjoittaminen jossakin tutkimuksen vaiheessa selventävät lukijalle tutkimuksen tekotapaa, tiedostaen samalla erilaisten ratkaisujen ja tulkintojen mahdollisuuden. Seuraavissa kappaleissa pohdin hieman omaa rooliani tutkijana ja nostan esiin seikkoja, joiden uskon selkeästi vaikuttaneen tutkimukseeni.

Tutkimuskohteeni valintaan on vaikuttanut keskeisesti oma kiinnostukseni Japania kohtaan, erityisesti kielen ja kulttuurin muodossa. Kielitaitoni japanin kielen osalta on mahdollistanut tutkimuksen tekemisen, sillä aineistonani ovat televisiosarjan keskustelut, jotka käydään japaniksi. Japanin kielen opinnot sekä Japanissa viettämäni vaihto-opiskelu vuosi ovat syventäneet ymmärrystäni japanilaisesta kulttuurista ja japanilaisista ilmaisu- ja kommunikointitavoista, mikä on helpottanut aineistoni analysointia ja tulkintaa. Vaikka Japanin tuntemukseni on ollut minulle suuri etu tutkimuksen teossa, sillä on varmasti ollut myös joitakin tutkimusta rajoittavia vaikutuksia. Yhtenä rajoituksena pidän esimerkiksi sitä, ettei japanilainen keskustelu ole minulle enää vierasta ja uutta. Tämän jonkinasteisen arkipäiväistymisen johdosta minulta jää epäilemättä huomaamatta joitakin sellaisia keskustelun vivahteita, jotka jollekin toiselle tutkijalle saattavat olla kerta kaikkiaan silmään pistäviä.

Tutkimusaiheeni tarkemmassa rajauksessa näkyy selkeästi mielenkiintoni sukupuolentutkimusta ja nykykulttuurin tutkimusta kohtaan. Kiinnostukseni naisiin liittyviin maailmanlaajuisiin asioihin ja asenteisiin saivat minut valitsemaan juuri sarjan naishahmot tutkimukseni keskiöön, vaikka kohteenani oleva televisiosarja olisi mahdollistanut hyvin erilaisia rajausvaihtoehtoja. Minua kiehtoi ajatus tarkastella kyseisen sarjan naishahmojen kuvailua, sillä sarja edusti mielestäni jossain määrin hyvin ajankohtaista aihetta Japanissa. Sukupuolentutkimuksen opinnot ovat tarjonneet minulle teoreettista taustaa analyysini toteuttamiselle ja sen vuoksi olleet tärkeä edellytys tutkimuksen toteutumiselle tässä muodossa. Toisaalta olen joutunut ajoittain miettimään, miten paljon tietoisuuteni sukupuoleen liittyvästä problematisoinnista on vaikuttanut analyysiini ja huomaamiini asioihin. Olenko kenties tarkastellut aineistoani liian feministisesti? Tämä on ehdottomasti yksi huomionarvoinen seikka, johon minun on kiinnitettävä huomiota tutkimuksessani. Mielestäni tutkijan mukanaan tuomien tutkimukseen vaikuttavien asioiden mielessä pitäminen läpi tutkimusprosessin, tutkimuksen haasteiden ymmärtäminen sekä niiden riittävä esittely ja vaikutusten pohdiskelu takaavat

yhdessä loogisesti etenevän tutkimuksen ja sen auki kirjoittamisen kanssa, että tutkimus täyttää tehtävänsä.

2. TUTKIMUSMETODI

2.1. Tutkimusmetodin valinta ja diskurssi -käsite

Etnologia ja kulttuurintutkimus tarjoavat monipuolisten tutkimuskohteiden ja -aineistojen valinnan lisäksi mahdollisuuden myös hyvin erilaisten tutkimusmetodien käytölle. Tutkimusmetodin valintaan vaikuttavat tutkimuksen tehtävä, tutkimuskysymykset sekä valittu aineisto. Koska tutkimukseni aineistona on televisiosarja, visuaalinen mediaesitys, katson aiheelliseksi käyttää joitakin mediatutkimuksessa vakiintuneita tutkimustapoja omassa tutkimuksessani. Vaikka tutkimukseni ei sijoitu puhtaasti mediatutkimuksen pariin, on mielestäni perusteltua hyödyntää mediatutkimuksen metodeja sekä media- että kulttuurituotteeksi luokiteltavan aineistoni analysoinnissa.

Mediatutkimus on kautta aikojen saanut paljon vaikutteita muilta tieteenaloilta, erityisesti kielitieteellisestä tutkimuksesta ja kulttuurintutkimuksesta. Kulttuurintutkimuksen vaikutuksesta mediatutkimuksessa korostetaan median ja viestinnän merkityksiä muodostavaa ja tulkitsevaa taipumusta. Nykyisin mediaa tarkastellaankin ensisijaisesti teksteinä, jotka edustavat erilaisia tapoja puhutella vastaanottajaa sekä tulkita todellisuutta. (Väliaverron 1998: 13–14; 16.) Tässä tarkastelussa erittäin hyödylliseksi on osoittautunut diskurssin käsite, joka voidaan mieltää tietyksi tavaksi ymmärtää ja tulkita jokin kielellinen tai visuaalinen ilmaus tietyssä tilanteessa (emt.: 20–21). Koska oma tutkimukseni pyrkii selvittämään yhdessä japanilaisessa televisiodraamassa keskustelun avulla rakennettuja naiseuden diskursseja, on diskurssianalyysin käyttäminen tutkimusmetodina perusteltua. Seuraavaksi avaan hieman diskurssin moninaista käsitettä ja esittelen joitakin tapoja käyttää diskurssia tai diskursseja tutkimuksessa.

Brian Paltridge määrittelee diskurssin tietyksi tyypilliseksi tavaksi käyttää kieltä eri tilanteissa (Paltridge 2006: 2). Toisin sanoen, lausuttujen sanojen ymmärtäminen eri tilanteissa vaatii aina ymmärrystä siitä, mitä sanoilla kyseisessä tilanteessa tai tapahtumassa tarkoitetaan. Tämä sanojen tilannekohtainen merkitys hahmottuu suhteellisen helposti ainakin kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvalle henkilölle. Myös Deborah Cameron ja Don Kulick pitävät diskurssia tiettyyn asiansyhteyteen liitettävänä kielenkäyttötapana korostaen diskurssin tärkeyttä sanojen merkityksen antajana (Cameron & Kulick 2003: 29). Sigrid Norris ja Rodney Jones katsovat diskurssien olevan enemmän toimintaa, tekemisen muotoja, sillä heidän mukaansa merkitykset rakentuvat diskurssin sisällä niiden toimintojen kautta, joihin ihmiset ryhtyvät. Diskurssit ovat ikään kuin työkaluja, joita ihmiset voivat hyö-

dyntää toiminnassaan, toimien joko diskurssien mukaisesti tai niistä poiketen. (Norris & Jones 2005: 4; 6.)

Brian Paltridge korostaa diskurssin määrittelyssä sen luonnetta sosiaalisen todellisuuden muokkaajana ja rakentajana ja erityisesti ihmisten sosiaalisen identiteetin muokkaajana. Tämän Paltridge selittää sillä, että kieli ja muut kommunikointitavat, joilla esitetään ajatuksia, arvoja ja tunteita ovat sosiaalisesti rakennettuja (Paltridge 2006: 9; 12). Diskurssit liittyvät olennaisesti ihmisten tapaan ajatella, puhua, esittää ja tehdä. Diskurssit myös muokkaavat asenteita, uskomuksia ja käyttäytymistä, muovaten samalla jatkuvasti sosiaalista todellisuutta sosiaalisten käytäntöjen avulla. Tästä syystä on muistettava, että diskurssit ovat aina ympäröivän kulttuurin tuottamia, edustaen tiettyä näkökulmaa sosiaalisesta todellisuudesta. (Casey, Casey, Calvert, French & Lewis 2002: 64–66.) Paltridgen sekä Casey ja tämän kollegoiden ajatuksia mukailee myös Norman Fairclough, joka pitää diskurssia määrättyinä tapana muodostaa tietty sosiaalinen käytäntö. Faircloughin mukaan diskurssi voidaan nähdä sekä sosiaalisena vuorovaikutuksena tai todellisuuden sosiaalisena konstruktiona. (Fairclough 1997: 31; 101.)

Ranskalainen filosofi Michel Foucault liittää diskurssin sosiaalisen todellisuuden rakentamisen lisäksi olennaisesti erilaisiin valtasuhteisiin. Foucault korostaa kielellistä vuorovaikutusta eri asemien, identiteettien ja asiantilojen tuottamisessa ja muistuttaa yhteiskunnassa yleisessä käytössä olevien diskurssien johtavan institutionaalisiin muutoksiin. Foucault katsoo diskurssien liittyvän olennaisesti yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin, sillä ne mahdollistavat tiedon ja vallan kytkösten uudelleen järjestämisen ja käsittämisen. (Alasuutari 2011: 185; 188.) Sari Mäntynen ja Anne Pietikäinen tulkitsevat Foucaultin diskurssien tarkoittavan ”kiteytyneitä todellisuuskäsityksiä”, jotka rakentuvat eri kielenkäyttötilanteissa ilmentäen tietyn aikakauden käsitystä todellisuudesta (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 25–26).

Pietikäinen ja Mäntynen kuvailevat diskurssin käsitettä dynaamisena alati liikkeessä olevan tutkimuskentän johdosta. Diskurssi saa hyvin monenlaisia merkityksiä riippuen aina sitä kulloinkin hyödyntävästä tieteenalasta. Esimerkiksi kielitieteellisessä tutkimuksessa diskursseiksi nimitetään tutkimuksen kohteena olevia lausetta suurempia kielenkäytön kokonaisuuksia kontekstissaan. Yhteiskuntatieteissä ja kulttuurintutkimuksen piirissä painotetaan enemmän kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavaa luonnetta, toisin sanoen kielellinen merkitys ei ole pelkkää todellisuuden toistamista vaan jo osa diskursiivisen toiminnan tulosta. Tämän vuoksi on tärkeää määritellä jokaisen tutkimuksen kohdalla, miten kyseisessä tutkimuksessa diskurssin käsite ymmärretään ja miten sitä

käytetään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 22; 24–26.) Omassa tutkimuksessani käsitykseni diskurssista kallistuu sosiaalisen konstruktionismin puolelle. Tutkiessani televisiosarjassa käytyjä keskusteluja ja puhetta naisiin ja naiseuteen liittyen pyrin selvittämään, miten erilaisia naiseuden diskursseja (ja sosiaalista todellisuutta) luodaan näiden keskustelujen avulla kyseisessä sarjassa.

Esiteltyäni edellisissä kappaleissa lyhyesti diskurssin käsitteenä, annan seuraavaksi esimerkkejä diskurssintutkimuksesta, keskittyen erityisesti omassa tutkimuksessani käyttämäni diskurssianalyysiin.

2.2. Lyhyesti diskurssintutkimuksesta ja diskurssianalyysistä

Diskurssintutkimus on laadullista tutkimusta, joka nimensä mukaisesti pyrkii tutkimaan eri ilmiöiden laatua. Yksi tärkeä päämäärä laadullisessa tutkimuksessa on ymmärtää ihmisten käyttäytymistä ja hahmottaa niitä merkityksiä, joita he rakentavat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Diskurssintutkimuksessa aineistoa voi analysoida monin eri tavoin, mm. järjestelemällä, pilkkomalla, teemoitteleamalla, jakamalla, yhdistelemällä ja vertailemalla, etsimällä siitä ristiriitaisuuksia tai säännönmukaisuuksia. Tärkeintä diskurssianalyysissä on etsiä aineistossa rakentuvia merkityksiä ja pohtia niiden suhdetta sosiaaliseen toimintaan ja kontekstiin. Tutkimuskysymykset ja aineiston analyysi ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 139; 166–168.)

Diskurssianalyysi tutkii kieltä paitsi kommunikoinnin myös identiteetin ja maailmankatsomustapojen luomisen välineenä. Diskurssianalyysi terminä on peräisin 1950-luvulta, jolloin Zellig Harris kiinnitti huomiota keskusteluissa kieleen ja sanallisen ilmaisun ulkopuoliseen käyttäytymiseen. Diskurssianalyysi pyrkii tunnistamaan ja määrittämään eri kielenkäyttötapojen merkityksiä, sekä saavuttamaan syvempää ymmärrystä niistä prosesseista, joiden kautta tekstit (puhutus ja kirjoitetut) tulevat merkityksellisiksi käyttäjilleen. Diskurssit ja niiden analysointi tarjoavat mahdollisuuden kielen laajempaan ja monipuolisempaan tarkasteluun osana sosiaalista ja kulttuurista ympäristöä. (Paltridge 2006: 2–3; 20.) Eero Suoninen nimittää diskurssianalyysin tarkastelun kohteena olevia kuvauksia selonteoiksi. Hänen mukaansa ihmiset selittävät ja kuvailevat toisille itseään ja maailmaa, muokaten samalla omilla selonteoillaan ympäröivää maailmaa (Suoninen 1999: 20).

Sari Pietikäinen ja Anne Mäntynen määrittelevät diskurssintutkijan mielenkiinnon kohteeksi sanojen käytön eri aikoina, eri paikoissa ja tilanteissa. Kielellä ei diskurssintutkimuksen mukaan katsota

olevan vain yhtä muuttumatonta merkitystä, vaan merkitys on aina tilannekohtainen, neuvoteltavissa oleva. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–12.) Diskurssit ovat jatkuvan muutoksen ja uudelleen neuvoteltavien merkitysten kohteena (Cameron & Kulick 2003: 29). Diskurssitutkimus pohjautuu sosiaalisen konstruktivismin teoreettiseen viitekehykseen, joka yksinkertaistettuna tarkoittaa sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista tarkastelevia tutkimussuuntia. Diskurssitutkimus pitää kielenkäyttöä paitsi kielellisenä myös sosiaalisena toimintana. Tästä syystä kielen tutkiminen antaa tietoa ympäröivästä kulttuurista, yhteiskunnasta ja ajasta, sillä kielenkäyttöä ohjaavat vahvasti sosiaaliset ja kulttuuriset tavat. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12–13.)

Antti Seppälän mukaan diskurssianalyysi pyrkii tulkitsemaan sosiaalista todellisuutta. Sen pohjana on diskurssiteoria, eli käsitykset siitä mitä diskurssit ovat. Seppälä kuvaa diskurssianalyysin olevan diskurssien esille nostamista, rakentamista ja esittelyä, ei diskurssien varsinaista analysoimista. Tämän lisäksi on muistettava, ettei diskursseja voi tutkia objektiivisen todellisuuden kuvauksina, sillä diskursseille luonteenomaisen sosiaalisen muodostumisen johdosta niitä ei voi tulkita kyseisen sosiaalisen todellisuuden ulkopuolella. Diskurssianalyysi ei siis tuota ”yhtä ainoaa ja oikeaa” tulkintaa kohteestaan, vaan pyrkii tarjoamaan perustellun ja johdonmukaisen tulkinnan. Olennaista tutkimusprosessissa on tutkijan ja aineiston välinen dialogi, jonka avulla tutkija pyrkii saamaan aineiston vastaamaan kysymyksiinsä. Seppälän mukaan diskurssianalyysi on parhaimmillaan tarkasteltaessa itsestään selvinä pidettyjä käsitteitä, joihin diskurssianalyysi tuo kyseenalaistavia näkökulmia, asioiden tuttuudesta huolimatta. (Seppälä 2003: 73–74.)

Diskurssitutkimuksen kohteena on kieli ja tutkimuksen tarkoitus on saada tietoa yhteiskunnasta ja kulttuurista. Tämä tutkimuksellinen tavoite suuntaa diskurssitutkimuksen ensisijaisesti todellisiin ihmisiin ja heidän kielenkäyttöönsä todellisessa ympäristössä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13–14.) Myös Kirsi Juhila ja Eero Suoninen näkevät diskurssianalyysin aineiston olevan ensisijaisesti ns. luonnollisia aineistoja, jotka ovat olemassa tai syntyneet tutkijasta riippumatta. Tällaisia luonnollisia aineistoja ovat mm. video- ja äänitallenteet arkikeskusteluista, sekä lisäksi erilaiset tekstit, lehtiartikkelit, raportit ja romaanit. Kaikkien edellä mainittujen aineistotyyppien tarkastelu tulisi suorittaa osana niitä sosiaalisia käytäntöjä, joita varten ne on alun perin tuotettu. (Juhila & Suoninen 1999: 236–237.) On kuitenkin esitetty ajatuksia siitä, että mikä tahansa kielen osa, puhuttu tai kirjoitettu, voidaan altistaa diskurssianalyysille. Tämän ajattelutavan mukaan diskurssianalyysin aineistoksi kelpaavat myös monet kuvamedian esitykset, mm. elokuvat, videot, valokuvat ja televisio-ohjelmat (Casey, Casey, Calvert, French & Lewis 2002: 64).

Seuraavassa aluvuussa pyrin esittelemään joitakin diskurssianalyysin sovelluksia tutkimuksissa, joissa aineistona toimii Juhilan ja Suonisen edellä mainitsemin luonnollisiin aineistoihin verrattuna jokin visuaalisempi median muoto, esimerkiksi televisio-ohjelma.

2.3. Televisio-ohjelma diskurssianalyysin kohteena

Diskurssianalyysia on käytetty televisio-ohjelmien tutkimisessa hyvin erilaisin tavoin, mikä kuvastaa kyseisen metodin monipuolisuutta ja monitulkintaisuutta. Yksi paljon käytetty tutkimuskohde on ollut televisiouutiset. Uutisia ja erityisesti uutispuhetta on tutkittu mm. keskustelua analysoimalla, retoriikkaan keskittymällä sekä myös erilaisten diskurssien kautta. Antti Seppälä keskittyy väitöskirjassaan (2003) suomalaiseen kotiin ja työhön liittyvään uutispuheeseen televisio- ja radiouutisissa. Seppälän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on miten työ ja koti kansallisesti ymmärretään, sillä uutiset kytkevät asioihin merkityksiä ja liittyvät osaltaan sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Uutisilla on valtaa määritellä sosiaalisen todellisuuden olemusta. (Seppälä 2003: 11–12.) Televisiouutisia ovat tutkineet Seppälän lisäksi diskurssianalyysia hyödyntäen mm. Mats Nylund (2003) ja Neil Stevenson (2010).

Omien sanojensa mukaan eräänlaista ”juoksevaa” diskurssianalyysin muotoa ovat käyttäneet tutkimusmetodinaan myös Fred Dervin ja Minghui Gao tutkiessaan kuinka monikulttuurisia pareja esitellään ja tuotetaan kiinalaisessa televisio-ohjelmassa eri toimijoiden ja heidän näkökulmiensa kautta (Dervin & Gao 2012: 6). Dervinin ja Gaon tutkimus keskittyy tarkastelemaan ohjelmaa, jossa esitellään kiinalaisia pikkukaupunkeja ja -kyliä asukkaineen. Analyysin kohteena olevassa jaksossa käsitellään monikulttuurista pariskuntaa Pohjois-Kiinan alueelta. Tutkimuksessa osoitetaan, että televisio-ohjelman kerrontatapa mukailee perinteistä satua narratiivin tasolla ja vaikka ohjelmassa pyritään tuottamaan identiteettiä hyvinkin voimakkaasti erilaisten diskurssien avulla, jäävät esitellyt ihmiset kahden eri kulttuurisen identiteetin väliin, tavallaan molempien ulkopuolelle. (Dervin & Gao 2012: 9; 21.) Koska oma tutkimukseni keskittyy hyvin toisenlaiseen televisio-ohjelmaan, esitelen seuraavaksi hieman tarkemmin joitakin esimerkkejä diskurssianalyysin käytöstä fiktiivisten televisio-ohjelmien yhteydessä.

Janet M. Cramer on tutkinut kuinka kahden suosittu amerikkalaisen televisiosarjan (*Sinkkuelämää* ja *Älä kerro äidille*) esitykset seksuaalisuudesta ja seksuaalitavoista muokkaavat seksuaalista moraalialia (Cramer 2007). Cramer valitsi kohteekseen kyseiset sarjat, koska ne esittivät selkeästi yleisis-

tä moraalikäsitteistä poikkeavia näkökulmia, mm. lähtiessään oletuksesta, että seksuaalinen mielihyvä on positiivinen asia. Cramer soveltaa analyysissään diskurssianalyysia, pyrkien löytämään vastauksen tutkimuskysymykseensä millaista seksuaalimoraalia sarjoissa rakennetaan seksiä ja seksuaalista toimintaa koskevien ajatusten ja teemojen avulla. Yksi tärkeimmistä löydöksistä Cramerin tutkimuksessa on omien tarpeiden huomiointi, joka on sarjoissa esitetty keskeisenä moraaliarvona. Keskeisiä esiin nousevia teemoja molemmissa sarjoissa ovat itsestä huolehtiminen, ystävyysuhteiden vaaliminen, rehellisyys sekä oman äänen kuuluviin saaminen keskustelujen kautta. Ystävyysuhteet ovat molemmissa sarjoissa avainasemassa yksilön omien moraalikäsitteiden ja minäkuvan muovaamisessa. (Cramer 2007: 410–411; 414; 417–423; 427.)

Keren Tenenboim-Weinblatt esittelee artikkelissaan, kuinka televisiosarjaa voidaan hyödyntää poliittisessa diskurssissa. Tenenboim-Weinblatt keskittyy tutkimuksessaan tiettyyn amerikkalaiseen televisiosarjaan (24) viittaamiseen poliittisissa keskusteluissa sekä sarjan fiktiivisten tapahtumien ja henkilöiden käyttämiseen todellisten tapahtumien ja henkilöiden tapaan poliittisten näkökantojen vahvistamiseen (Tenenboim-Weinblatt 2009). Yksi artikkelin esittämä ajatus on, että mediatekstien poliittisen merkityksen määrittely tulisi pohjata näiden tekstien käyttömahdollisuuksiin, ei pelkästään tyyliin tai lähteeseen. Artikkelissa kuvaillaan esimerkkien avulla, kuinka televisiosarja 24:ää ja sen päähahmon *Jack Bauerin* toimintaa on käytetty esimerkkeinä keskusteltaessa näkökulmista kidutukseen ja sen sallimiseen tietyissä olosuhteissa. Tenenboim-Weinblattin tutkimus muistuttaa television ja muidenkin fiktiivisten mediatekstien merkittävydestä kulttuurisena keskusteluareenana, jossa sosiaalisesti tärkeinä pidettäviä asioita voidaan nostaa keskustelun ja tarkastelun kohteiksi. (Tenenboim-Weinblatt 2009: 368–369; 374; 383.)

2.4. Diskurssianalyysi ja sen soveltaminen tutkimuksessa

Omassa tutkimuksessani käytän aineistona Janet Cramerin ja Keren Tenenboim-Weinblattin tavoin fiktiivistä televisiosarjaa. Keskityn aineistossani käytyihin keskusteluihin, sillä käsitykseni diskurssista korostaa kielen merkitystä sekä kommunikoinnin muotona että sosiaalista todellisuutta muokkaavana tekijänä. Tutkimusmetodini katson kuuluvaksi diskurssianalyysin monipuoliseen piiriin, sillä taustalla on jonkinlainen teoria diskurssin olemuksesta. Tämän lisäksi tutkin aineistossani esitettyjä naiseuteen liittyviä merkityksiä ja niiden tuottamista puheen avulla sarjan omassa kontekstissa. Pohdin myös millaisia itsestäänselvyyksiä sarjan puheessa tulee ilmi ja millaiseen todellisuuden kuvaan tutkimani teksti perustuu. Edellä mainitut tutkimuksen piirteet ovat hyvin lähellä Janne Seppälän väitöskirjassaan kuvaileman diskurssianalyysin toteutusta (Seppälä 2003: 75). Näin ajatel-

tuna katson omassa tutkimuksessa käyttämäni metodisovelluksen sopivan yhdeksi diskurssianaalyyisin muodoksi.

Tutkimukseni tekotapa on ollut hyvin aineistolähtöinen, sillä valitsin aineistoni jo ennen varsinaisen tutkimuskysymyksen tai analyysitapojen hahmottumista. Kiinnostukseni sukupuolentutkimusta kohtaan ohjasi aiheen rajausta kohti sarjan naishahmoja tai ylipäänsä naisiin liittyvää keskustelua. Valittuani aineistoni ja saatuani jonkinlaisen käsityksen mahdollisista tutkimuskysymyksistä aloitin aineiston tarkemman läpikäymisen. Katsoin kohdesarjani kaikki 10 jaksoa läpi tehden alustavia muistiinpanoja naisiin liittyvästä puheesta, naisten toimintatavoista, naisellisiksi esitetyistä asioista ja luonteenpiirteistä sekä naisten kiinnostuksen kohteista. Muistiinpanot olivat hyvin yksinkertaisia, lyhyitä lauseita lähinnä sarjassa kullakin hetkellä käsillä olevasta puheenaiheesta. Merkitsin myös jokaisen keskustelun tärkeimmät puhujat, eli ne henkilöt jotka olivat suurimpia toimijoita näissä keskusteluissa, esim. ”Jinguuji kuvailee Hotarulle ihanteellista tyttöä”. En tässä vaiheessa kiinnittänyt kovin suurta huomiota kulloisenkin tilanteen kontekstiin, tarkoittaen tässä tapahtumahetkeä ja -ympäristöä. Tämä johtui siitä, että halusin laittaa analyysini pääpainon puheeseen ja keskustelujen sisältöön.

Saatuani muistiinpanojeni ja sarjan tarkemman katsomisen kautta jonkinlaisen kuvan sarjan eri keskustelujen aiheista, otin seuraavaksi urakakseni litteroida sarjan kaikki keskustelut, jotka koskivat naisia ja naisten toimintatapoja. Näitä keskusteluja ja niistä laadittuja litteraatioita halusin käyttää varsinaisena aineistonani. Litteroiduista keskusteluista valtaosa käytiin kahden henkilön välillä, monissa oli kolme tai useampia osapuolia ja muutama ”keskustelu” oli jonkin sarjan hahmon yksinpuhelua tai ajatuksia. Seuraava vaihe aineiston käsittelyssäni oli muistiinpanojeni avulla tehtyjen kohdistettujen litteraatioiden luokittelu muutaman alustavan teeman mukaisesti. Tässä vaiheessa jaoin yksinkertaisesti keskustelut joko koskemaan sarjan päähenkilöä, olemaan yleisiä havaintoja ja kommentteja naisista tai olemaan naisten omaa puhetta. Pian huomasin, että edellä mainituista teemoista viimeinen ei ollut kovin hyvin valittu, sillä siihen sopivia keskusteluja oli huomattavasti vähemmän, kuin kahteen muuhun teemaan osuvia. Tämän vuoksi päätin hylätä ensimmäisen luokittelutapani ja keskittyä hieman tarkemmin sarjan päähenkilöä koskevaan puheeseen sekä yleiseen puheeseen naisista.

Valitsin uusiksi teemoiksi mm. muiden henkilöiden mielikuvat sarjan päähenkilöstä, päähenkilön omia ajatuksia elämästään, ihanteellisen tytön ja ”kuivakalanaisen” vertailu, ihmissuhteisiin liittyvät keskustelut sekä koti ja vapaa-aika päähenkilön elämänalueena. Tämän uuden jaottelun myötä

huomioni alkoi kiinnittyä varinaiseksi tutkimusaiheekseni päätyvän epäonnistuneen kuivakalanaisen diskurssin rakentamiseen sarjassa. Loppujen lopuksi, palattuani vielä aineistoni pariin muistiinpanojeni täydennyksen merkeissä, päätin kohdistaa huomioni siihen, kuinka sarjassa käytävä keskustelu hahmojen välillä rakentaa kuivakalanaisen diskurssia. Epäonnistunut nainen oli sarjassa selkeä teema, johon halusin perehtyä tarkemmin tutkimalla millä tavoin ja minkälaisin perustein naiset sarjassa määritellään epäonnistuneiksi ja mitä tämä merkitsee. Sarjan keskusteluissa kuivakalanaisen yhteydessä nousi esiin kaksi selkeää osa-aluetta, joilla aiheeseen liittyvää diskurssia rakennettiin. Nämä alueet olivat koti, naisen toimintatilana ja eräällä tavalla hänen kuvanaan sekä romanttinen rakkaus, seurustelusuhteiden ja ulkonäköön liittyvien aiheiden muodossa.

Kodista ja rakkaudesta muodostuikin keskeisimmät teemat kuivakalanaisen diskurssin rakentamiseen keskittyvässä analyysissäni. Jaottelin molemmat teemat analyysia tehdessäni edelleen alateemoihin, jotka nousivat aineistosta. Kotiin liittyviä alateemoja löysin yhteensä neljä, rakkauteen liittyviä kolme. Teemoiteltuani aineistoni tarkasti, jatkoin sen läpi käymistä, pyrkien löytämään perusteltuja tulkintoja keskusteluissa esitetyille ajatuksille. Yksinkertaistaen voi sanoa analyysiprosessini koostuneen jonkin asteisesta esiymmärryksestä aiheeseen, aineiston systemaattisesta erittelystä sekä sen seurauksena tehdystä tulkinnasta. Edellä mainitut kolme vaihetta esiintyvät myös Antti Seppälän diskurssianalyysin esittelyssä. (Seppälä 2003: 76.)

Analyysini ulkopuolelle jäi monia aiheita, jotka olisivat tarjonneet hyviä tutkimusmahdollisuuksia sarjassa tuotettujen naiskuvien tutkimiseen. Koska keskityin aineistossa esiintyviin, jollain tavalla kuivakalanaisista määritteleviin lausahduksiin ja keskusteluihin, tarkasteluni ulkopuolelle on jäänyt monia naisten elämään liittyviä asioita, joiden kautta sarjassa ei nimenomaan käsitellä epäonnistunutta naiseutta. Esimerkkinä tällaisesta aiheesta mainitsen naisten väliset ystävyysuhteet, jotka ovat sarjassa näkyvästi esillä, mutta eivät millään tavalla osallisia kuivakalanaisen määrittelyyn.

3. TOOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1. Teoriaa sukupuolesta ja sukupuoli omassa tutkimuksessani

Sukupuoli voidaan määritellä yksinkertaisimmin biologisten ominaisuuksien kautta. Tässä määritelmässä sukupuolen katsotaan viittaavan eliössä niihin ominaisuuksiin, jotka luokittelevat sen lisääntymissoluiltaan joko hedelmöittäväksi tai hedelmöityväksi. Fyysisistä eroavaisuuksista johdettu eriarvoisuus sukupuolten välillä on kehittynyt vuosisatojen kuluessa ja ilmenee edelleen lukuisina eriarvoistavina käytäntöinä. Naistutkimuksen ja myöhemmin sukupuolentutkimuksen piirissä on kiinnitetty huomiota biologiseen sukupuolieroon sekä niihin yhteiskunnallisiin hierarkioihin, joita tämä erottelu on rakentanut ja oikeuttanut. Seuraavaksi esittelen joitakin näkökulmia sukupuoleen, jotka tekevät siitä monitahoisen ja alati muuttuvan ilmiön nykymaailmassa. Aluksi esittelen yleisesti muutamia keskeisimpiä teoretisoineja sukupuolesta, minkä jälkeen käsittelen hieman suomalaisen sukupuolentutkimuksen kysymyksiä. Suomalaisen sukupuolentutkimuksen näkökulman sisällytin tähän teorialukuun siitä syystä, että suomalainen nais- ja sukupuolentutkimus ovat vaikuttaneet hyvin voimakkaasti siihen, mitä itse pidän sukupuolentutkimuksena ja minkä asioiden katson kuuluvan kyseisen tutkimusalueen piiriin.

Yhdysvaltalainen antropologi Gayle Rubin erotti 1970-luvulla toisistaan biologisen (sex) ja sosiaalisen (gender) sukupuolen, joiden erona on biologisen sukupuolen näyttäytyminen ruumiillisena, synnynnäisenä ominaisuutena, kun sosiaalinen sukupuoli opitaan ympäristöön sosiaalistumisen prosessissa. Rubinin mukaan yhteiskunta muokkaa biologisen sukupuolen käyttäytymisnormiksi sukupuolijärjestelmässä. 1990-luvun alussa konstruktionistinen sukupuolikäsitys alkoi haastaa Rubinin sukupuolijärjestelmää. Uuden näkemyksen mukaan myös biologinen sukupuoli on sosiaalisten käytäntöjen rakentamaa, muuttamaa ja uudelleen tuottamaa. Konstruktionistinen käsitys sukupuolesta korostaa kielenkäytön merkitystä sukupuolen rakentamisprosessissa, sillä kielen katsotaan toimivan todellisuuden tuottajana ja rakentajana. Yhtenä tärkeänä vaikuttajana tämän suuntauksen synnyssä oli ranskalainen filosofi Michel Foucault, jonka teoretisoinnit keskittyivät mm. seksuaalisuuteen ja valtaan. Foucault'n mukaan ihminen samanaikaisesti sekä tuottaa omalla toiminnallaan nimeämisiään että on niiden tulos. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 17–19; 24.)

Feministifilosofi Judith Butlerin mukaan sukupuoli ei ole olemista vaan tekemistä. Butler liittää sukupuoleen performatiivisuuden, joka on edelleen keskeinen mielenkiinnonkohde mediatutkimuksessa. Sukupuolen performatiivisuus näkyy erilaisina tekoina, esityksinä ja mallisuoritusten jäljitte-

lynä, joita toistetaan kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa käytännöissä, esimerkiksi mediassa. (Butler 1990; Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 19–20.) Butler haastaa sosiaalisen ja biologisen sukupuolen sekä ylipäänsä erottelun kahteen sukupuoleen queer-teoriassa. Queer-teorian mukaan heteronormit tuottavat kaksi sukupuolta, jotka seksuaalisen halun muodossa ajautuvat erilaisuuden kautta toisiaan täydentävään riippuvuussuhteeseen. (Julkunen 2010: 18.) Janne Seppänen hillitsee Butlerin ajatuksista virinnyttä keskustelua moninaisten sukupuolten mahdollisuuksista muistuttamalla, että Butler piti kuitenkin sukupuolta sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti määrittyneenä ja tiukasti kiinnittyneenä tiedostamattomaan. Tästä syystä sukupuoli ei ole rakennettavissa mihin muotoon hyvänsä. (Seppänen 2005: 64.)

Teresa De Laurentis jatkaa teoretisointia sukupuolesta puhumalla sukupuolen teknologioista, joita erilaiset instituutiot tuottavat jatkuvasti, valvoen samalla yhteiskunnallisia merkityksiä sekä tuottaen ja vakiinnuttaen sukupuolen representaatioita. De Laurentisin mukaan sukupuoli on sosiaalisesti ja historiallisesti rakennettu representaatio ja prosessi, jota yhteiskunnan instituutiot, esim. perheet, koulut ja joukkoviestimet tuottavat. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 22.) De Laurentisin sukupuoliteknologiat toimivat arkisessa vuorovaikutuksessa, kielessä ja erilaisissa kuvarepresentaatioissa. Sukupuolta koskevat arvot, normit ja uskomukset ovat yhteisöllisiä ja viestintä pitää jatkuvasti yllä sekä tuottaa uudelleen käsityksiä sukupuolesta. (Seppänen 2005: 58; 41.)

Luce Irigaray toi sukupuolikeskusteluun naissubjektin käsitteen. Leena-Maija Rossin mukaan subjekti-käsitteen avulla sukupuolta voidaan käsitellä toimijuuden ja sukupuolittuneen toimijan kysymysten kautta. Feministinen kritiikki subjektin käsittelyissä kohdistuu naisille osoitettuun vaatimukseen tulla miesten kaltaisiksi, voidakseen tulla subjekteiksi. Subjekti nähdään nykyajan feministisissä teoretisoinneissa prosessina, joka on kiinteässä yhteydessä sukupuolittumiseen. (Rossi 2010: 30–32.) Toimijuus ja työelämään liittyvät kysymykset ovat olleet keskeisiä pohjoismaisessa sukupuolentutkimuksessa, jossa tärkeämpää on pyrkimys tasa-arvoon, kuin erojen korostaminen (vrt. erityisesti ranskalainen sukupuolentutkimus). Esimerkiksi Luce Irigaray ja Rosi Braidotti ovat kuuluisia eron korostajia, johtoajatuksestaan sukupuolten välisen eron ajattelemisen uudella tavalla ilman eriarvoistavia käytäntöjä. (emt.: 28–29.) 2000-luvun sukupuolentutkimuksen suurimmaksi kiinnostuksenkohteeksi on muodostunut intersektionaalisuus, joka määrittyy yksinkertaisimmillaan toimijuuden ja alistuksen analyysin monipuolistamiseksi. Tällä tarkoitetaan, että sukupuolen lisäksi on otettava huomioon muitakin seikkoja, kuten yhteiskuntaluokka, etnisuus, uskonto ja ikä. Kahden sukupuolen välisestä erosta on siirrytty moninaisempiin eroihin. (emt.: 34.)

Suomalainen sukupuolitutkimus on saanut paljon vaikutteita Ruotsista, joka on toiminut esimerkkinä niin tasa-arvotavoitteissa kuin hyvinvointivaltiomallissa. Rita Liljeström pohjaa ajatuksensa sukupuolirooleista biologisen ja sosiaalisen sukupuolen jakoon sekä ajatukseen sosiaalisen sukupuolen muokkaamismahdollisuuksista. Sukupuoliroolit ovat Liljeströmin mukaan sosiaalisia seurauksia ihmisten lajittelusta sukupuolielintensä mukaisesti (Rossi 2010: 26). Yvonne Hirdman katsoo sukupuolen järjestyvän kahden periaatteen, eron ja hierarkian, mukaan. Ero tarkoittaa tässä yhteydessä feminiinisen ja maskuliinisen määrittelyä vastakohtaisin ominaisuuksin ja ilmenee mm. sukupuolten välisenä työnjakona. Hierarkia taas syntyy siitä, että mies nähdään yhteiskunnassa edelleen ihmisen normina. (Rossi 2010: 28; Julkunen 2010: 16.) Hirdmanin teoretisointi sukupuolesta esittelee myös sukupuolisopimuksen, joka kertoo sukupuolten oikeuksista ja velvollisuuksista kulttuuristen koodien ja konkreettisten käsitysten avulla. Sopimus kuvaa toisin sanoen niitä erilaisia normeja ja odotuksia, joita sukupuoliin kohdistetaan ja jotka sopimuksen lailla ovat yhteiskunnassa hyväksytyjä. (Julkunen 2010: 19–20.)

Suomalaisessa tutkimuksessa sukupuolta on käsitelty mm. koulutusta ja työelämää tarkastelemalla. Sukupuoli näyttäytyy koulutuksen yhteydessä erilaisina odotuksina opetustilanteiden toimijuuteen liittyen sekä niitä heijastelevina eroina yhteiskunnallisessa osallistumisessa. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009: 13–14.) Miehillä ja naisilla asetetaan erilaisia odotuksia ja siksi sukupuolen voidaan katsoa määrittelevän yksilön käytössä olevia resursseja vastata näihin odotuksiin. Sukupuoli vaikuttaa myös yksilön käsityksiin omista kyvyistään ja rajoituksistaan. (emt.: 27.) Ojala, Palmu ja Saarinen mainitsevat yhtenä näkökulmana sukupuoleen sen näkemisen tapana, jolla he tarkoittavat sukupuolen määrittymistä totuttujen tapojen mukaisesti. Tällöin yksilöt toimivat kulttuurisesti hyväksytyjen mielikuvien mukaisesti. (emt.: 18.) Naisten työelämä sekä työn ja perheen yhteensovittaminen ovat saaneet sukupuolentutkimuksessa osansa kiinnostuksesta. Kotityöt ja lastenhoito jäävät edelleen pääasiassa naisten harteille ja siksi kotona tehtävän työn arvostusta on pyritty lisäämään osoittamalla kodinhoidossa saavutettujen taitojen hyödyllisyys myös kodin ulkopuolisessa työelämässä (Korvajärvi 2010: 184). Suomessa sukupuolten välinen työnjako on hyvin selvä ja sen seurauksena miehet ja naiset toimivat keskenään erilaisissa ammateissa ja tehtävissä. Selkeän erittelyn johdosta naisvaltaiset alat eivät nauti yhtä korkeaa arvostusta kuin monet ”miesammatit”, mikä on Korvajärven mukaan suurin syy naisten ja miesten väliseen palkkaeroon Suomessa. (emt.: 185–187.)

Edellä olevat kappaleet antavat joitakin esimerkkejä siitä, miten monilla eri tavoilla sukupuolta voidaan määrittellä ja käsittää. Tämä lyhyt katsaus pääasiassa länsimaissa tehtyyn sukupuolentutkimukseen antaa joitakin viitteitä siitä, mitkä teoriat ovat vaikuttaneet keskeisimmin omaan käsitykseeni

sukupuolesta ja miten käsitän sukupuolen oman tutkimukseni kannalta. Tutkimuskohteeni ollessa japanilaisten naisten kuvaukset japanilaisessa televisiosarjassa hyödynnän sukupuolen konstruktionistista näkemystä antamalla suuren painoarvon kielelle merkitysten luojana ja todellisuuden rakentajana. Koska aineistoni liittyy tiiviisti naisten työssäkäyntiin, pyrin tarkastelemaan naiskuva- uksia myös sukupuolittuneen työelämän lähtökohdista. Raija Julkusen ajatuksia mukailen näen sukupuolen ensisijaisesti sosiaalisena määreenä (Julkunen 2010: 15), sillä sukupuoli ja sen mukai- nen luokittelu ohjaa vahvasti sosiaalista toimintaamme.

3.2. Sukupuoli mediatutkimuksessa

”Representations of the world, like the world itself, is the work of men; they describe it from their own point of view, which they confuse with the absolute truth.”

- Simone de Beauvoir (Simone de Beauvoir Quotes [online].)

Edellä esitetty Simone de Beauvoirin ajatus tiivistää hyvin yhden sukupuoleen keskittyneen me- diatutkimuksen keskeisistä kysymyksistä. Sukupuolta ja mediaa tutkittaessa on mielenkiintoista pohtia miten miehille suunnatut ja miesten tuottamat median muodot on määritelty normatiivisesti oikeiksi (Carter & Steiner 2004b: 14). Feministinen mediatutkimus on pyrkinyt avaamaan erilaisia näkökulmia mediaan, sen vaikutuksiin ja merkityksiin ihmisten elämässä sekä haastamaan ”miehi- sen” median tuottaman kuvan todellisuudesta itsestäänselvyytenä.

Medialla viitataan yleisesti erilaisiin viestinnän kanaviin ja erityisesti joukkoviestimiin (esim. lehdet, televisio, radio ja mainostaulut). Mediatutkimuksen voidaan katsoa suuntautuvan useimmiten vies- tinnän tutkimiseen, aineistonaan mm. edellä mainitut joukkoviestinten eri muodot. Perinteiseen me- diakäsitykseen on viime vuosikymmeninä lisätty uusien teknologioiden mahdollistamat digitaaliset ja verkostoituneet median muodot, joista selkeimmät esimerkit ovat internet ja kännykät (Hearn, Tacchi, Foth & Lennie 2009: 9). Digitaalisuus ja verkostoituminen sisältävät teknologisen, sosiaali- sen ja sisällöllisen kerroksen, joista sisällöllinen kerros ilmaisun ja luovuuden tilana tekee teknolo- giasta median osan (emt.: 20). Median merkitys ihmisten ajatuksia muokkaavana ja jopa ohjaavana tekijänä on kiinnittänyt huomiota jo ennen televisiota ja sitä uudempia median muotoja (Holmes 2005: 21).

John Hartleyn käsityksen mukaan mediaa voi olla mikä tahansa materiaali, jonka välityksellä voidaan välittää jotakin muuta. Hartley tarkentaa yleisen käsityksen mediasta rajoittuvan massamediaan, joka kattaa suuret yleisöt tavoittavat median muodot. (Hartley 2011: 169–170.) Sirkku Kotilainen ja Anu Mustonen korostavat median vuorovaikutuksellisuutta. Kotilainen määrittelee median merkitysten välittämiseksi ja välittymiseksi, pitäen mediaa erityisen vastavuoroisena kulttuurisena suhteena (Kotilainen 2009: 7–9). Mustonen kuvailee median luovan mahdollisuuksia tunteiden ilmaisuun, säätelyyn ja hallintaan, muokaten samalla näitä tunnetiloja. Mustosen mukaan media antaa ihmisille työkaluja tunteiden käsittelyyn, tarjoten omaksuttavia kaavoja tunneilmaisuille esimerkiksi rakkauden tunnustamiseen, ihmissuhderiitoin ja suru-uutiseen reagoimiseen. (Mustonen 2009: 133–134; 139.)

Itse ymmärrän median hyvin laajaksi ja monipuoliseksi erilaisten viestinnänkanavien verkostoksi, joka tarjoaa ihmisille sekä tietoa ajankohtaisista aiheista että ”viatonta” viihdettä. Media monissa muodoissaan on myös olennainen osa ihmisten arkea, sillä olemme kosketuksissa mediaan lähes joka hetki. Media vaikuttaa ihmisten tapaan elää ja kokea asioita, antaen esimerkkejä tällaisesta toiminnasta. Oma tutkimukseni keskittyy yhteen erityiseen nykymedian muotoon, japanilaiseen televisiosarjaan, mikä tarjoaa minulle oivan tilaisuuden tuottaa uutta tietoa niin media- kuin kulttuuritutkimuksenkin kenttään.

Media on yksi tärkeimmistä kulttuurin alueista, jolla jatkuvasti muodostetaan käsitystä sukupuolesta. Olennaista on kuitenkin pitää mielessä, ettei media toimi sosiaalisen todellisuuden peilinä, heijastaa todellisuutta sellaisenaan, vaan pikemminkin rakentaa ja esittää käsityksiä todellisuudesta omilla ehtoillaan vaikuttaen todellisuuteen. (Mäkelä, Puustinen & Ruoho 2006: 7–8; Carter & Steiner 2004a: 1.) Media luo todellisuutta esittämällä hegemonisia määritelmiä siitä, mikä tulisi hyväksyä todellisuudeksi (Carter & Steiner 2004a: 2). Antonio Gramscin lanseeraama hegemonia -käsite viittaa yleensä poliittiseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen ylivaltaan. Sukupuolentutkimuksen piirissä hegemonia merkitsee vallitsevan sukupuoli-ideologian yleistä hyväksymistä. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 34.) Media toimii yhtäaikaaisesti merkitsijänä, kokemusten ja mielikuvien tuottajana, tunteiden herättäjänä sekä sosiaalistavana tekijänä, antaen katsojilleen, kuulijoilleen ja lukijoilleen mahdollisuuden olla aktiivisia toimijoita tässä prosessissa (emt.: 40; Ross 2010: 6). Sukupuolen huomioon ottavalla (feministisellä) mediatutkimuksella on juurensa 1960–70-luvuilla, jolloin kiinnostus median tuottamia naiskuvia kohtaan heräsi (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 27). Median ja sukupuolen välistä suhdetta tarkasteleva tutkimus on edelleen ajankohtaista, sillä naisten ja miesten mediaesitykset poikkeavat suuresti toisistaan (Ross 2010: 2). Seuraavissa kappaleissa pyrin esit-

telemään muutamia sukupuolesta tehtyjä havaintoja mediatutkimuksessa sekä antamaan joitakin esimerkkejä siitä, miten mediatutkimusta on tehty sukupuolen näkökulmasta.

Feministinen tutkimus kiinnostui median esittämistä naiskuvista 1960-luvulla, jolloin tutkimuskohteiksi otettiin mm. elokuvat, televisiosarjat, sanomalehdet, pornografia, populaarimusiikki, naisten lehdet sekä mainonta (Carter & Steiner 2004a: 1–2). Yksi ensimmäisiä tutkimuksia naisten esityksistä mediassa oli Gaye Tuchmanin, Arlene Kaplan Danielsin ja James Walker Benétin (1978) tekemä tutkimus naisten esityksistä uutisissa. Tutkimus kiinnitti huomiota median, etenkin uutisten, harjoittamaan ”naisten hävittämiseen”, joka näkyi naisten poissaolona uutisdiskursseissa sekä naisten esittämisenä heikkoina ja miesten turvaa tarvitsevina. (Ross 2010: 3.) Laura Mulveyn artikkeli 1970-luvun puolivälissä (1975) toi mediatutkimuksen pariin ajatuksen sukupuolittuneesta katseesta. Mulveyn mukaan perinteiset elokuvien kuvakulmat tekevät naisesta katseen kohteen ja miehestä katsojan. Elokuvat on toisin sanoen tehty miehen mielihyvää ja katsetta varten. Tällä tavoin elokuvien muoto tuottaa uudelleen yhteiskunnan hierarkisia suhteita. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 32–33.)

Feministinen mediatutkimus on kiinnittänyt huomiota median tapaan esittää feminiinisyys ja maskuliinisuus toistensa vastakohtina, mikä johtaa käsitykseen tyttöjen ja poikien perustavanlaatuisesta erosta. Tyttöjä ja poikia aletaan ohjata oikeaan suuntaan varhaisesta lapsuudesta lähtien erilaisten tekstien avulla. Tytöt saavat esikuvia mm. prinsessasatujen hahmoista, joiden tärkein ominaisuus on fyysinen kauneus ja elämäntehtävä on odottaa valkealla ratsulla saapuvaa prinssiä. Nykyäänkin media suosii perinteistä kauniin ja herkän tytön mallia, usein esittämällä sen rinnalla varoittavan esimerkin ”pahasta” työstä, jonka ominaisuuksia ovat mm. itsepäisyys ja itsekkyyys. (Carter & Steiner 2004b: 12.) Uudemmassa feministisessä mediatutkimuksessa ei puhuta enää juurikaan oikeista tai vääristä naiskuvista, vaan huomio on kääntynyt erilaisten kuvien tai roolien mahdollisuuteen herättää keskustelua median naiskuvista ja naisten aseman muutoksista. Naiskuvat ovat niin sanotusti politisoituneet. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 29.)

Karen Ross kritisoi sukupuolen huomioivaa mediatutkimusta siitä, että se keskittyy yksinomaan naisiin ja naisten esityksiin mediassa. Ross tutkii omassa analyysissään myös miesten muuttuneita mediasuhteita. (Ross 2010: 11.) Naisten saavutettua hitaasti pieniä virstanpylväitä tasa-arvoon joltavalla tiellä (esim. mahdollisuus palkkatyöhön ja itsenäiseen elämään), miehet ovat kokeneet epävarmuutta omasta paikastaan muuttuvassa maailmassa. Rossin mukaan tätä maskuliinisuuden kriisitilaa kuvastaa miesten kasvanut tarve verrata itseään mediakuviin, etsiä median eri muodoista ohjei-

ta maskuliinisuuden oikeaan esittämiseen sekä miehille suunnattujen life-style -lehtien suosion kasvu. (emt.: 14–18.) Rossin ajatuksia mukailevat myös Cynthia Carter ja Linda Steiner, jotka huomauttavat miehille suunnattujen median muotojen tarkastelun olevan olennaista tutkittaessa sukupuolierojen uudelleen tuottamista median keinoin (Carter & Steiner 2004b: 14).

Vastaanottajien aktiivista roolia median välittämän viestin ymmärtämisessä korostaa mediatutkimuksessa erityisesti yleisötutkimuksen haara. Yleisötutkimusta ovat tehneet mm. Dorothy Hobson (1980) ja David Morley (1986). Hobsonin tutkimus keskittyi kotirouvien mediankäyttöön, kun Morley taas tutki kotitalouksien mediankäyttötapoja (Carter & Steiner 2004b: 21–22). Hieman erilaista yleisötutkimusta on tehnyt Janice Radway tutkiessaan romanttisen kirjallisuuden naislukijoita (1984), analysoiden yhtä populaarimedialle muotoa ja sen merkitystä naisten arjessa (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 37). Joke Hermes on tullut monista muista tutkimuksista poikkeavaan tulokseen tutkiessaan naisten suhtautumista naistenlehtiin (1995). Hermesin mukaan naistenlehdet eivät edusta naisille erityisen tärkeää median muotoa, vaan tarjoavat helpon saatavuutensa johdosta pienen lukutauon muiden toimintojen välissä. (Carter & Steiner 2004b: 28.)

Leena-Maija Rossin tutkimus keskittyy tarkastelemaan televisiomainonnan osuutta ja merkitystä perinteisten ”mustavalkoisten” sukupuoliroolien sekä heteroseksuaalisen parisuhteen mallina ja uusintajana. Rossi perustelee mainosaineistoon perustuvaa tutkimustaan sillä, että ihmisiä esittävä mainonta on hyvin keskeinen identiteetin muokkaaja. Mainoskuvat tarjoavat päivittäin lukemattomia samastumisen kohteita erilaisten ruumiinkuvien, ihanteiden ja toimintamallien muodossa. Näin ollen mainonta, samoin kuin kaikki muukin kuvamaailma, osaltaan tuottaa ja rakentaa sukupuolta. Mainos on itsessään erityinen kerronnan muoto, jossa rajoitettu aika vaatii näytettyjä esityksiä olemaan hyvin selkeitä ja nopeasti tunnistettavia. Mainoksen hahmot on ymmärrettävä nopeasti naisiksi ja miehiksi, jotta katsoja pystyy keskittymään mainoksen varsinaiseen antiin eli mainostettavaan tuotteeseen. (Rossi 2003: 11.)

Arielle Kuperberg ja Pamela Stone käsittelevät artikkelissaan työelämästä poisjättäytyvien naisten kuvailua kirjoitetun median piirissä. Aineistonaan Kuperberg ja Stone ovat käyttäneet aikakausi- ja sanomalehtien kirjoituksia aiheesta analysoiden tekstiä ja kuvia apunaan käyttäen, selvittääkseen mitä palkkatyöstä poisjäävistä naisista lehtikirjoituksissa sanotaan. (Kuperberg & Stone 2008: 502.) Analyysistä paljastui kolme teemaa (perhekeskeisyys, ”eliittiäitiys” ja valinnan tekeminen), jotka kaikki viittasivat vahvasti työstä poisjäämisen olevan harvojen, etuoikeutettujen naisten mahdollisuus. ”Eliittiäitiydellä” viitataan tutkimuksessa naisten korkeaan koulutustaustaan sekä johtoase-

maan työelämässä. Tämä yhdistettynä valinnan tekemiseen, joka edellyttää perheen toisen osapuolen olevan riittävän hyvätuloisessa työssä, kohdistaa palkkatyöstä poisjättäytymisen verrattain pieneen naisryhmään. (Kuperberg & Stone 2008: 505–506; 512.) Perhekeskeisyyden näkyminen aineistossa johtui Kuperbergin ja Stonen mukaan siitä, että naisten roolia äiteinä korostetaan mediaesityksissä edelleen vahvasti (Kuperberg & Stone 2008: 500; 511).

3.3. Sukupuoli Japanissa

Sukupuolta ja sen ilmenemistä eri elämäntilanteilla Japanissa on tutkittu varsin paljon kriittisestä näkökulmasta, erityisesti sosiologian sekä naistutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen piirissä. Kuten sukupuoleen keskittynyt tutkimus yleensä, myös Japaniin kohdistuneessa tutkimuksessa päähuomio on kiinnitetty naisiin ja naisten asemaan yhteiskunnassa. Toistuvasti esiin nousevia teemoja japanilaisten naisten elämään suuntautuneessa tutkimuksessa ovat olleet kodin ja perheen merkitys, sukupuolten välinen työnjako sekä äitiyden tärkeys. Nykyään monet tutkimukset keskittyvät perinteisten nais- ja miesroolien muuttumiseen Japanissa ja pyrkivät kartoittamaan näiden muutosten syitä ja seurauksia. Tässä alaluvussa esittelen lyhyesti japanilaisen naisen asemaa nykyisessä yhteiskunnassa, siihen vaikuttaneita historiallisia ja sosiaalisia seikkoja sekä joitakin tutkimuksia, joita japanilaisista naisista on tehty.

Ajatus kodista naisen ensisijaisena elinpiirinä on Japanissa 1100-luvulta alkaneen samurai-kauden jäännös. Samurai-perheissä naisten tuli työskennellä ahkerasti kotona saadakseen arvostusta. Naisen toimenkuvaan kuului mm. palveluskunnan johtaminen ja lasten kasvatuksesta huolehtiminen. Samurai-kauden valtakaudella myös uskonnolliset aatteet vahvistivat hierarkkista, miesvaltaista yhteisömallia. Erityisesti uskonfutselaisuus ja buddhalaisuus oikeuttivat miesten ylivoimaisen perheessä ja koko yhteiskunnassa. Samurai-kauden jälkeinen Meiji-kausi muutti perinteisiä arvoja ylläpitäviä tapoja hieman ottamalla työt mukaan koulutuksen piiriin. Tämän koulutuksen tarkoitus oli opettaa työt hyväksi vaimoiksi ja viisaiksi äideiksi. Ennen varsinaisen tehtävänsä täyttämistä nuorten naisten tuli työskennellä Japanin taloudellisen kehityksen hyväksi esimerkiksi tekstiiliteollisuuden parissa. (Jalagin & Konttinen 2004: 32–33; 35; 40.)

Jalagin ja Konttinen nostavat katsauksessaan sodanjälkeisen perustuslain ja vaalilakien uudistukset vuonna 1945 tärkeäksi edistysaskeleeksi japanilaisen naisen aseman kehityksessä. Uudet lait takasivat itsemääräämisoikeuden ja äänioikeuden myös naisille, muuttaen samalla koko siviililainsäädännön yksilön oikeuksiin ja tasa-arvoon perustuvaksi. Aivan täysin sukupuolten välistä tasa-arvoa ei

Japanissa kuitenkin vielä ole saavutettu, vaikka koulutukselle ja työssäkäynnille on nykyään lähes samanlaiset mahdollisuudet sekä miehillä että naisilla. Koti ja sen piiriin kuuluvat askareet luetaan Japanissa edelleen naisten työmaaksi, josta selviytymiseen kohdistuu suuria sosiaalisia paineita. (Jalagin & Konttinen 2004: 49; 52.)

Japanissa on pitkään vallinnut erityisen vankka perhejärjestelmä, johon maan sosiaalihuolto on nojannut vahvasti, jättäen köyhistä, lapsista ja vanhuksista huolehtimisen ensisijaisesti sukulaisten tehtäväksi (Garon 2010: 320). Garonin tarkastelun mukaan perinteinen patriarkaalinen perhejärjestys on kokenut muutoksen toisen maailmansodan jälkeen, lähinnä sota-ajan poikkeuksellisten olojen johdosta. Miesten palvellessa maataan sotarintamalla, japanilaiset naiset jäivät kotiin huolehtimaan itsenäisesti kaikista kodin asioista taloudellisista päätöksistä kotitöihin ja lastenhoitoon. (emt.: 319; 330.) Amy Borovoy huomauttaa tutkimuksessaan Japanissa vallitsevan yhden elättäjän perhemallin olevan valtion ja sen palvelujärjestelmien painostuksen tulos. Tässä perhemallissa nainen nähdään ensisijaisesti äitinä, lastenhoitajana ja kasvattajana, mikä sitoo naiset yleisten auttajien ja hoivaajien rooliin. (Borovoy 2005: 143; ks. Suzuki 2007: 11.) Äitiys naisen identiteettiä hallitsevasti määrittävänä tekijänä vahvistui Japanissa sodan jälkeisinä vuosina, jolloin sukupuolten välinen työnjako asetti naiset lopullisesti vastuuseen perhepiiristä. Japanilainen hyvinvointivaltio pyrki tukemaan äitiyden jatkumista naisten tärkeimpänä tarkoituksena elämässä. (Borovoy 2005: 143–145.)

Nykyään on havaittavissa nuorten japanilaisten naisten vastarintaa vaimon ja kotiäidin rooleja kohtaan, joita nuoret pitävät hyvin vaativina, eivätkä halua uhrata taloudellista ja sosiaalista vapauttaan avioliiton alttarille. Välivaihe opiskelijan ja vaimon roolien välillä on pidentynyt viime vuosina nuorten japanilaisten naisten tietoisien valinnan seurauksena. (Karppinen 2004: 179; 181.) Japanilainen yhteiskunta ei ole jättänyt tätä mielenilmausta huomiotta, vaan se on kehittänyt selkeää halveksuntaa välittävän termin kuvaamaan tällaisen suunnan elämässään valitsevia nuoria. ”Parasiittisinkut” kuvaa nyky-Japanissa niin nuoria naisia kuin miehiäkin, jotka ovat taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan vielä pitkään opintojen päättymisen jälkeen. Nämä nuoret asuvat vanhempiensa taloudessa ja maksavat usein vain nimellistä ruokarahaa, säästyen samalla sekä vuokratuloilta että kotitöiltä. (emt.: 181–182.) Parasiittisinkuista ovat kirjoittaneet myös Yamada Masahiro, joka ensimmäisenä käytti termiä 1990-luvun lopulla sekä Jeff Kingston, joka kritisoi kirjassaan Masahiron yksipuolista näkemystä parasiittisinkkujen vastuusta Japanin nykyaikana kohtaamiin sosiaalisiin ongelmiin (kts. Masahiro 1999; Kingston 2004: 273–275).

Atsuko Suzuki tarkastelee kirjassaan *Gender and Career in Japan* (2007) erityisesti japanilaisten naisten työtilanteessa tapahtuneita muutoksia. Hän aloittaa mainitsemalla murroksen 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin naisia alkoi työvoimapulan johdosta siirtyä ansiotyöhön kodin ulkopuolelle. Kuitenkaan vielä 1980-luvulla naisten työssäkäynti ei missään vaiheessa uhannut miesten asemaa perheiden pääasiallisina elättäjinä. 1990-luvulla naisten työskentelyä pyrittiin Japanissa edesauttamaan myös erilaisin syrjinnän vastaisin laein, joiden tarkoitus oli taata yhtäläiset palkkausmahdollisuudet naisille ja miehille. (Suzuki 2007: 8–9.) Suzuki huomauttaa kuitenkin, ettei naisten työntekoa tukevia järjestelmiä ole vieläkään tarpeeksi, sillä naiset jätetään vastuuseen mm. ikääntyneiden sukulaisten hoivasta, koska ikääntyneet eivät nykyisen palvelujärjestelmän puitteissa tule toimeen ilman sukulaisten tarjoamaa hoivaa (emt.: 11; ks. Konttinen 2004: 129–132; 134). Tämä hoivataakka yhdistettynä kotiäitiyden ihannointiin todellisena naiseuden ilmentymänä herättää kysymyksen, onko japanilaisten naisten työnteko vieläkään sallittua kodin ulkopuolella. Suzukin mukaan japanilaisessa työelämässä on viimeisten 30–40 vuoden aikana tapahtunut kehitystä kohti tasa-arvoisempaa ja joustavampaa sukupuolinäkemyksiä, mutta valitettavan monet miehet ja naiset joutuvat yhä valitsemaan kodin ja työn välillä. (Suzuki 2007: 31.)

Naisten työelämään liittyvää tutkimusta on tehnyt myös Jennifer Hirsch, joka esittelee artikkelissaan tapaustutkimuksen yhden japanilaisen naisjohtajan kohtaamista vaikeuksista työympäristössä. Hirsch katsoo kohteenaan olleen japanilaisen naisen työelämässä vastaan tulleiden ristiriitojen johtuneen naisen toimintamalleista (mm. sukupuoleton työelämä), jotka erosivat Japanissa vallalla olevista kulttuurisista malleista. Japanilaiset työmarkkinat ovat pitkälle eriytyneet ja uran luomisen katsotaan olevan miehille kuuluva asia. Naisten liittyttyä palkkatyövoimaan heidät on sijoitettu avustaviin tehtäviin varsinaisten urapolkujen ulkopuolelle ilman ylenemismahdollisuuksia. Tämä johtuu siitä, että naisia pidetään jossain määrin työelämän turisteina, joiden oletetaan ”palaavan kotiin” ja jäävän huolehtimaan kodinhoidosta naimisiin mentyään. Hirsch huomauttaa tapaustutkimuksensa kohteena olleen naisen luoneen toimintamallinsa oman tilanteensa perusteella, eikä siinä siksi ole huomioitu naisten pääasiallista vastuuta kodin- ja lastenhoidosta, mikä estää yhä monia pienten lasten äitejä tavoittelemasta haluamaansa uraa. (Hirsch 2000: 253–254; 263.)

Yoko Sugihara ja Emiko Katsurada tutkivat japanilaisten naisten ja miesten käsityksiä sukupuolien stereotyypeistä. Tutkimuksessa naiset ja miehet valikoivat laajasta sanalistasta yhteiskunnallisesti arvostettua feminiinisyttä ja maskuliinisuutta kuvaavia sanoja. Saadut tutkimustulokset antoivat Sugiharalan ja Katsuradan mielestä viitteitä siitä, että japanilaisilla miehillä ja naisilla on hyvin selkeät käsitykset stereotyyppisistä sukupuolista, mutta heidän omat sukupuolen toteutustapansa eivät

ole stereotyyppien mukaisia. Sugihara ja Katsurada selittävät tutkimustulostaan japanilaisella *tatemae* ja *honne* -jaottelulla, jossa julkisivu (*tatemae*) kuvastaa yhteiskunnan odotuksia ja normeihin mukautumista ”todellisen minän” (*honne*) kuvatessa ihmisen henkilökohtaisia mielipiteitä. Sugihara ja Katsurada huomauttavat myös, että vaikka Japanissa vaikuttavat yhä vahvasti perinteiset arvot ja niiden mukaiset käsitykset kodista, perheestä ja työnjaosta, ovat japanilaiset naiset ja miehet alkaneet kokeilla myös vaihtoehtoisia elintapoja. Nämä kokeilut näkyvät mm. naisten kasvaneessa osallistumisessa kodin ulkopuoliseen palkkatyöhön sekä naimisiin menon ja perheen perustamisen siirtämisessä yhä myöhempään ikään. (Sugihara & Katsurada 2002: 450; 444–445.)

Edellä esitetyissä kappaleissa olen kuvaillut japanilaista yhteiskuntaa lähinnä naisten näkökulmasta ja keskittynyt naisten elämään vaikuttaviin tekijöihin. Tiivistäen voidaan sanoa japanilaisen yhteiskunnan olevan perinteisille perhearvoille rakennettu järjestelmä, joka luottaa perheen kykyyn ratkaista sisäisiä ongelmiaan. Päävastuu hoivasta ja huolenpidosta kasautuu naisille, jotka ovat pitkään olleet sidottuja yksinomaan kotiin. Palkkatyön ja oman elämän mahdollisuuksien avautuessa hitaiden muutosten kautta japanilaisten naisten eteen ovat nuoret japanilaiset naiset ja miehet alkaneet kyseenalaistaa vanhaa perhemallia viivyttämällä naimisiinmenoa. Vaikutteita uusiin elämänvalintoihin saadaan enimmäkseen ulkomailta, tiedotusvälineiden ja populaarikulttuurin tuottaessa perinteiden kanssa kilpailevia naiskuvia. (Konttinen 2004: 136.)

3.4. Sukupuoli japanilaisessa mediassa

Japanilainen media on saanut huomattavasti vähemmän huomiota Japaniin kohdistuneessa tutkimuksessa kuin esimerkiksi historia, politiikka ja kirjallisuus. Barbara Gatzen toivoisi tämän asian muuttuvan ja Japaniin keskittyvän tutkimuksen löytävän mediatutkimuksen laajan kentän, jonka avulla voitaisiin Japaniin liittyvää tutkimusta laajentaa entisestään. 1990-luvulla median eri muotojen väliset valta-asetat ovat muuttuneet, television ohittaessa sanomalehdet ihmisten tärkeimpänä tiedonlähteenä sekä viihteen tarjoajana. Gatzen mainitsee japanilaista mediaa esitellessään lehdistön, television ja internetin ja kertoo japanilaisen mediatutkimuksen käsittävän suurimmaksi osaksi mediasisältöön ja kieleen liittyviä määrällisin menetelmin tehtyjä yleisötutkimuksia. (Gatzen 2001 [online].) Koska oma tutkimukseni kohdistuu japanilaiseen televisioon, käsittelen tässä alaluvussa japanilaista mediaa ja sukupuolta mediassa lähinnä televisioesitysten kautta. Perusteena valinnalleni oman aineistoni lisäksi toimii television tärkeä asema ihmisten päivittäiseen elämään vaikuttavana

median muotona Japanissa, jossa ihmisten keskimääräinen television katseluaika on lähes neljä tuntia päivässä (ks. Gatzen 2001 [online]; NHK 2012 [online]).

Tutkittaessa sukupuolta japanilaisen median yhteydessä, on huomiota kiinnitetty samoihin asioihin kuin muualla maailmalla tutkittaessa sukupuolen ja median välisiä suhteita. Myös Japanissa naiset ovat olleet marginaalisessa roolissa asiaohjelmissa ja saaneet vasta viime vuosikymmeninä näkyvyyttä uutisankkureina sekä dokumentaaristen ajankohtaisohjelmien juontajina. Toinen tärkeä sukupuoleen kohdistuvan mediatutkimuksen alue on ollut naisten stereotyyppiset mediaesitykset fiktiivisissä televisiosarjoissa. (Gatzen 2001 [online].) Hilaria Grössmann on tutkinut japanilaisten televisiosarjojen nais- ja mieshahmojen esityksissä tapahtuneita muutoksia 1970–90 -luvulla tehdyissä televisiosarjoissa (Grössmann 2000). Seuraavissa kappaleissa esittelen muutamia japanilaisiin naisiin sekä naisten ja median väliseen suhteeseen keskittyviä tutkimuksia.

Alisa Freedman ja Kristina Iwata-Weickgenannt tarkastelevat tutkimuksessaan yhtä tiettyä japanilaista televisiodraamaa, *Around 40* vuodelta 2008, joka heidän mielestään eroaa monista japanilaisista draamoista kannustaessaan ihmisiä yksilöllisen onnellisuuden tavoitteluun. Freedman ja Iwata-Weickgenannt pyrkivät tutkimuksessaan löytämään yhteyksiä todellisten sosiaalisten muutosten ja niiden televisioesitysten välille, mitkä he näkevät saman ilmiön makro- ja mikrotasoisiksi. (Freedman & Iwata-Weickgenannt 2011: 297.) Noin 40-vuotiaiden naimattomien naisten mediaesitykset ovat olleet useimmiten negatiivisia, sillä uraan keskittyminen perheen perustamisen sijaan on tulkittu henkilökohtaisen onnen tavoitteluksi yhteisen hyvän sijaan. Tästä syystä edellä mainittuja elämäntavoitelmia edustavat naiset on usein leimattu itsekkäiksi ja onnettomiksi. (emt.: 296–297.) *Around 40* ottaa rohkeasti kantaa tähän keskustelua herättäneeseen aiheeseen ja toimii esimerkkinä televisiodraamojen merkityksestä uusia toimintamalleja tarjoavana kanavana sekä tärkeänä keskusteluareenana ajankohtaisille aiheille (emt.: 310). Freedman ja Iwata-Weickgenannt ovat sitä mieltä, että muutokset japanilaisessa yhteiskunnassa mm. koskien naisten työssäkäyntiä ja lastenhoidon vastuun jakamista puolisoitten kesken näkyvät televisiodraamoissa työelämän ammattilaisina toimivina naisshahmoina (emt.: 299).

Hsin-I Yueh keskittyy artikkelissaan japanilaisen keskusteluohjelman yhteen osioon, *Ranking 10 Female Entertainers*, jossa suositut japanilaiset naistähdet ovat miesyleisön arvioinnin kohteena. Yuehin mielestä kyseisen ohjelmaosion keskustelu ja kielenkäyttö muokkaavat ajatuksia naisille sopivasta käytöksestä (Yueh 2008 [online]: 2–3). Ohjelmassa naisvieraiden tehtävä on vastata annettuun väittämään muodostamalla lista, jossa he itse kanssavieraineen ovat jollakin tietyllä sijalla.

Tämän jälkeen esitetään satunnaisesti valitun miesraadin näkemys asiasta, minkä jälkeen on tilaa keskustelulle tuloksista ja niiden yllättävästä luonteesta. Ohjelman väittämät ja kysymykset ohjaavat osaltaan aiheita, joista naisten tulisi olla kiinnostuneita, painottuen vartalosta huolehtimiseen, kodinhoitoon sekä sosiaalisiin suhteisiin. (emt.: 4; 7.) Yuehin mukaan itsensä sijoittaminen korkealle listauksissa rikkoo japanilaista vaatimattomuusnormia vastaan ja tämän vuoksi ohjelman miesjuontajat ja muut vieraat pyrkivät kommenteillaan jatkuvasti ohjaamaan itsevarman yksilön takaisin normiin. Vieraiden totuudenmukaiset mielipiteet ja rohkeat lausunnot ovat kuitenkin ohjelman parhaimpia hetkiä, minkä vuoksi naisvieraat uskaltavat poiketa normeista, osoittaen näin oman näkemysensä kyseisiin rajoituksiin. Tulosten julkistamisosiossa naisvieraat ilmaisevat usein tyytymättömyyttä stereotyyppioihin ja yksilöllisyyden sivuuttamiseen. (emt.: 10–13; 18–19.)

Teoksessa *Wataru seken wa oni bakari* (1995) Katja Valaskivi tarkastelee naishahmojen representaatioita japanilaisessa kotidraamassa draaman anoppi- ja miniähahmojen välisen suhteen perusteella. Valaskiven tutkimuksessa yhdistyvät mediatutkimus, nykykulttuurin tutkimus sekä sukupuolentutkimus erityisesti naisen aseman kannalta. Vuonna 1999 ilmestyneessä väitöskirjassaan *Relations of Television: genre and gender in the production, reception and text of a Japanese family drama* Valaskivi laajentaa tutkimuksensa koskemaan aiemmin käsittelemänsä draaman tuotantoprosessia sekä lähestyy draamaa myös katsojien näkökulmasta. Valaskiven teos käsittelee perusteellisesti *Wataru seken wa oni bakari* -nimisen kotidraaman tuotantoa sekä selvittää mm. haastattelujen kautta ja erilaisten kyselylomakkeiden avulla, mitä mieltä japanilainen yleisö on ollut sarjan teemoista sekä sarjan hahmojen esittämistavoista. Valaskivi siis yhdistää aiempaan tutkimukseensa yleisötutkimuksen piirteitä, saadakseen vastapainoa omille tulkinnoilleen sarjan hahmoista ja voidakseen näin luoda kattavamman kuvan yhden japanilaisen televisiodraaman merkityksestä katsojilleen.

Fabienne Darling-Wolf tarkastelee artikkelissaan japanilaisten naisten suhtautumista median tuotamiin kauneusihanteisiin (Darling-Wolf 2004). Artikkelin mukaan naisten viehättävyys määrittyy suurelta osin länsimaisen näkökulman mukaisesti, jossa ruumis ja mieli nähdään toisistaan erillisinä (emt.: 329). Darling-Wolfin haastattelemat japanilaiset naiset pitivät omia kauneuskäsityksiään kulttuurisista standardeista poikkeavina, sillä naiset itse arvostivat sisäistä kauneutta median markkinoiman ulkoisen edustavuuden sijaan. Nuoruus ja kauneus ovat Japanissa naisille kuuluvia ominaisuuksia, joita miesten ei tarvitse tavoitella. Tätä Darling-Wolf piti viitteenä siitä, että kauneuskäsitykset ovat miesten määrittelemiä. (emt.: 332–334.) Mielenkiintoista tutkimuksessa oli myös huomata, että vaikka monet haastatellut naiset kritisoivat median välittämää kuvaa naisen kauneudesta pelkkään ulkoiseen kauneuteen rajoittuneena, heidän oma käsityksensä kauneudesta oli osit-

tain altistunut median vaikutukselle. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että naisten mielestä lehtien nuoret ja hoikat mallitytöt edustivat kauneutta. Lisäksi naiset käyttivät paljon aikaa arvostelemiensa medioiden seuraamiseen sekä erilaisista kauneudenhoitoon ja laihduttamiseen liittyvistä asioista puhumiseen. (emt.: 336–337.)

Edellä olen esitellyt joitakin tutkimuksia japanilaiseen mediaan ja naisiin liittyen. Oman tutkimukseni kannalta olennaisimpia ovat ehdottomasti japanilaisiin televisiodraamoihin kohdistuneet tutkimukset, joihin tutustuminen on vahvistanut omaa käsitystäni tämän tietyn kerronnanmuodon tärkeydestä tutkimuskohteena. Sekä Katja Valaskivi että Hilaria Grössmann korostavat japanilaisten draamojen merkitystä katsojensa elämässä. Valaskiven mukaan televisiodraama perinteisenä japanilaisen television muotona on avainasemassa japanilaisen identiteetin määrittelyssä (Valaskivi 1999: 23; 27–29). Grössmann taas mainitsee televisiodraamojen olevan hyvin vaikuttava osa japanilaista populaarikulttuuria, sillä useimmat naiskatsojat kertovat katsovansa draamoja sekä viihteen että elämänohjeiden toivossa (Grössmann 2000: 207). Valaskiven ja Grössmannin ajatuksia myötäilee myös Hsin-I Yueh, jonka mukaan televisio-ohjelmat ovat kulttuurisia rakennelmia, jotka edustavat sosiaalista toimintaa. Siksi niiden analysoiminen mikrotasolla auttaa kulttuurisen tiedon saavuttamisessa. (Yueh 2008 [online]: 6.) Tätä teoreettista viitekehystä kunnioittaen pyrin omassa tutkimuksessani laajentamaan kuvaa japanilaisista televisiodraamoista merkittävänä nykymedian muotona Japanissa.

4. AINEISTON ESITTELY JA ANALYYSI

4.1. Aineiston esittely

Tutkimusaineistonani toimii japanilainen televisiodraama nimeltään *Hotaru no hikari* (ホタルノヒカリ). *Hotaru no hikari* tarkoittaa suomennettuna ”Hotarun loistetta”, jossa Hotarulla mielestäni viitataan sarjan päähenkilöön. Sarja koostuu kymmenestä jaksosta, jotka kestävät 45 minuuttia jokainen, poikkeuksena sarjan ensimmäinen ja kymmenes jakso, jotka ovat kestoltaan noin kymmenen minuuttia pidempiä. *Hotaru no hikarin* esitys aloitettiin Japanin televisiossa heinäkuussa vuonna 2007 ja sarjan alkuperäinen lähetysaika oli keskiviikkoisin klo 22:00 – 23:00 NTV -kanavalla (NTV 1, *Hotaru no hikari* [online]). *Hotaru no hikari* -televisiodraama perustuu samannimiseen mangaan (eli japanilaiseen sarjakuvaan), joka on Satoru Hiuran käsialaa. Televisiota varten käsikirjoituksen sarjaan teki Mizuhashi Fumie. (NTV 2, *Hotaru no hikari* [online].)

Hotaru no hikari on japanilaiseen työyhteisöön sijoittuva televisiosarja, jonka päähenkilöt toimivat saman yhtiön palveluksessa, samalla osastolla. Sarjan valmistumisvuosi on 2007 ja alkuperäistekstinä toimiva manga on ilmestynyt 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana, joten lienee perusteltua sanoa sarjan sijoittuvan niin ajan kuin paikankin suhteen nyky-Japaniin. *Hotaru no hikarin* pääjuoni keskittyy seuraamaan Hotaru -nimisen naistyöntekijän yritystä kehittyä epäsosiaalisesta ja epänaisellisesta ”kuivasta kalasta” paremmin yhteiskunnan normeihin sopivaksi naiseksi. Tarinan pääpaino on Hotarun uusien kokemusten kautta karttuvissa ihmissuhdetaidoissa, mutta tämän ohella sarjassa on myös romantiikan, ystävyys, muuttumisen ja itsensä löytämisen teemoja. Sekä sarjan kotisivuilla että DVD -julkaisun esittelyosiossa tarinan kuvataan keskittyvän ”rakkauten unohtaneen kuivakalanaisen rakkauten uudelleen opetteluun” (NTV 1 [online]; VAP [online]).

Tyylilajiltaan *Hotaru no hikari* sijoittuu selkeimmin komedian ja romanttisen draaman kategorioihin. Sarjan tärkein juonikuvio seuraa kuinka rakkauten hylännyt kuivakalanainen Hotaru ryhtyy tavoittelemaan elämäntapamuutosta ihastuttuaan työtoveriinsa ja huomattuaan olevansa seurustelun saralla täysin kyvytön. Hotaru kohtaa muutoksen tiellä erilaisia esteitä ja huomaa lopulta, ettei ole valmis luopumaan kaikesta omaksi kokemastaan seurustelukumppaninsa vuoksi. Kehityskulun ohella Hotaru onnistuu luomaan syvällisen ystävyysuhteen osaston johtajaansa, jonka kanssa päätyy sattumalta asumaan yhdessä. Yhteiselo opettaa molemmille osapuolille suvaitsevaisuutta ja toisen ihmisen arvostamista sellaisenaan, mikä johtaa aivan sarjan loppuun viittaukseen ystävyysuhteen muuttumisesta romanttiseksi suhteeksi. Seuraavaksi esittelen muutamia sarjan päähahmoja ja

kerron hieman heidän toiminnastaan sarjassa. Tämän jälkeen esittelen hyvin lyhyesti televisiodraaman taustalla olevaa mangaa ja kerron alaluvun lopuksi, miten olen käyttänyt aineistoa analyysissäni.

Amemiya Hotaru on *Hotaru no hikarin* naispääosassa ja toimii tarinan sankarittarena, vaikkei ehkä vastaakaan täysin katsojien odotusta sankarittaresta. Hotaru työskentelee hienossa sisustussuunnittelufirmassa ja on työssään tehokas ja taitava. Hotarun yksityiselämä on kuitenkin täydellinen vastakohta hänen komealle uralleen, sillä Hotaru viettää vapaa-aikansa kotona laiskotellen, eikä vaivaa päätään seurustelusuhteilla (Japan Times 8.7.2007 [online]). Hotarun rauhallinen elämäntyyli järkkyy, kun hän joutuu yllättäen jakamaan asuntonsa, perinteisen japanilaisen omakotitalon, miespuolisen pomonsa kanssa. Yhdessä asuminen vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa ilman avioliittoa on epätavallista Japanissa ja tämän vuoksi asian salaaminen mm. työyhteisöltä aiheuttaa vaikeita tilanteita sekä Hotarulle että tämän asuinkumppanille Seiichille. Lisäksi Hotaru sekoittuu kolmantena osapuolena kahden työtoverinsa väliseen suhdeverkkoon.

Saegusa Yuuka ja Yamada Sachiko ovat kaksi tärkeää naissivuosaa *Hotaru no hikarissa*. He ovat molemmat Hotarun työtovereita ja työskentelevät Hotarun kanssa samalla osastolla. Sachiko on kolmikosta vanhin ja työpaikalla korkeimmassa asemassa, mikä luo hänelle sekä mahdollisuuden että velvollisuuden neuvoa nuorempia kollegoitaan niin ihmissuhde- kuin työasioissakin. Sachiko on hyvin työlleen omistautunut uranainen, joka ei kuitenkaan ole luovuttanut Sen Oikean etsimisen suhteen, vaan käyttää suuren osan vapaa-ajastaan miesten tapaamiseen ja suhteiden luomiseen. Yuuka toimii suunnittelijana yhtiössä ja on arvostettu asemansa, mutta erityisesti myös huomaavaisen luonteensa johdosta. Yuuka ja Hotaru ovat pinnallisella tasolla ystäviä, mutta suhde saa jännitettä, kun molemmat hahmot kiinnostuvat samasta miehestä. Yuuka edustaa jossain määrin ihanteellista japanilaista työssäkäyvää naista, vastakohtana esimerkiksi Hotarun ja Sachikon hahmoille.

Takano Seiichi on kiistattomasti *Hotaru no hikarin* miespääosassa, vaikka hän ei toimi naispääosan romanttisen mielenkiinnon kohteena. Seiichi työskentelee Hotarun kanssa samassa sisustussuunnitteluyhtiössä ja toimii Hotarun ja muiden sarjan henkilöiden osaston johtajana. Seiichi eroaa sarjan alussa vaimostaan ja joutuu tämän uuden henkilökohtaisen tilanteen johdosta pohtimaan uudelleen elämäänsä. Seiichi päätyy pakon edessä asumaan Hotarun kanssa samaan taloon ja tämä järjestely luo heidän välilleen uuden, työsuhteesta eroavan, henkilökohtaisen ystävyysuhteen. Seiichin hahmo toimii monille sarjan hahmoille neuvoja antavana järjen äänenä, joka yrittää muokata etenkin Hotarusta omien mieltymystensä mukaista.

Teshima Makoto on *Hotaru no hikari*in tärkein miessivuosa. Makoto toimii suunnittelijana suunnitteluosastolla. Sarjan alussa Makoto palaa työskentelemään firmaan oltuaan välillä ulkomailla opiskelemissa. Makoton paluu aiheuttaa suurta mielenkiintoa yhtiön naistyöntekijöiden keskuudessa. Makoto on sekä Hotarun että Yuukan romanttisen mielenkiinnon kohde, mutta autuaan tietämätön naisten välisestä kamppailusta itseensä liittyen. Makoton hahmo keskittyy työhönsä ja sen asettamiin haasteisiin, pyrkien tekemään tällä vaikutuksen ihailemaansa naishahmoon, Hotaruun.

Hotaru no hikari on sekä perinteisiä että uusia teemoja yhdistävä sarja. Naishahmojen työskentelyn ja työn kuvaamisen luonnollisena osana nuorten naisten elämää voi katsoa olevan merkki modernimmasta lähestymistavasta perinteisiin japanilaisiin sukupuolirooleihin. Toisaalta sarjan naishahmot käyttävät suuren osan ajastaan ihmissuhteiden käsittelyyn, minkä tulkitseen olevan perinteisen naisroolin ilmentämistä. Jopa sarjan päähahmo Hotaru, elämäntavoiltaan epätyypillinen nainen muuttuu sarjan edetessä yhä enemmän tavallisista naisten asioista kiinnostuneeksi. Hotarun muodonmuutos ei ole täydellinen, sillä hän säilyttää loppuun saakka osan omalaatuisuudestaan, eikä esimerkiksi halua luopua omasta elämäntavastaan seurustelun vuoksi.

Hotaru no hikari -televisiodraamasarja pohjautuu samannimiseen mangaan (ホタルノヒカリ – it's only little light in my life), jonka on piirtänyt ja kirjoittanut Satoru Hiura. Japanilainen julkaisuyhtiö Kodansha julkaisi *Hotaru no hikari* -mangan 15-osaisena kirjasarjana vuosien 2005 ja 2009 välillä (Kodansha, *Hotaru no hikari* [online]). Mangaan hyödyntäminen televisiodraaman alkuperäistekstinä ei ole oman kokemukseni mukaan mitenkään harvinaista Japanissa. Erityisesti komediat ja romanttiset draamat hyödyntävät mangaan keinoja kerronnassaan. Mangasta tuttuja komedian piirteitä on tunnistanut oman tutkimuksensa kohteena olevassa japanilaisessa televisiosarjassa myös Yu-Ting Tung, jonka havaintojen mukaan ”mangamaiset” väkivaltaisetkin kohtaukset ovat olleet kyseisen sarjan hauskinta antia (Tung 2009: 79).

Mangan toimiessa japanilaisen televisiodraaman alkuperäistekstinä, pyritään televisioversiossa jäljittelemään mahdollisimman tarkasti mangaan luomat puitteet. Tämä tarkoittaa, että varsinaisen tarinan ja kerrontatavan lisäksi jäljitellään myös mangaan visuaalista tyyliä mahdollisimman tarkasti, inhimillisissä rajoissa. Mangassa kuvatut henkilöt pyritään tuomaan televisioruudulle sarjakuvista tuttujen hahmojen kaltaisina, ulkoista olemusta ja pukeutumista myöten. Myös tietyt kohtaukset sarjassa voivat olla lähes suoria kopioita mangaan kuvasarjoista, kuten Yu-Ting Tung on huomannut omassa tutkimuksessaan (Tung 2009: 81–82). *Hotaru no hikari*ssa mangaan vaikutus näkyy mieles-

täni joidenkin koomisten kohtausten liioiteltuina eleinä ja toimintoina. Sarjan komiikka mukailee kuitenkin suurimmaksi osaksi minulle muualtakin tuttuja japanilaisen komiikan piirteitä, joten ei ole helppoa päätellä mikä on mangan vaikutusta ja mikä taas erityisesti japanilaisen huumorin ilmentämistä. Yhtenä syynä mangojen tarkkaan jäljittelyyn televisioversioissa pidän mangan suurta suosiota Japanissa. Näin ollen voisi ajatella, että suosittuun mangaan perustuvalla (ja sellaiseksi tunnistettavalla) televisiodraamalla olisi suurempi todennäköisyys kiinnittää katsojien mielenkiinto, kuin esimerkiksi täysin tuntemattomaan tekstiin perustuvalla draamalla.

En ole itse valitettavasti ehtinyt perehtyä *Hotaru no hikari* -mangaan kovin tarkasti tutkimukseni puitteissa. Tämän vuoksi en osaa sanoa, miten paljon yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia mangan ja televisiodraaman henkilöillä ja tarinalla on. Joitakin pieniä eroja olen pikaisella katsauksellani kuitenkin ehtinyt huomata, mm. sen, että mangassa päähenkilö Hotarun ikä on 27 vuotta (Satoru Hiura [online]), mutta draamassa Hotarun iäksi ilmoitetaan 24 vuotta. Manga ja televisiodraama myös alkavat hieman eri tavoin, mangassa hypätään keskelle Hotarun ja Seiichin sekavaa arkea heidän yhteisessä asunnossaan, kun taas draama alkaa Hotarun työpaikalta ja yhteinen asumisjärjestely saa alkunsa vasta ensimmäisen jakson aikana.

Tutkimustehtäväni johdosta pääpaino analyysissäni on *Hotaru no hikarin* hahmojen välisissä keskusteluissa, joiden avulla pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tämän rajauksen vuoksi analyysini ei perehdy sarjan tarjoamaan visuaaliseen materiaaliin juurikaan. Varsinainen tutkimusaineistoni koostuu sarjan keskusteluista laadituista litteraatioista, jotka olen kirjoittanut niiden alkuperäiskielellä eli japaniksi sekä sarjan tapahtumista laatimistani muistiinpanoista. Jotta esittelemäni keskustelukatkelmat eivät jäisi irrallisiksi, kuvailen kulloisenkin tilanteen ja ympäristön, jossa keskustelu käydään. Keskustelukatkelmien avulla pyrin havainnollistamaan tekemiäni huomioita sekä perustelemaan tulkintojani. Keskusteluesimerkit ovat tekstissä japaniksi ja sitten suomeksi käännettyinä. Kaikki käännökset ovat omaa käsialaani ja olen pyrkinyt säilyttämään niissä alkuperäiskielisen lauseen merkityksen mahdollisimman tarkasti. Olen lisännyt tekstin lomaan muutamia kuvia *Hotaru no hikarista*. Kuvat eivät ole analyysissäni suuressa roolissa, vaan ainoastaan antamassa lukijalle jonkinlaisen mielikuvan sarjan hahmoista. Jokaiseen kuvaan liittyy lyhyt kuvateksti kyseessä olevasta tilanteesta sekä kuvassa olevien henkilöiden nimeäminen.

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen *Hotaru no hikari* -televisiodraamassa rakentuvaa diskurssia kiviakalalaisesta kahden erillisen elämänalueen kautta, sillä nämä teemat nousivat sarjassa keskeisesti esille. Ensimmäinen käsittelemäni tema on koti, johon liittyy kodinhoito ja vapaa-aika yleensä.

Vapaa-ajan vietto oli yksi selkeä osa-alue, johon liittyvällä keskustelulla määriteltiin kuivakala naisen ominaisuuksia. Toisena käsittelen romanttista rakkautta, joka analyysissäni sisältää seurusteluun ja ulkonäköön liittyviä asioita. Romanttisten ihmissuhteiden käsittely oli mielestäni välttämätöntä naishahmoihin keskittyvän tutkimuksen yhteydessä, sillä vastakkaisten sukupuolten väliset seurustelusuhteet kuvataan sarjassa olennaiseksi osaksi naisten elämää.

4.2. Koti, kodinhoito ja vapaa-aika

H: やっぱ家が一番。

H: Kyllä koti on paras paikka.

(HnH 01)

Kodilla on suuri merkitys *Hotaru no hikarin* päähenkilön Hotarun elämässä. Hotaru mainitsee useasti kodin, erityisesti kotitalon takapihalle aukeavan kuistin, olevan hänen lempipaikkansa. Koti merkitsee Hotarulle vapaa-aikaa, aikaa rentoutua ja olla oma itsensä vastapainona työlle ja työelämän vaatimuksille. Koti on myös yksityinen tila, jossa Hotarun ei tarvitse välittää ympäristön asettamista paineista.

H: 私は恋愛するより家で寝てたい。

H: Nukun mieluummin kotona, kuin olen rakastunut.

(HnH 01)

Edellä oleva lausahdus on yksi ensimmäisiä, jonka Hotaru televisiosarjassa sanoo. Lausuma antaa heti viitteitä Hotarun henkilökohtaisista mieltymyksistä ja arvoista. Kyseisessä kohtauksessa Hotaru on palannut työpäivän jälkeen kotiin ja makoilee huolettomana kuistillaan, syöden erilaisia suolaisia naposteltavia ja juoden olutta suoraan tölkistä. Hotaru on vaihtanut siistit työvaatteensa kuluneisiin verkkahousuihin ja t-paitaan. Samalla hetkellä Hotarun naispuoliset työtoverit viettävät iltaa ravintolassa. Naiset ovat siirtyneet ravintolaan suoraan töistä, sillä heillä on yhä yllään samat muodikkaat vaatteet kuin aiemmin työpaikalle sijoittuneessa kohtauksessa. Naiset ovat tulleet ravintolaan sekä rentoutumaan työpäivän jälkeen että tapaamaan vapaita miehiä. Yuuka ihmettelee Hotarun puuttumista joukosta, jolloin Sachiko esittää oman arvauksensa tälle poissaololle.

Y: ホタルさんは。

S: うん、即効で帰った。男で約束でもしてんじゃない。

Y: ホタルさんそういう人いたんですか。

S: 急いで帰宅したってことは男が待ってるってことでしょう。

Y: Entä Hotaru?

S: Hm, kiirehti kotiin. Liekö tapaaminen miehen kanssa?

Y: Onko Hotarulla joku sellainen?

S: Kotiin kiiruhtaminen tarkoittaa, että mies on odottamassa, eikö?

(HnH 01)

Kuten edellä esitetystä keskustelulainauksesta käy ilmi, Hotarun kotiin menemisen syyksi katsotaan se, että hän olisi seurustelusuhteessa eikä tämän vuoksi joutuisi enää etsimään sopivaa miestä vapaa-ajallaan. Se, ettei kukaan muu tarjoa Sachikon arvauksesta poikkeavaa selitystä, viittaa esitetyn ajatuksen luonnollisuuteen ja yleiseen hyväksymiseen. Kukaan ei esimerkiksi ehdota Hotarun menneen kotiin yksinkertaisesti lepäämään. Voisi ajatella, että vapaa-ajan viettoa kotona pidetään nuorten ihmisten kohdalla jossain määrin epätavallisena piileskelynä, varsinkin jos he eivät ole seurustelusuhteessa. Seuraavassa lainauksessa Hotarun osaston johtaja Seiichi ihmettelee Hotarun kotona olemista.

T: へっ、だってまだ君二十代だろう。こんな所で当たり前で食って、棒やっとしていいのか。

T: Mutta olet vasta vähän yli kaksikymmentä! Oletko varma, että sinun kannattaa vain istuskella täällä syömässä muina miehinä?

(HnH 01)

Hotarun iän nostaminen esiin keskustelussa vahvistaa mielestäni sitä oletusta, että varsinkin nuorten ihmisten odotetaan viettävän aikaa jossain muualla kuin kotona. Samassa kohtauksessa Seiichi ihmettelee myös Hotarun suurta arvostusta lepoa kohtaan. Seiichin mielestä Hotarun pitäisi tavata ihmisiä mahdollisimman paljon, vaikka lepoaika tästä kärsisikin. Erityisesti aikaa pitäisi käyttää treffeillä käymiseen ja romanttisten suhteiden luomiseen. Seurustelun tärkeyttä korostetaan monella muullakin tavalla *Hotaru no hikarissa* ja palaan tähän aiheeseen omassa alaluvussa.

Kotiin ja vapaa-aikaan liittyvissä keskusteluissa yksi huomiota kiinnittävä asia oli kotona käytettävät vaatteet. Päähenkilö Hotarun kulunutta kotiasua, vanhoja verkkahousuja ja ylisuuria, tahraisia t-paitoja ihmetellään suuresti ja niitä pidetään jopa merkinä siitä, että Hotarulle olisi mahdollisesti tapahtunut jotain vakavaa, mikä selittäisi hänen piittaamattoman asenteensa omaa ulkonäköään kohtaan kotona. Seuraava lainaus on kohtauksesta, jossa Seiichi on juuri palannut vanhempiansa taloon asuakseen siellä väliaikaisesti ja hän kohtaa yllättäen Hotarun hyvin erilaisena kuin työpaikalla. Hotaru on nukkunut lämpimän kesäyön johdosta kuistilla ovet auki, sanomalehtien alle hautautuneena, ympärillään tyhjiä oluttölkkejä ja naposteltavien pakkauksia. Ensin Seiichi luulee Hotarua taloon murtautuneeksi kodittomaksi, mutta Hotarun esiteltyä itsensä Seiichi tunnistaa alaisensa ja pyytää tältä selitystä tilanteelle.

T: どういう暮らしをしてるんだ君は。雨宮、いったい君何か起きた。

H: いや、別に何も。。。。

T: 会社でできた働いていた雨宮どこ行った。

H: いやー、見られちゃったから仕方ないですけど、家ではいつもこんな感じっていうか。。。。

T: Millä tavalla sinä oikein elät täällä? Mitä sinulle on tapahtunut Hotaru?

H: Mm, ei mitään erityistä...

T: Missä on se Hotaru, joka hoitaa työnsä hyvin toimistossa?

H: No.. kun nyt satuit näkemään minut, ei asialle voi mitään. Kotona olen aina tällainen...

(HnH 01)

(Kuvassa etualalla Seiichi, joka on juuri saapunut vanhempiensa taloon, jossa taustalla oleva Hotaru asuu vuokralla, HnH 01)

T: 毎日、会社から真っ直ぐ帰ってきて一人で手酌酒を飲むのは、君の生活スタイル。

H: そうですね。

T: そのジャージーも、あそれ丁髷も。

H: そうですね。

T: 好きでやってんのか。

H: 自分にとって一番居心地の格好なんです。

T: Sekö, että tulet joka päivä suoraan töistä kotiin juomaan yksin alkoholia, on sinun elämäntyylisi?

H: Niin.

T: Tuo verkkapuku ja tuo samurai-nuttura myös?

H: Niin.

T: Teet noin omasta tahdostasi?

H: Tämä on minulle kaikkein mukavin asu.

(HnH 01)

(Hotaru rentoutumassa kuistillaan, taustalla Seiichi kyseenalaistamassa Hotarun elämäntapaa, HnH 01)

Jälkimmäinen lainaus on kohtauksesta, jossa Seiichi on esittänyt oman näkemyksensä siitä, kuinka Hotarun tulisi elää. Seiichi myös epäilee Hotarun yrittävän ajaa hänet pois talosta huolimattomalla ulkoasullaan. Hotaru kuitenkin ilmoittaa, ettei ole muuttanut elämäntapaansa yhtään Seiichin johdosta, vaan jatkaa rauhallista elämäänsä kotona kuten ennenkin, koska nauttii siitä. Tämä herättää suurta ihmetystä Seiichissä ja antaa pohjan uudelle, vähemmän arvostusta omaavalle kuvalle Hotarusta. On mielenkiintoista huomata, miten suuri merkitys Hotarun erilaisella ulkonäöllä kotioloissa on sille, millaisen mielipiteen muut ihmiset, etenkin miehet, hänestä muodostavat. Tämä viittaa mielestäni osaltaan siihen, että naisia arvostellaan Japanissa (kuten muuallakin maailmassa) miehiä enemmän ulkoisten, fyysisten piirteiden perusteella, eikä huomiota kiinnitetä esimerkiksi henkisiin avuihin. Ajatukselle antaa tukea myös Fabienne Darling-Wolfin artikkeli, jonka mukaan japanilaiset miehet arvostavat naisten ulkoista olemusta enemmän kuin muita piirteitä (Darling Wolf 2004: 334).

Kotitöiden tekeminen ja tekemättä jättäminen ovat myös tärkeitä toimintoja, joiden kautta *Hotaru no hikarissa* luodaan käsitystä kuivakalanaisesta. Kodin epäjärjestys ja epäsiisteys kiinnittää ensimmäisenä myös Seiichin huomion, kun tämä kohtaa yllättäen Hotarun vanhempiensa talossa. Hotarun oman epäsiistin ulkonäön lisäksi Seiichi kauhistuu talossa vallitsevaa epäjärjestystä, jota hän ei pidä ollenkaan normaalina.

H: 家ではいつもこんな感じっていうか。。。

T: いつも。
H: いつも。よりはまちよつと散らかってかもしれないかな。。いや、普通でしょう。
T: 普通か。。いや、これが普通って、雨宮君な。。。

H: Kotona on aina tällaista.
T: Aina?
H: Aina. Tai yleensä ehkä vähän sotkuisempaa.. Ei, tämä on tavallista.
T: Tavallista? Ei, sanoa tätä nyt tavalliseksi.. Kuulehan Hotaru...

(HnH 01)

Edellä esitetty kohta on esimerkki useista kohtauksista, jotka *Hotaru no hikarissa* luovat selkeän kuvan siitä, että epäsiisti koti antaa huonon vaikutelman omistajastaan. Sarjan tarjoamat esimerkit eivät anna yksiselitteistä kuvaa siitä, onko epäsiisti koti ainoastaan naisten kohdalla huono merkki. Oman tulkintani mukaan kodinhoidon laiminlyömiseen suhtaudutaan sarjassa tiukemmin naisten kuin miesten kohdalla, mikä voisi viitata siihen, että kodista huolehtimisen katsotaan olevan selkeämmin osa naisten kuin miesten toiminta-aluetta. Tämän näkökulman puolesta puhuu myös se, ettei sarjan keskusteluissa oteta ollenkaan kantaa miesten tekemiin kotitöihin, vaan kotitöistä puhuminen liittyy aina jollain tavalla naisiin. Seuraava keskustelulainaus on kohtauksesta, jossa Seiichin ex-vaimo on tullut yllättäen vierailulle Hotarun ja Seiichin yhteiseen taloon. Vaimo kummastelee talon likaisuutta ja kyselee ihmetellen, millainen tyttö Hotaru oikein on. Ihmettely Hotarun luonnetta kohtaan juontaa tässäkin keskustelussa juurensa epäsiistiin kotiin, jota ei pidetä tavallisena ympäristönä normaalille nuorelle naiselle.

Mi: なにやってる子なの。
T: 普通のオオエルだよ。
Mi: 普通じゃないでしょう、こんなに部屋を散らかして。いったいどういう子なの。

Mi: Minkä alan tyttöjä hän on?
T: Tavallinen toimistotyöntekijä.
Mi: Ei hän mikään tavallinen ole. Jättää nyt huone näin siivottomaksi. Millainen tyttö hän oikein on?
(HnH 07)

H: カレーを作ったの。食べて食べて。
M: そういうことをしなくていいよ。
H: っえ。
M: いつもごはんとか作ったりしないんでしょう。
H: そう。。そうなんだけど。。
M: 無理しなくていいよ。

H: Tein currya, maista maista.
M: Ei sinun tarvitse tehdä tällaista.
H: Häh?
M: Sinähän et yleensä tee ruokaa.
H: Niin.. Se on totta mutta...

M: Ei sinun tarvitse yrittää väkisin.

(HnH 10)

Jälkimmäinen keskustelu käydään Hotarun ja Makoton välillä heidän uudessa kodissaan. Hotaru ja Makoto ovat asuneet yhdessä vasta vähän aikaa. Tässä vaiheessa he ovat voittaneet yhdessäolonsa esteenä olleet vaikeudet, joista yksi suurimmista oli Makoton hyväksyntä Hotarun kuivakalamaisuutta kohtaan. Keskustelu osoittaa, että Makoto hyväksyy Hotarun epätyypillisenä naisena ja samalla pitää hänet myös tämän roolin vankina. Hotaru yrittää toimia tavallisen naisen tapaan ja laittaa ruokaa kotiin palaavalle miesystävälleen. Makoto ei kuitenkaan rohkaise kyseistä käytöstä, vaan haluaa pitää Hotarun muuttumattomana kuivakalana, jonka on oppinut hyväksymään.

Erityisen mielenkiintoista mielestäni on se, että kotitöistä suoriutumista pidetään naisen yleisenä mittarina. Toisin sanoen pelkkä sotkuisen kodin ja huolettomasti pukeutuneen Hotarun näkeminen riittää Seiichille pohjaksi muodostaa käsitys Hotarusta naisena. Seiichi kokee epäsiisteyden merkkinä luonteen heikkoudesta ylipäänsä ja samalla myös todisteena siitä, että Hotaru ei ole enää naisen ollenkaan. Seuraava lainaus on sarjan ensimmäisen jakson lopusta, jossa Seiichi esittää mielipiteensä Hotarun naiseudesta. Huomionarvoista Seiichin mielipiteessä on, että sen muodostamiseen on vaikuttanut suurimmaksi osaksi Hotarun näkeminen kotona, sillä aiemmin Seiichi ei pitänyt Hotarua millään tavalla erikoisena, mutta tutustuttuaan yhteisen asumisen kautta Hotarun toiseen puoleen, Seiichi kyseenalaistaa jatkuvasti Hotarun naisena.

T: あれから考えたんだ、君が好きでやっという、君の生活スタイル。まるでからからに乾いた干物だ。あ、君は干物女だ。

H: 干物女。

T: 君はもはい女じゃない。君は既に溷れている。君は女として終わっている。

T: Olen ajatellut sitä, sinun tapaasi tehdä niin kuin tahdot, sinun elämäntapaasi. Olet oikeastaan kuin kuivunut kala. Haa, olet kuivakalanainen.

H: Kuivakalanainen?

T: Et ole enää nainen. Olet jo kuivunut. Elämäsi naisena on ohi.

(HnH 01)

Edellä esitetty lainaus keskustelusta Hotarun ja Seiichin välillä on merkittävässä asemassa sarjan juonen kehittymisen kannalta. Aiemmin Hotaru ei ole välittänyt muiden ihmisten mielipiteistä tai hän on mahdollisesti ollut vain tietämätön niistä, mutta Seiichin luokiteltua hänet kuivakalanaiseksi, Hotaru alkaa itsekin pohtia elämäänsä naisena ja pyrkii tekemään muutoksen. Keskustelun tärkeyttä korostaa myös sarjan kerrontatapa, sillä Hotaru miettii usein mielessään kyseistä keskustelua ja Seiichin syyttävät sanat ajavat häntä eteenpäin vaikeuksien keskellä. Todistaakseen sekä itselleen että

muille, ettei ole vielä ”täysin kuivunut” Hotaru yrittää saada romanttisen suhteen kukoistamaan itsensä ja Makoton välillä.

Hotarulle itselleen tärkeimpiä kotiin liittyviä asioita ovat lepo ja rentoutuminen. Hotarun mielestä kotitalo on maailman paras paikka ja vain siellä hän kykenee rentoutumaan ja keräämään voimia uusiin haasteisiin. *Hotaru no hikari* -sarjassa kotia ei kuitenkaan esitetä lepopaikkana, paitsi Hotarun tapauksessa, vaan tämä tehtävä kyseenalaistetaan sarjan muiden henkilöiden suhtautumisen kautta. Tällä tavoin luodaan osaltaan normia siitä, ettei lepo kuulu nuoren naisen elämään. Levon tärkeyden korostaminen osana omaa elämäänsä on yksi Hotarun tavoista vastustaa ympäristön muokkaamia normeja nuorelle naiselle sopivasta käytöksestä. Seuraava lainaus on Hotarun vastaus kohtaauksessa, jossa Seiichi ihmettelee sitä, että Hotaru viettää kaiken vapaa-aikansa yksin kotona, eikä esimerkiksi käy treffeillä.

H: いいんです、私はこれで、これがありのまま私なんです。私はこれが、この生活が気に入ってるんです。ここがこの家が、この縁側が私の気に入る場所なんです。私はこの家から絶対出て行きませんかね。

H: Ei se mitään, minä olen tällainen, tämä on todellinen minäni. Pidän tästä elämästä. Tämä talo ja tämä kuisti ovat suosikkipaikkojani. En lähde tästä talosta ikinä.

(HnH 01)

Mielestäni Hotaru puolustaa kotia rentouttavana paikkana hyvin voimakkaasti. Hän ei välitä, vaikka muut samanikäiset ihmiset viettäisivät vapaa-aikaansa eri tavoin, vaan on tyytyväinen omaan valintaansa. Hotaru myös puhuu avoimesti kotona lepäämisestä. Seuraava lainaus on takaumakohtauksesta, jossa Hotaru on juuri muuttanut nykyiseen taloonsa. Hotaru soittaa ilahtuneena uudelle vuokraisännälleen ja kehuu asuntoa, erityisesti sen tarjoamia lepomahdollisuuksia.

H: 私ね、インテリア事業部で呼ぶそうになったんです。私なんてしり集めたり、お弁当配ったり、雑用ばっかで、毎日いっぱいばいばいで。だからほしかったんです、自分のい場所。ここで、この場所で、思う存分のんびりまったりすれば、きっと頑張れます。

H: Minut on pyydetty sisustussuunnitteluosastolle. Työni on lähinnä tietojen keräämistä, lounaslaatikoiden jakoa ja muita sekalaisia töitä päivät pitkät. Siksi halusin ikioman paikan. Kun voin levätä ja rentoutua täällä mieleni mukaan, pystyn varmasti tekemään parhaani töissä.

(HnH 01)

H: ほら、私はこの縁側でカンビールをぐあーって飲めばすぐに元気なれますから。

H: Katso nyt, minä piristyn hetkessä juomalla tölkkioletta tällä kuistilla.

(HnH 07)

Jälkimmäisessä lainauksessa Hotaru puhuu Seiichille hieman vaikeamman työpäivän jälkeen. Hotaru sanoo voivansa tehdä useamminkin vastaavanlaisia ikäviä tehtäviä (käydä ottamassa vastaan valituksia asiakkailta), sillä hän tietää miten saa olonsa paremmaksi jälkeinpäin. Tämä kohtausta vahvistaa mielestäni käsitystä siitä, että Hotaru on hyvin tietoinen kotinsa tarjoaman levon merkityksestä ja myös sen tarpeellisuudesta itselleen. Yhtenä sarjan käännekohtana voidaan pitää sitä, että myös Seiichi ymmärtää levon tarpeellisuuden Hotarun tapauksessa. Tämä oivallus johtaa hahmojen välisen suhteen muuttumiseen ja keskinäisen arvostuksen kasvamiseen. Seiichi näkee tavallaan Hotarun kuivakalamaisuuden tuolle puolen ja pystyy arvostamaan Hotarun hyviä ominaisuuksia. Seuraava lainaus on kohtauksesta, jossa Seiichi kertoo Hotarusta entiselle vaimolleen. Vaimo on aiemmin samassa kohtauksessa ihmetellyt, mikä Hotarua vaivaa ja paheksunut talon epäsiisteyttä.

T: 家の中に散らかってるのは、彼女は外で頑張ってる証拠だよ。いつも、一生懸命頑張ってる子なんだ。

T: Kodin sotkuisuus on todiste siitä, että hän yrittää parhaansa ulkona. Hän yrittää aina kaikkensa.
(HnH 07)

Seiichi puolustaa ensimmäistä kertaa Hotarun elämäntapaa ja ilmaisee samalla itsekin ymmärtävänsä sitä aiempaa paremmin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Hotarun käytös kotona olisi yleisesti hyväksyttävää, sillä puhuttaessa Hotarun elämästä kotona, ovat useimmiten ilmaistut tunteet ihmetys ja paheksunta. Seiichi on eräänlaisessa erityisasemassa, sillä vain hän ymmärtää rentoutumisen tarpeellisuuden Hotarun tapauksessa, mutta toivoo silti Hotarun muuttavan tapojaan. Seuraava lainaus on kohtauksesta, jossa Hotaru on menossa ulos tapaamaan Makotoa, mutta päätyy riitelemään Seiichin kanssa todellisen luonteensa ymmärtämisestä.

T: 分かっているよ。今そんなにおしゃれをしてても、家に帰ってきたと、君はジャージにはく、死ぬまでジャージだ。

H: そうです、私にジャージが一番なんです。

T: どんなに恋愛がうまく行っても、生活が変わらない。

H: そうです。この生活変えることはできません。

T: 外で頑張れば頑張れほど、干物どがまっす。

H: そのとおりです。

T: ジャージ姿でまったりする干物生活は君にとってかけかいない時間だ。

H: 仰るとおりでございます。

T: Ymmärrän. Vaikka näytätkin nyt tyylikkäältä, kotiin palattuasi pukeudut verkkareihin, kuolemaasi asti.

H: Juuri niin, minusta verkkarit ovat parhaimmat.

T: Vaikka rakkauselämäsi sujuisi kuinka hyvin, elämäntapasi ei muutu.

H: Niin juuri, en pysty muuttamaan tätä elämää.

T: Jotta voisit ulkona yrittää aina parhaasi, kuivakalamaisuutesi lisääntyy.

H: Aivan niin.

T: Verkkapuvussa tapahtuva, laiskotteluun painottuva kuivakala-elämä on sinulle kallisarvoista aikaa.

(Hotaru ja Seiichi talonsa takakuistilla, käyden edellä esitettyä keskustelua, HnH 07)

Lainaus osoittaa, että Seiichi ymmärtää Hotarun kotona rentoutumisen olevan tälle tärkeää, etenkin työssä jaksamisen kannalta. Keskustelu käydään kiivaassa sävyssä ja Hotaru suuttuu keskustelun edetessä yhä enemmän, sillä hän toivoisi senhetkisen poikaystävänsä Makoton olevan ainoa häntä ymmärtävä henkilö. Hotarun suuttumisesta johtuu myös keskustelun lopussa näkyvä teittely, sillä japanin kielessä kohteliaisuustason vaihtaminen on yleensä merkki suuttumuksesta ja etäisyyden ottamisesta.

Kuten olen edellä olevissa kappaleissa pyrkinyt esittämään keskustelulainauksen avulla, *Hotaru no hikarissa* muokataan kotiin liittyvällä keskustelulla kuivakalanaisen diskurssia monin eri tavoin. Yksi tärkeä näkökulma on kotona vietetty aika. Kotona ei tulisi viettää liikaa aikaa, vaan etenkin nuorten ihmisten pitäisi viettää vapaa-aikaansa muita ikäisiään tavaten ja mieluiten romanttisia ihmissuhteita solmien. Toinen tärkeä huomio on miten kotona tulisi viettää aikaa. Sarjassa esitettyjen paheksuntaa ilmaisevien kannanottojen avulla muotoutuvan ideaalikuvaan mukaan kotona vietetty aika tulisi kuluttaa kotitöiden parissa, sillä naisihanteeseen kuuluu olennaisesti siisti, hyvin hoidettu koti. Tätä ajatusta tukee se, miten nopeasti Hotaru määriteltiin epäonnistuneeksi naiseksi, pelkän ulkoasun ja epäsiistin kodin perusteella. Kolmas mielenkiintoinen kotiin liittyvä huomio on sen merkitys lepopaikkana. Vain Hotaru, sarjan erikoinen päähenkilö, puhuu rehellisesti levosta, sen

tarpeesta ja mukavuudenhalustaan. Muiden vaikeneminen asiasta viittaa siihen, ettei lepo kuulu ihanteellisen naisen elämään ollenkaan.

4.3. Rakkaus ja seurustelu

S: 恋愛だけすべてですよ。恋愛無くして女の人生は成り立たないの。

S: Rakkaus on kaikki kaikessa. Rakkauden kadottaneen naisen elämässä ei ole sisältöä.
(HnH 07)

Edellinen lainaus on yksi hyvin suorapuheinen esimerkki siitä, kuinka tärkeänä osana rakkautta pidetään naisten elämässä *Hotaru no hikari* -sarjassa. Kyseisen määrittelyn antaa Sachiko työpaikalla, osoittaen sanansa erityisesti Yuukalle, joka aiemmin samassa kohtauksessa on esittänyt epäilynsä rakkauden tarpeellisuudesta ja määräävästä roolista omassa elämässään. Henkilökohtainen näkemys rakkaudesta ei tule erityisen vahvasti esiin useimpien naishahmojen kohdalla, mikä saattaa viitata siihen, etteivät hahmot mieti asiaa sen kummemmin. Sen sijaan sarjassa tehdään hyvin selväksi, että rakkaussuhteiden luomisen ja tulevan aviomiehen etsimisen tulisi olla olennainen osa nuorten naisten elämää. Tämän asian tärkeyttä korostavat sarjan lukuiset (yleensä naisten väliset) keskustelut, joissa käsitellään seurustelua, avioliittoa sekä kiinnostusta miehiä kohtaan yleisesti. Seurustelusuhteisiin ja niissä menestymiseen liittyy naisten näkökulmasta hyvin keskeisesti myös ulkonäkö, joten käsittelen sitä tässä alaluvussa yhdessä seurustelun ja rakkauden teemojen kanssa.

S: 二十代で、恋愛をほうけしゆるな生活をくちやお仕舞だからね。

S: Jos ei kaksikymppisenä keskity rakkauteen, on elämä ohi.
(HnH 01)

Edellinen lainaus on kohtauksesta, jossa Sachiko kertoo nuoremmille työtovereilleen, mikä naisen elämässä on tärkeintä. Naiset istuvat ravintolassa työpäivän jälkeen ja Sachiko on järjestänyt tapaamisen miesten kanssa. Edellä esitetty lausahdus on kohdistettu erityisesti Yuukalle, joka vaikuttaa haluttomalta jäädä järjestettyyn tapaamiseen. Sachikon ohjeistus tekee kuitenkin tehtävänsä ja saa Yuukan jatkamaan iltaa muiden kanssa, mukautuen näin esitettyyn sopivaan nuoren naisen käytökseen. Aiemmin samassa kohtauksessa Sachiko on esitellyt nuoremmille työtovereilleen kuivakalaa naisen, jota hän kuvaa varoittavana esimerkkinä nuoresta naisesta, joka ei aktiivisesti etsi itselleen elämänkumppania. Sachiko ottaa kuivakalanaisen puheeksi nimenomaan seurustelun yhteydes-

sä, sillä aiemmin samassa keskustelussa on spekuloitu Hotarun puuttumista joukosta ja arveltu pois-
saolon johtuvan siitä, että Hotaru on jo löytänyt itselleen miehen.

S: あんた達も頑張んなさいよ、干物女になる前に。

S: Teidänkin pitäisi yrittää parhaanne (miehen löytämiseksi), ennen kuin muututte kuivakalanaisiksi.
(HnH 01)

S: 週末は、ごうこんところが真っ直ぐ帰宅、休日は食っちゃ寝え、食っちゃ寝え。男気は全
く無し。

S: Viikonloppuisin hän ei käy juhlissa, vaan menee suoraan kotiin, vapaapäivät kuluvat syöden ja nuk-
kuen, eikä miestä näy mailla halmeilla.

(HnH 01)

(Vasemmalla selkä kameraan Sachiko, joka neuvomassa työtovereitaan seurusteluasioissa, oikealla etualalla Yuuka, taaempana vasemmalta lukien Suzuko, nimeämätön naistyöntekijä sekä Minako, HnH 01)

Jälkimmäinen lainaus on Sachikon esittämää kuvailua kuivakalanaisen olemuksesta. Negatiivista huomiota herättää nimenomaan tällaisen naisen välinpitämättömyys seurustelua ja puolison etsintää kohtaan. Kotona oleilu nähdään ajanhukkana, sillä juhlissa käyminen olisi parempi vaihtoehto vapaa-ajan viettoon, tarjoten tilaisuuden ihmisten tapaamiseen. Suuri puutos kuvaillun kuivakalanaisen elämässä on myös se, että hän ei ole muodostanut suhdetta mieheen. Sachikon ohjeet antavat selkeän kuvan siitä, millaista elämää hänen nuorten työtovereidensa tulisi välttää. Kuivakalanaiseksi muuttumisesta varoitetaan, joten sitä ei pidetä tavoiteltavana asiana. Kuivakalanaisen suurimmaksi (ja tässä vaiheessa ainoaksi) puutteeksi tulee Sachikon lausahdusten perusteella romanttisten seurustelu-suhteiden välttäminen, mikä luo oletuksen tulevan aviomiehen aktiivisen etsinnän olevan nuorelle naiselle sopivaa ja suotavaa toimintaa.

Seuraava lainaus jatkaa Sachikon kuvailua kuivakalanaisen käytöksestä. Kuvauksessa korostuu jälleen miehen puuttuminen kuivakalanaisen elämästä, mutta sen lisäksi Sachikon esimerkki kuvaa mielestäni joitakin yksinäisen ihmisen (kuviteltuja) stereotyyppisiä tapoja.

S: そうそう、一人ことが多いも干物女の特長よ。テレビに挨拶言うったり、猫に話かけたり。時には、抱き枕に悶えたり。

Y: 抱き枕。

S: 男がないから。枕を抱きしめるしかないのよ。

S: Ai niin, yksi asia on tyypillistä kuivakalanaiselle: televisiolle puhuminen ja kissoille jutteleminen. Silloin tällöin hän saattaa myös halata tyynyä.

Y: Tyynyä?

S: Hänellä on vain tyynyjä halattavana, kun miestä ei ole.

(HnH 01)

Edellinen kuvaus kuivakalanaisen elämästä kiinnittää jälleen huomiota miehen puuttumiseen. Tilanteen luonnottomuutta korostaa mielestäni tyynyjen käyttäminen läheisyyden korvikkeena. Kyseistä asiaa ihmettelevät kohtauksessa myös Yuuka ja muut naiset, mikä vahvistaa entisestään käsitystä käytöksen kummallisuudesta. Sen sijaan yksin puhuminen ja yksipuolisesti käydyt keskustelut eivät herätä ihmetystä kuivakalanaisen käytöksessä. Tämä voi johtua siitä, että käsitys tällaisesta naisesta on jo niin erikoinen, etteivät kuulijat osaa hämmästyä enää mistään. Itse pidän todennäköisempänä selityksenä sitä, että yksin puhuminen on yleinen yksineläjien tapa (tai ainakin oletettu sellainen), eikä se liity sinällään kuivakalanaisen jo määriteltyihin suurimpiin puutteisiin.

Seurustelusuhde vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa on hyvin tärkeä tekijä erityisesti naisen elämässä. *Hotaru no hikarissa* tämä näkyy esimerkiksi siinä, että naisia ohjeistetaan jatkuvasti etsimään kumppania ja panostamaan elämässään romanttisiin ihmissuhteisiin. Sen sijaan sarjan mieshahmoihin ei kohdistu samanlaista seurustelusuhteisiin patistamista. Hyvin harvat miesten väliset keskustelut käsittelevät seurustelua tai ihmissuhteita ja mikäli näistä asioista puhutaan, ei keskustelusta välity ajatus, että kyseiset suhteet olisivat miesten elämässä erityisen tärkeitä ja tavoiteltavia. Miesten seurustelutilanne ei myöskään ole yleisen keskustelun aiheena, toisin kuin se on naishahmojen kohdalla. Seuraava keskustelulainaus on kohtauksesta, jossa kaksi Hotarun naispuolista työtoveria pohtii Hotarun seurustelutilannetta. Selvennyksen vuoksi on kerrottava, että tässä vaiheessa sarjaa Hotarun kuivakalamaisuus ei ole vielä työtovereiden tiedossa, joten heidän arvailunsa perustuvat oletukseen, että Hotaru on tavallinen nuori nainen ja sen vuoksi tietenkin seurustelusuhteessa miehen kanssa.

Su: そう言えばホテルさんって、彼氏とかっているのかな。

So: いるんじゃない。

Su: うん。でも、そんな話一度も聞いたことないな。
So: いや、ホテルには彼氏いるよ。
Su: そうかな。
So: ホテルね、あなたさ、彼氏いるでしょう。
H: へっ。
So: いるでしょう、彼氏ぐらい。干物女じゃあるまいし。
F: へ、ホテルちゃん彼氏いるんだ。
H: へっ。いえ、いえ、私は。。。

Su: Onkohan Hotarulla muuten poikaystävää?
So: Eiköhän.
Su: Niin, mutta en ole kyllä kertaakaan kuullut sellaisesta.
So: Hotarulla on varmasti poikaystävä.
Su: Niin kai.
So: Ah, Hotaru. Eikös sinulla olekin poikaystävä?
H: Häh?
So: Eikö olekin poikaystävä? Ethän ole mikään kuivakalanainen.
F: Aa, Hotarulla(kin) on poikaystävä.
H: Mitä? Ei ei, minä...

(HnH 04)

(Kuvassa vasemmalta Suzuko, naistyöntekijä, Minako ja Hotaru, jonka poikaystävätilanteesta tiedustellaan. Taustalla Shouji, Seiichin ystävä, HnH 04)

Edellisessä keskustelussa Suzuko ja Minako pohtivat ensin Hotarun tilannetta hississä ja päästyään toimistoon kysyvät asiaa suoraan Hotarulta. Mielenkiintoista on, että naiset ovat oikeastaan jo päättäneet kantansa asiaan, ennen kuin kysyvät Hotarulta. Tämän vuoksi Hotarun vieno vastustelu ja korjaamisyritys jää heiltä kuulematta. Tulkitseen tilanteen niin, että romanttisen seurustelun katsotaan kuuluvan olennaisena osana nuoren naisen elämään. Koska Hotaru vaikuttaa työpaikalla täysin

tavalliselta naiselta, ei työtovereilla ole syytä olettaa hänen olevan mitenkään erilainen, ainakaan naisena epäonnistunut kuivakala.

Hotarun epävarmuus ja taitamattomuus romanttisissa ihmissuhteissa kuvataan sarjassa selkeästi yhdeksi tärkeäksi kuivakalanaisen piirteeksi. Hotaru, joka ei sarjan alussa ole vaivannut päätään seurustelusuhteilla, vaan on nauttinut vapaa-ajastaan kotona leväten, havahtuu huomaamaan tämän ”puutteen” itsessään ja pyrkii korjaamaan tilanteen. On vaikea arvioida kuinka paljon Hotarun muuttumishalu on ympäristön odotuksista johtuvaa ja mikä osuus Hotarun omalla ihastumisella ja sitä kautta kiinnostuksen heräämisellä romanttisia seurustelusuhteita kohtaan on. Selvää on kuitenkin, että Hotaru kokee itsekkin olevansa taitamaton seurustelemaan luontevasti vastakkaisen sukupuolen edustajien kanssa, kuten seuraava keskustelun katkelma osoittaa. Hotaru keskustelee Seichin kanssa epäonnistuneesta tapaamisestaan Makoton kanssa.

H: 部長には分かんないですよ。あたしはデートに失敗して。。

T: やっぱりデートに失敗したのか。

H: 失敗して、手島さんに合わせる顔がないんです。以前みたいに、話せることもできません、普通の会話もできません。それぐらい大きなダメージおきてしまったんです。

H: Sinä et ymmärrä. Treffini epäonnistuivat...

T: Arvelinkin että ne epäonnistuvat.

H: Epäonnistuin, enkä kehtaa näyttää naamaani Makoton edessä. En voi enää puhua hänelle tavallisista asioista kuten ennen. Sen verran suurta vahinkoa olen saanut aikaan.

(HnH 05)

Keskustelusta välittyy selvästi Hotarun epätoivo tilanteen johdosta. Aiemmin hän ei ehkä olisi kiinnittänyt asiaan huomiota, mutta on nyt erittäin tietoinen omasta epäonnistumisestaan. Kuivakalanaisesta puhuminen työpaikalla, erityisesti kyseisen naistyyppin käyttäminen esimerkkinä seurustelusuhteissa epäonnistuvasta naisesta vahvistaa Hotarun käsitystä omasta kuivakalamaisuudestaan. Työpaikalla Hotaru pyrkii kuitenkin kaikin tavoin pitämään yllä ”tavallisen nuoren naisen” kulissia, keräten samalla vaivihkaa talteen jokaisen tavan, jolla voisi muuttaa omaa käytöstään vähemmän kuivakalamaiseksi. Seuraava keskustelukatkelma on esimerkki sarjan hahmojen työpaikalla käydyttä keskustelusta, jossa Sachiko ohjeistaa nuorempia työtovereitaan tekstiviestien lähettämisessä romanttisen kiinnostuksen kohteena olevalle miehelle.

S: 何してる。

H: いいえ。。。

Su: あ、メールですか。

S: あれ、恋愛け、仕事け。

N: 仕事と恋愛とどち分けるんですか。

S: 当然よ、干物女じゃあるないし。

S: Mitä sinä teet?
H: Tuota...
Su: Aa, tekstiviestikö?
S: Aa, liitykö se työhön vai rakkauteen?
N: Pitääkö työ- ja rakkausviestit erotella toisistaan?
S: Tietysti, jos ei ole mikään kuivakalanainen.

(HnH 02)

Edellisessä keskustelussa kuivakalanaista käytetään jälleen kerran varoittavana esimerkkinä naisesta, joka ei ole tilanteen tasalla romanttisissa seurustelusuhhteissa. Se, että kyseessä on nimenomaan varoittava esimerkki käy mielestäni selvästi ilmi Sachikon lausahduksesta, jossa kuivakalanainen esitetään jonakin sellaisena, mikä kenenkään ei tulisi olla. Kaikki edellä esitetyt esimerkit *Hotaru no hikarin* keskusteluista vahvistavat mielestäni ajatusta, että romanttiset seurustelusuhhteet ja niihin panostaminen nähdään sarjassa yhtenä olennaisena naiseuden osa-alueena. Tässä mielessä seurustelun suhteen välinpitämätön kuivakalanainen kuvastaa epäonnistunutta naista, sillä hänen naiseudestaan puuttuu tämä osio.

Ulkonäkö ja erityisesti pukeutuminen ovat myös tärkeitä osa-alueita, joiden kautta *Hotaru no hikarissa* määritellään kuivakalanaista. Huoleton ulkoasu vapaa-ajalla on tunnusomaista kuivakalanaiselle ja sen katsotaan yksinään antavan selkeitä viitteitä naisen luonteesta ja käytöksestä muutenkin. Tällaisen käsityksen ainakin saa sarjassa käytävistä keskusteluista, joissa aiheena on kuivakalanaisen ulkoasu. Ensimmäinen esimerkkikeskustelu on aivan sarjan alusta, jossa Sachiko kuvailee nuoremille työtovereilleen kuivakalanaisen ulkomuotoa. Kuvaus herättää naistyöläisissä pelkoa, mistä voi päätellä kuivakalanaiseksi päätyneen olevan sarjan nuorille naisille eräänlainen kauhuskenario.

S: あんた達も頑張んなさいよ、干物女になる前に。
Y: 干物女。
S: そう、干物女。最近、二十代の女性に多く生息してらしいわ。
Y: どういう。。。
S: 例えば、職場では一見華やかなのオオエルよそうってるけれども、帰宅するとすぐにジャージー姿。髪なんか、こう。丁髷して。尻なんか搔えちゃったりして。摘み片手に、ビールを「プスー」「グアーっ」。
N: 怖ーっ。

S: Teidänkin pitäisi yrittää parhaanne (miehen löytämiseksi), ennen kuin muututte kuivakalanaisiksi.
Y: Kuivakalanainen?
S: Niin, kuivakalanainen. Viime aikoina heitä on alkanut esiintyä yhä enemmän hieman yli kaksikymppisten naisten keskuudessa.
Y: Millainen...
S: Esimerkiksi, työpaikalla hän näyttää ensisilmäyksellä upealta toimistotyöntekijältä, mutta kotiin palattuaan vaihtaa heti verkkapukuun. Hiukset ovat näin, samurainutturalla. Hän saattaa raapia takamustaan. Käsissä naposteltavia ja sitten olut ”psst”, ”klunk”.

N: Hui!

(HnH 01)

Edellisessä kuvauksessa epänaiseelliseksi käytökseksi voidaan lukea niin verkkapukuun pukeutuminen kuin epäterveellisten naposteltavien syöminen ja oluen juominen. Pelkän puheen litteraatiossa ei valitettavasti välity Sachikon esittämä imitaatio kuivakalanaisen oluen juonnista, mutta sitä voisi kuvailla parhaimmillaan karskiksi ja jopa miehekkääksi. Tämä lisää mielestäni sitä mielikuvaa, että kuivakalanainen on sekä ulkonäkönsä että käytöksensä puolesta epänaiseellinen. Ulkonäön tärkeyttä naisen määrittelyssä vahvistaa myös sarjan mieshahmojen väliset keskustelut, joissa otetaan kantaa ensin kuvitteelliseen tilanteeseen, jossa nainen pukeutuu verkkapukuun kotona ja toisessa katkelmassa puhutaan suoraan Hotarun tilanteesta, kun hän on vahingossa näyttäytynyt kotiasussaan toimiston läheisyydessä ja kohdannut Makoton.

G: ダメですって、それ。あのおいたジャージ姿で寝転がって、カンビールなんて。。部長の奥さんでそういう人いったんですか。

T: 私の知人の話だ。

J: ええ、でもかわいいじゃないですか、自分だけにそういうリラックスした姿みせてくれるという考えだ。

Ju: 要さん大人のいうだなあ。でも、俺はちょっとなあ。。

Ya: 自分もダメですね。。

G: Eihän sellainen käy. Makoilla nyt lattialla verkkapuvussa, oluttölkkien keskellä... Onko johtajan vaimo sellainen ihminen?

T: Kyse on ystävistäni.

J: Aa, mutta eikö se ole suloista? Jos ajattelee, että hän voi näyttää vain sinulle tuollaisen rentoutuneen puolen itsestään?

Ju: Kaname ajattelee niin aikuismaisesti. Mutta minulle se ei oikein sovi..

Ya: Ei minullekaan.

(HnH 08)

(Miestyöntekijät lounaalla, pöydän vasemmalla puolella takaraivo kameraa kohti Teshima, Shun ja Junpei. Oikealla etuakulmasta lähtien Seiichi, Kaname, Ken ja Takatoshi, HnH 08)

G: 雨宮のこの姿が手島にばれたんだよ。
 Sa: つか、なんで会社近くでジャージ姿何ですか。
 Ju: たしか雨宮さんずっと会社から近いんじゃないや。。
 G: じゃ、近くだつてさ、この格好どうなの、女として。。

G: Makoto siis näki Hotarun tuollaisena?
 Sa: Mutta miksi hän pitää toimiston lähellä verkkapukua?
 Ju: Eikös Hotaru asu toimiston lähistöllä...
 G: Vaikka asuisikin lähistöllä, pitää nyt naisena tuollaista asua...

(HnH 09)

Edelliset keskustelut osoittavat, että varsinkin sarjan mieshahmot kiinnittävät paljon huomiota naisten ulkonäköön. Ensimmäisessä keskustelukatkelmassa lähes kaikki miestyöntekijät ilmaisevat paheksuntansa verkkapukuun pukeutunutta naista kohtaan. Ainoastaan Kaname tuo esiin mahdollisia hyviä puolia (esim. rentous ja luottamus) edellä mainitun pukeutumisen suhteen. Itse tulkitseen miesten voimakkaan negatiivisen suhtautumisen naisten huolettomaan ulkoasuun liittyvän siitä mahdollisesti johdettavaan oletukseen, että huolettomasti pukeutuva nainen on huoleton myös muilla elämän osa-alueilla, eikä esim. pidä kotitaloudesta yhtä hyvää huolta kuin aina tyylikkäänä esiintyvä nainen. Osittain kyse saattaa olla myös naisen ihannekuvasta, josta sarjan mieshahmot haluavat pitää kiinni kuvittelemalla naisten näyttävän yhtä huolitelluilta niin kotona kuin julkisilla paikoilla ollessaan. Erityisen mielenkiintoista oli huomata, kuinka kokonaisvaltaisia johtopäätöksiä sarjassa

tehdään, pelkästään Hotarun ulkoasun perusteella. Seuraavassa kohtaus on sarjan toisesta jaksosta, jossa Seiichi ilmaisee näkemyksensä Hotarusta epäonnistuneena naisena. Tässä vaiheessa hahmojen välinen ystävyys ei ole vielä kehittynyt juurikaan, joten Seiichin mielipide perustuu hänen kokemuksiinsa Hotarusta töissä ja yhteisessä asuintalossa, jossa Hotaru on järkyttänyt Seiichiä huolettomalla vapaa-ajan vietollaan ja kotiasullaan.

T: 人生に失敗して君ならでははずだな。
H: っえ。私って、人生に失敗してるんですか。
T: いや、女として人生は生硬してる言うんだよ。

T: Tuo on sinun tapaistasi, kun olet epäonnistunut elämässä.
H: Häh? Olenko minä epäonnistunut elämässä?
T: Ei, tarkoitin että naisena elämäsi on melko hiomatonta.

(HnH 02)

Edellisestä lainauksesta Seiichi sanoo hyvin suoraan, että pitää Hotarua epäonnistuneena naisena. Mielenkiintoista kohtauksessa on se, että Seiichi on muodostanut mielipitensä hyvin nopeasti sen jälkeen, kun on muuttanut asumaan samaan taloon Hotarun kanssa. Yhdessä asuminen on antanut hänelle tilaisuuden tarkkailla Hotarun käytöstä myös vapaa-ajalla, mikä on edesauttanut uuden, negatiivisen mielipiteen muodostumisessa. Mielestäni Seiichi pitää Hotarua epäonnistuneena naisena, koska tämä laiskottelee kotona, eikä panosta romanttisiin ihmissuhteisiin. Tämän vapaa-ajan ”tuhlaamisen” lisäksi Hotarun rento pukeutuminen merkitsee Seiichille jonkinasteista naiseuden menettämistä, minkä hän kuvailee kuivumiseksi.

Yksi huomionarvoinen tekijä epänaissellisen naisen määrittelyssä on itsenäinen suhtautuminen onneen ja rakkauteen. Tämä tulee ilmi mm. Hotarun ja Makoton välisissä keskusteluissa heidän muutettuaan yhteiseen asuntoon sarjan loppuvaiheessa. Seuraava lainaus on kohtauksesta, jossa Hotaru ja Makoto syövät yhdessä illallista ja keskustellen samalla.

H: 私好きな人と一緒に暮らしたなんてしたことないし、ダメなところもいっぱいあるけど。。。
M: 俺が幸せにするから。
H: っえ。
M: 頑張っって、幸せにする。
H: あ、私はただ一緒にいられるだけでいいの。

H: En ole ennen asunut yhdessä poikaystävän kanssa, joten minussa on varmasti paljon vikoja...
M: Minä teen sinut onnelliseksi.
H: Häh?
M: Yritän parhaani tehdäkseni sinut onnelliseksi.
H: Ah, minulle riittää, että saamme olla yhdessä.

(HnH 10)

Onnellisuus ja onnelliseksi tekeminen ovat Makotolle tehtäviä, jotka hän katsoo seurustelusuhteessa kuuluvan itselleen. Hotaru ei näe asiaa samalla tavalla, vaan kokee onnellisuuden olevan jokaisen henkilökohtainen päätös, kuten seuraava lainaus osoittaa.

H: 私言ったよ。幸せにしてもらうなのと思ってない。幸せがどうかは私が決めることだから。私はただ一緒にいらただけでいいんだから。

H: Minähän sanoin, ettei minua tarvitse tehdä onnelliseksi. Onnellisuus tai onnettomuus ovat itse päättäviä asioita. Minulle riittää, että saamme olla yhdessä.

(HnH 10)

(Teshima ja Hotaru keskustelemassa kesken työpäivän, Hotaru kertoo näkökulmansa onnellisuuteen, HnH 10)

M: ああ。幸せがどうか自分で決めるって。

T: だろう。あれはわがままで厄介な女だ。

M: Niin, hän sanoi päättävänsä itse, onko onnellinen vai onneton.

T: Näetkö nyt? Siinäpä vasta itsepäinen ja hankala nainen.

(HnH 10)

Jälkimmäisessä lainauksessa miestyöntekijät puhuvat Hotarusta. Hotaru ja Makoto ovat eronneet ja Hotaru asuu yksin. Makoto muistelee Hotarun käsitystä seurustelusta ja onnellisuudesta. Keskustelu osoittaa selvästi, että ainakin sarjan mieshahmot ovat sitä mieltä, ettei Hotarun edustama itsenäisyys (tai jopa itsepäisyys, kuten Seiichi asian ilmaisee) ole naiselle sopivaa käytöstä.

Edellä esitetyissä kappaleissa olen pyrkinyt havainnollistamaan esimerkein, kuinka *Hotaru no hikarin* romanttisiin ihmissuhteisiin liittyvällä keskustelulla muokataan ja tuotetaan kuivakalanaisen

diskurssia. Ensimmäinen tärkeä osa-alue on seurustelu vastakkaisen sukupuolen kanssa ja kiinnostuksen osoittaminen miehiä kohtaan. Tietämättömyys ja taitamattomuus seurustelussa sekä varsinkin haluttomuus suhteiden luomiseen nähdään kuivakalanaisen merkkeinä, jotka osaltaan määrittävät tämän epäonnistuneeksi naiseksi. Toinen huomion arvoinen seikka liittyy naisten ulkonäköön, jonka katson kuuluvan vastakkaisten sukupuolten välisen seurustelun piiriin. Hotarun edustama huoleton kotiasu tulkitaan sarjassa myös kuivakalanaisen piirteeksi ja ulkonäkö määrittää Hotarun hyvin nopeasti epäonnistuneeksi naiseksi. Kolmas seurusteluun liittyvä huomioni sarjasta oli Hotarun itsenäinen käsitys onnellisuudesta, jonka sarjan mieshahmot tulkitsivat hyvin selkeästi epäonnistuneeksi käytökseksi. Kokonaisuudessaan romanttinen seurustelu ja siihen liittyvät asiat esitetään sarjassa olennaisena naisen elämän osa-alueena ja samalla myös hyvin voimakkaasti naista määrittävänä tekijänä.

5. POHDINTA

Tutkielmani alussa asetin itselleni tehtäväksi selvittää yhtä japanilaista televisiosarjaa tarkastelemalla, miten sarjassa tuotetaan henkilöiden välisissä keskusteluissa ja puheenvuoroissa diskurssia epäonnistuneesta naisesta ja millaisia merkityksiä tähän diskurssiin sarjan kontekstissa liitetään. Aineistonani toimineessa *Hotaru no hikari* -sarjassa tätä tietynlaista epäonnistunutta naista kutsutaan kuivakalanaiseksi. Kuivakalanaisen diskurssin rakentumista oli mielenkiintoista seurata, sillä diskurssia luotiin useilla eri tavoilla, joista osa oli ennalta arvattavia mutta osa hyvin yllättäviäkin. Tässä luvussa esitän yhteenvedon edellisen luvun analyysistä ja sen tuloksista, sekä tarkastelen kuinka tutkimukseni suhteutuu aiempaan tutkimukseen japanilaiseen kulttuuriin liittyen. Lisäksi nostan esiin joitakin tutkimuksen herättämiä kysymyksiä ja tarkemman pohdinnan aiheita. Lopuksi tarkastelen oman tutkimukseni onnistumista ja esittelen joitakin mahdollisuuksia aiheeseen liittyvälle jatkotutkimukselle.

5.1. Kuivakalanaisen diskurssi suhteessa sukupuoleen Japanissa

Lähdin toteuttamaan analyysiani kuivakalanaisen diskurssin rakentumisesta *Hotaru no hikarissa* käytävien keskustelujen kautta aineistostani esiin nousseiden teemojen perusteella. Huomasin varsin pian aineistoa läpikäydessäni ja tutkimuskysymykseni muotouduttua, että kuivakalanaisen diskurssia luotiin erityisesti kahden naisille tärkeän elämän osa-alueen avulla. Nämä alueet olivat koti ja kodinhoito sekä rakkaus ja ulkonäkö.

Käsittelin analyysissäni ensin kotia, liittäen siihen kodinhoitoon, kotona vietettyyn aikaan sekä kodin merkitykseen liittyviä asioita, jotka sarjan keskusteluissa tulivat ilmi. Yksi ensimmäisiä sarjassa esitettyjä kuivakalanaista määrittäviä tekijöitä oli tämän ajankäyttö. Kuivakalanainen viettää kaiken vapaa-aikansa kotona, eikä esimerkiksi tapaa ihmisiä. Toinen kotiin olennaisesti liittyvä toistuva teema keskusteluissa oli kotityöt ja niistä suoriutuminen. Kuivakalanainen kuvailtiin sarjassa kotona makoilevaksi, huolettomasti pukeutuneeksi, laiskottelevaksi yksilöksi, jonka tärkeimpiä toimia kotona ovat syöminen ja nukkuminen. Tämä kuvaus ei vastaa perinteisen japanilaisen, mahdollisesti ihanteellisen japanilaisen naisen kuvaa, sillä kotia ensisijaisesti lepopaikkana pitävä nainen ei huolehdi talon siisteydestä eikä laita ruokaa. Nämä seikat puhuvat sen puolesta, ettei tällainen nainen ole hyvä ja huolehtivainen vaimo. Kotona perheen hoitoon keskittyvä nainen on ollut japanilaisessa yhteiskunnassa yksi tärkeimmistä naisihanteista aina Meiji-kaudelta asti (Jalagin & Konttinen 2004).

Mielestäni *Hotaru no hikarissa* esitetään sekä perinteistä naisroolia tukevia että siitä poikkeavia näkemyksiä kotiin liittyen. Uudenlaista naisen asemaa edustaa kuivakalanaisen määrittelyn osa, jonka mukaan erityisesti nuorten naisten ei tulisi piileskellä kotona. Tämä näkemys todistaa osittain, etteivät naiset ole pelkästään kotiin ja kodin piiriin sidottuja, vaan heidän tulisi toimia aktiivisesti ulkomaailmassa. Toisaalta kuten sarjan keskusteluista käy ilmi, naisten poissaolo kotoa on toivottavaa vain siinä tarkoituksessa, että naiset etsivät itselleen kumppania. Se, että kotona vietettävän ajan tulisi kulua kodinhoitoon ja ruoanlaittoon liittyvissä askareissa puhuu mielestäni perinteisen japanilaisen naiskuvan puolesta. Sen mukaan naisen elämänpiiri rajoittuu kotiympäristöön ja siihen kuuluvat työt ovat yksinomaan naisen tehtäviä (Jalagin & Kontinen 2004).

Sarjan keskusteluissa kodin merkitys lepopaikkana sivuutettiin lähes kokonaan, sillä ainoastaan päähenkilö Hotaru puhuu kodin palauttavasta tehtävästä. Tämä herättää joitakin kysymyksiä levon merkityksestä japanilaisessa kulttuurissa ylipäänsä, erityisesti naisiin liittyen. Perinteisen sukupuolten välisen työnjaon mukaan koti nähdään naisten toiminta-areenana kodin ulkopuolisen työnteon kuuluessa miesten maailmaan (Allison 1994; Suzuki 2007). Sukupuolittuneen työnjaon johdosta kotia pidetään yhä naisten ensisijaisena työmaana, joten onko tämän ”työpaikan” nimeäminen lepopaikaksi sallittua? Jos taas miesten tehtäviin ei katsota kuuluvan kotitöihin osallistumisen, voivatko he keskittyä kotona lepäämiseen niinä harvoina hetkinä kun ovat poissa työpaikaltaan? Toisaalta on tärkeää miettiä missä määrin levon mainitseminen tai siitä puhuminen yleensä on japanilaiselle kulttuurille tyypillistä. Edellä esitettyjen huomioiden johdosta ei levon merkityksestä ja lepopaikkojen eroista naisten ja miesten välillä voi tehdä kovin tyhjentyviä lausuntoja aineistoni perusteella.

Hotaru no hikarissa tuodaan hyvin selkeästi esiin huolitellun ulkoasun tärkeys, myös kotiympäristössä. Tätä ajatusta tukee sarjan keskusteluista löytyneet useat esimerkit siitä, että päähenkilö Hotarun verkkapukuun pukeutumista ja epätavallista kampausta sekä ihmetellään että paheksutaan. Huolettoman ulkoasun perusteella Hotaru myös hyvin nopeasti luokitellaan kuivakalanaiseksi. Sachikon kuvailu heti sarjan ensimmäisen jakson alussa kertoo seikkaperäisesti kuivakalanaisen ulkoisesta olemuksesta, joka katsojalle pian paljastuu olevan kotonaan rentoutuvaan Hotaruun sopiva. Myös Hotarun miespuolinen osastonjohtaja Seiichi perustaa käsityksensä Hotarusta kuivakalanaisena ainoastaan Hotarun kotiympäristön ja kotiasun nähtyään. Epäsiisti ulkonäkö huolettaa sarjassa niin mies- kuin naishahmojakin. Onko huoleton ulkonäkö kenties merkki muutenkin huolettomasta tai peräti laiskasta luonteesta? Tämä selitys ei mielestäni ole pätevä, sillä Hotarun työtoverit tuntevat tämän työpaikalta erityisen luotettavana ja tunnollisena työntekijänä. Heillä on siis omakohtaista kokemusta siitä, ettei Hotaru suinkaan ole laiska ihminen. Toisaalta Hotarun epäsiisti koti antaa

selviä viitteitä siitä, että kotona Hotaru lepää ja rentoutuu, eikä suinkaan jatka väsymättömänä aherusta perinteisten naisten töiden parissa. Liittyykö Hotarun määrittely epäonnistuneeksi naiseksi enemmän näiden ”naisten töiden” laiminlyömiseen, kuin verkkapukuun pukeutumiseen sinänsä?

Toinen analyysiteemani käsitti romanttisiin seurustelusuhteisiin, rakkauteen ja ulkonäköön liittyviä aiheita. Erityisesti seurustelusuhteet kuvattiin sarjassa tärkeäksi osaksi naisten elämää. Nämä seurustelusuhteet vastakkaisen sukupuolen kanssa toimivat osaltaan myös kuivakalanaisista määrittävänä tekijänä. Jo *Hotaru no hikarin* alussa esitetyissä ensimmäisissä kuivakalanaisen kuvailuissa seurustelua ja vastakkaista sukupuolta kohtaan osoitetun kiinnostuksen puuttuminen nimettiin kuivakalanaiselle luonteenomaiseksi. Myöhemmin esiteltiin myös useita esimerkkejä kuivakalanaisen taitamattomuudesta seurustelun suhteen, vastakohtana luonnollisen viehättävästi miesten kanssa toimeen tulevalle ihanteelliselle naiselle. Seurustelusuhde miehen kanssa on toisin sanoen yksi merkittävin naista määrittävä tekijä.

Seurustelusuhteen tärkeyden korostaminen naisten kohdalla on mielestäni yksi keino tuoda esiin perinteistä japanilaisen naisen mallia. Äidin rooli on pitkään ollut ja on edelleen naisten tärkein identiteettitekijä Japanissa (Bovoroy 2005). *Hotaru no hikarissa* äitiydestä ei puhuttu ollenkaan, mutta katson tämän vuosisatoja vanhan ihanteen olevan sarjan esittämän naiskuvan taustalla, tosin hieman lievempänä muotona. Sarjassa naisia kehoitetaan etsimään seurustelun kautta tulevaa kumppaniaan, jonka jälkeen uskoisin vuorossa olevan naimisiinmenon ja perheen perustamisen, sillä nämä kolme asiaa ovat japanilaisessa kulttuurissa loogisesti toisiaan seuraavia askelia samalla polulla. Tästä syystä Hotarun elämäntapaan kuuluva oman vapaa-ajan arvostaminen ja seurustelun hylkääminen ovat vääriksi miellettyjä ratkaisuja, sillä ne erottavat hänet (ja hänen kaltaisensa kuivakalanaiset) naisten yhteiskunnallisesta velvoitteesta mennä naimisiin ja hankkia lapsia.

Naisten keskustelut liittyivät *Hotaru no hikarissa* useimmiten seurusteluun ja rakkauteen. Seurustelusuhteet olivat myös yksi keskeinen aihe, johon liittyviä neuvoja sarjan naishahmot saivat ja antoivat jatkuvasti. Kuivakalanaisen olemukseen kuuluu täydellinen tietämättömyys seurustelukäytännöistä, minkä vuoksi monet sarjan naishahmot pyrkivät kartuttamaan omaa tietoaan seurustelusta, jotta eivät kategorioituisi kuivakalanaisiksi. On jollain tavalla yllättävää, että sarjan määrittelyjen mukaan tavallisen hyvän naisen tulisi tuntea romanttisten ihmissuhteiden salat ja olla tavallaan suhdetta ohjaileva osapuoli. Yleensä japanilaisessa naisihanteessa on korostettu kaikin tavoin nuoruutta ja viattomuutta. Tämä ei mielestäni toteudu sarjassa tavoiteltuna esitetyssä naiskuvassa, jonka mukaan nainen on suhdetta hoitava ja ohjaava osapuoli. Tämä herättää kysymyksen, kuinka paljon

naisen oikeastaan tulee tietää romanttisista suhteista ja niihin liittyvistä asioista. Entä voiko tietoa olla liikaa, milloin nainen on liian hyvin perillä asioista, liian kokenut? Toisaalta naisten lukuisat keskustelut seurustelusuhteista ja niihin liittyvistä neuvoista voivat *Hotaru no hikarissa* edustaa naisten kulttuurin osa-aluetta. Naisten tulee olla kiinnostuneita muista ihmisistä, sillä he ovat Japanissa vastuussa niin lasten kuin vanhusten hoidosta. Rakkauden ja avioliiton tavoittelu on yksi tärkeä päämäärä elämässä, joten on luonnollista käyttää näiden aiheiden puimiseen runsaasti aikaa.

Seurustelun yhteydessä käsittelin analyysissäni myös ulkonäköön liittyviä huomioita. Erityisen mielenkiintoista oli huomata, millaisia painotuseroja kuivakalanaisen määrittelyssä oli sarjan nais- ja mieshahmojen välillä. Sekä miehet että naiset kiinnittivät huomiota kuivakalanaisen epätavalliseen ulkonäköön, mutta tämän lisäksi naishahmojen suurin huolenaihe tuntui olevan kuivakalanaisen piittaamattomuus seurustelua kohtaan. Tästä voisi päätellä, että sarjan naishahmot itse pitivät seurustelua ja romanttisia suhteita tärkeimpänä naisen elämän osa-alueena ja tämän perusteella kyseisellä alueella kuivakalanainen on myös naisena epäonnistunut. Seurustelemattomuuden lisäksi naisten näkemyksen mukaan kuivakalanaisen paheksuttavana piirteenä nähtiin kotona piileskely sekä huolimaton ulkoasu, joita molempia voidaan pitää seurustelutavoitteeseen negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä.

Hotaru no hikarin mieshahmot keskittyivät naisia enemmän ulkonäön arvosteluun ja johtopäätösten tekemiseen ulkokuoren perusteella. Tämän havainnon puolesta puhuu Hotarun miespuolisten työtovereiden selkeän paheksuvat kommentit heidän nähtyään Hotarun kuluneessa verkkapuvussa. Hotarun koko naiseus kyseenalaistetaan pukeutumisen ja oudon hiustyylin johdosta, mikä viittaa selkeästi siihen, että miehet pitävät ulkonäköä merkittävänä naista määrittävänä tekijänä. Samansuuntaisia tuloksia japanilaisten miesten suhtautumisesta naisten ulkonäköön löysi aineistostaan myös Fabienne Darling-Wolf (Darling-Wolf 2004). Huolettoman ulkoasun lisäksi miehille tärkeä osa naiseudessa näyttäisi olevan kotityöt ja niistä selviytyminen. Tähän viittaa mm. se, että pelkkä Hotarun epäsiistin asunon näkeminen saa Seiichin luokittamaan hänet kuivakalanaiseksi, joka ei ole enää nainen ollenkaan. Tämä kotitöiden merkittävä asema naisen määritelmässä puhuu perinteisen sukupuolten välisen työnjaon puolesta Japanissa (Suzuki 2007).

Toinen tutkimuskysymykseni koski kuivakalanaisen diskurssiin liitettäviä merkityksiä. Olen käsitellyt tätä kysymystä ensimmäisen tutkimuskysymykseni käsittelyn lomassa, sillä antaessani esimerkkejä kuivakalanaisen diskurssia rakentavasta ja muokkaavasta puheesta, olen samalla kertonut miten tähän luotuun diskurssiin sarjassa suhtaudutaan. Totean tässä vielä kokoavasti, että kuivaka-

lanaiseen liitetään *Hotaru no hikarissa* ainoastaan negatiivisia merkityksiä. Tämä näkyy kaikessa kuivakalanaiseen liittyvässä puheessa, sillä tällainen nainen kuvaillaan alusta lähtien omituiseksi, epäonnistuneeksi ja kaikin puolin varoittavaksi esimerkiksi naisille, jonka kaltaisiksi ei missään nimessä haluta tulla. Kuivakalanainen edustaa epäonnistunutta naiseutta ja on tämän vuoksi läpikotaisin negatiivinen kategoria naiselle.

5.2. Työn näkymättömyys ja muita kysymyksiä

Pro gradu -tutkielmassani pyrin vastaamaan kysymykseen kuinka aineistonani toimivassa japanilaisessa televisiosarjassa luodaan käytyjen keskustelujen avulla diskurssia kuivakalanaisesta ja mitä merkityksiä tähän diskurssiin sarjassa liitetään. Analyysissäni huomasin, että kyseistä diskurssia rakennetaan hyvin selkeästi sekä kotiin että rakkauteen ja seurusteluun liittyvällä keskustelulla. Nämä teemat sisältyvät vahvasti perinteiseen japanilaiseen naiskuvaan, jonka mukaan naisten toimintaympäristö keskittyy kotiin ja naisten päämäärä elämässä on mennä naimisiin ja perustaa perhe. Analyysiteemoja valitessani pyrin keskittymään naisten elämän tärkeimpiin osa-alueisiin. Tästä syystä oletin palkkatyön nousevan aineistosta kodin ja rakkauden veroiseksi teemaksi, mutta näin ei kuitenkaan käynyt.

Mielestäni oli hyvin yllättävää, ettei epäonnistuneen kuivakalanaisen määrittelyyn liittynyt millään tavalla palkkatyö. *Hotaru no hikari* -sarja sijoittuu työpaikalle, toimistoympäristöön ja lähes kaikki sarjan hahmot kuuluvat samaan työyhteisöön. Työ on näkyvä ja samalla myös tärkeä osa hahmojen elämää, sillä työpaikalla vietetään suuri osa ajasta ja työtoverit muodostavat hahmojen läheisimmän sosiaalisen piirin. Palkkatyö esitetään luonnollisena osana naishahmojen elämää ja he ovat käsitykseni mukaan tasavertaisia jäseniä työyhteisössä. Tästä huolimatta työhön liittyvä näkökulma puuttuu sarjan keskusteluissa luodussa kuivakalanaisen diskurssista. Tämän havainnon perusteella näyttäisikin siltä, ettei palkkatyön katsota olevan naiseuteen yhtä olennaisesti liittyvä kuin seurusteluhteiden ja kotitöistä suoriutumisen, vaan kodin ulkopuolista työntekoa pidetään Japanissa yhä vain välietappina naisten matkalla kohti avioliiton tuomaa kotiin jäämistä.

Mielenkiintoinen kysymys *Hotaru no hikariin* liittyen on mitä sarjan tekijät ovat halunneet sarjalla saavuttaa, millaista naiskuvaa he ovat pyrkineet edistämään. *Hotaru* on selvästi sarjan päähenkilö ja jossain määrin myös sen sankaritar, sillä tarina seuraa *Hotarun* elämää kertoen hänen tarinansa. *Hotaru* on aktiivinen toimija tässä tarinassa, vaikkei edusta pelkkiä hyviä ominaisuuksia, jotka usein

ovat sankarihahmoille tunnusomaisia. Hotaru kuvataan alusta lähtien kuivakalanaiseksi ja samalla sarjassa tuodaan hyvin selväsanaisesti ilmi, ettei tämä ole tavoiteltu kategoria. Hotaru ei vastaa japanilaisen yhteiskunnan naisille asettamiin ihanteisiin, paitsi ahkeran työnteon muodossa, joka tosin ei naisen suorittamana kodin ulkopuolisena työnä ole kovin tärkeässä roolissa. Hotaru kuvataan alusta lähtien lähes sanatarkasti kuivakalanaisen erilaiset niin ulkoiset kuin luonteenomaiset piirteet täyttävänä naisena, joka ei kiinnitä huomiota ulkonäköönsä, pyhittää vapaa-aikansa kotona laiskottelulle eikä ole yhtään kiinnostunut seurustelusta miesten kanssa.

Hotaru kuitenkin alkaa osoittaa kiinnostusta muuttumista kohtaan, ainakin seurustelusuhteiden saralla, sillä hän ihastuu työtoveriinsa Makotoon. Samanaikaisesti Hotarulle on tehty selväksi, mitä muut hänestä ajattelevat, toisin sanoen Hotarun kanssa yhdessä asuva Seiichi kertoo Hotarun olevan ilmetty kuivakalanainen. Mielestäni Hotarun muutokseen pyrkiminen on tulosta sekä omasta kuivakalanaisuuden ymmärtämisestä (tai ehkä sen seikan tajuamisesta, ettei sellaista naista pidetä naisena ollenkaan) että rakkauden tunteiden heräämisestä Makotoa kohtaan. *Hotaru no hikari* -sarjan mainoksissa korostuvat rakkauden uudelleen löytämisen ja opettelun teemat (NTV 1 [online] ; VAP [online]), mitkä kuvaavat sarjan pääosassa olevalle naishahmolle perinteisiä naiselle sopivia kiinnostuksen kohteita. Toisaalta se, miten sarjassa lopulta kuvataan Hotarun rakkauselämää ja sen kulkua, tarjoaa mielestäni tilaisuuksia myös uudenlaisen naiskuvan esittelylle. Jollain tapaa Hotarun välinpitämättömyys seurustelua kohtaan sekä kotona laiskottelu palkitsevat hänet romanttisessa mielessäkin, sillä loppujen lopuksi mahdollinen tuleva elämäkumppani löytyy kotoa. Tämän juonenkäänteen voi ajatella jopa rohkaisevan japanilaisia nuoria naisia jättämään aktiivisen rakkauden tavoittelun, antaen asioiden järjestyä omalla painollaan. *Hotaru no hikari* voikin näin ajateltuna edustaa uutta käyttäytymismallia, jonka mukaan nuorten naisten tulisi jättää aktiivinen roolinsa seurustelukumppanin etsinnässä.

Hotarun hahmon ja perinteisen japanilaisen naiskuvan välillä ei ole juurikaan yhtäläisyyksiä. Sen sijaan Hotarun voisi katsoa ilmentävän nuorten japanilaisten naisten harjoittamaa haurasta vastarintaa, jota Annamari Konttinenkin kuvailee. Tämä perinteiden vastustuksen muoto tarkoittaa lähinnä pieniä muutoksia sekä vallitsevien olojen uudelleentulkintaa. (Konttinen 2004: 127.) Hotarun mielenkiinnon puute seurustelua ja sen mukanaan tuomaa avioliittoa sekä perheen perustamista kohtaan voidaan nähdä myös kuvastavan Merja Karppisen mainitsemaa pidentynyttä välivaihetta opiskelun ja avioliiton välillä (Karppinen 2004). Itsenäisesti elävä Hotaru ei sovi parasiittisinkun kategoriaan, mutta jollain tavalla hänen edustamansa naistyyppi on perinteistä naisroolia rikkova, mikä aiheuttaa uuden, jossain määrin negatiivisen termin (kuivakalanainen) käyttöönoton. Huolimatta kuivakala-

naiseen liitettävästä naisena epäonnistumisen leimasta, kuivakalanainen on mielestäni esimerkki naisten mediaesitysten monipuolistumisesta, ellei peräti uudenlaisen roolimallin esittelystä. Omien havaintojeni mukaan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen japanilaiset televisiosarjat ovat esitelleet hyvin erilaisia naishahmoja, joista monet ovat selkeästi vanhoja perinteitä ja naisten toiminta-alueen rajoja rikkovia. Uskon, että naisten media- ja erityisesti televisioesitykset tulevat tulevina vuosina monipuolistumaan Japanissa yhä enemmän. Erityisen mielenkiintoista tulee olemaan seurata, kuinka merkittävästi nämä uudet mediaesitykset vaikuttavat japanilaiseen naiskuvaan ja millainen rooli niillä mahdollisesti on naisten muuttuvassa yhteiskunnallisessa asemassa.

5.3. Tutkimuksen arviointia ja tilaa uudelle tiedolle

Ryhdyin pro gradu -tutkielmassani selvittämään tietynlaisen naiseuden diskurssin muodostumista yhdessä japanilaisessa televisiosarjassa. Halusin yhdistää tutkimuksessani kulttuurintutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen näkökulmia, mikä mielestäni onnistui hyvin tarkoin valitun ja sopivasti rajatun tutkimusaiheen avulla. Tutkimukseni taustoja selvittäessäni sain huomata, että japanilainen televisio on kiinnittänyt jonkin verran tutkijoiden huomiota, mutta tilaa ja tilausta uudelle tutkimukselle on vielä runsaasti.

Kokonaisuudessaan oma tutkimukseni onnistui hyvin, minkä puolesta puhuu ainakin se, että onnistuin löytämään vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin. Analyysin yhteydessä kuvailen kuivakalanaisen diskurssin rakentumista kahden eri pääteeman avulla, antaen samalla esimerkkejä tähän diskurssiin liitetyistä merkityksistä. Jälkeenpäin ajateltuna olisi voinut olla selkeämpää käsitellä kuivakalanaisen diskurssiin liitettyjä merkityksiä omassa alaluvussaan, jolloin tämä kysymys olisi saanut paremmin huomiota. Toisaalta merkitysten esittely ja niiden kommentointi kävi luonnollisesti muun analyysin lomassa, sillä kuivakalanaisen diskurssi ei ollut missään vaiheessa neutraali, vaan hyvin selvästi negatiivisesti latautunut. Tästä syystä asian käsitteleminen omana kohtanaan ei ehkä olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Japanilaisia naisia, erityisesti naisten asemaa Japanissa on tutkittu erityisesti sosiologian ja sukupuolentutkimuksen piirissä. Halusin laajentaa tätä tutkimuskenttää omalla tutkimuksellani ottamalla tutkimukseni kohteeksi japanilaisten naisten mediaesityksen. Japanilaisten naisten esityksiä mediasa, nimenomaan televisiossa ovat tutkineet niin suomalaiset kuin ulkomaalaisetkin tutkijat, mutta tästä huolimatta tunsin omalle tutkimukselleni olevan tilaa. Riittävänä perusteluna oman tutkimuk-

seni tärkeydelle katson olevan saamani tutkimustulokset *Hotaru no hikarin* esittämästä naiskuvasta ja naiseuden muodostamisen osa-alueista. Nämä tulokset tukivat osittain varhaisempia tutkimuksia japanilaisiin naisiin ja heidän elämäänsä liittyen, mutta antoivat myös aiheita lisäkysymyksille.

Kaiken kaikkiaan japanilaiset televisiodraamat tarjoavat mielestäni erinomaisen tutkimuskentän monille tieteenaloille. Televisiosarja yhtenä merkittävänä median muotona ja ympäröivän kulttuurin tuotteena sisältää suuren määrän kulttuurista tietoa, tarjoten ihmisille samastumisen kohteita ja roolimalleja. Oma tutkimukseni keskittyi ainoastaan omiin tulkintoihini sarjan keskusteluista, eikä minulla ollut kovin tarkkaa tietoa sarjan tekijöistä ja heidän motiiveistaan. Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde omaa aiheitani sivuten voisi olla tutustuminen *Hotaru no hikarin* tekijöiden näkemyksiin sarjan tarkoituksesta ja merkityksestä. Toisaalta olisi kiinnostavaa perehtyä sarjan saamaan vastaanottoon Japanissa, selvittäen mahdollisesti haastattelujen kautta, miten japanilaiset katsojat ovat suhtautuneet sarjaan. Ovatko omat tulkintani täysin poikkeavia vaikkapa japanilaisten naisten sarjasta löytämistä merkityksistä?

Toinen erityisen kiinnostava tutkimusaihe on laajempi perehtyminen japanilaisiin televisiosarjoihin ja niissä esitettyihin naishahmoihin. Kuten mainitsin omiin kokemuksiini nojaten, sarjoihin on viime vuosina ilmestynyt runsaasti erilaisia, määrätietoisia, vahvoja ja perinteisestä naiskuvasta poikkeavia naishahmoja. Tämän perusteella arvelisin, ettei Hotarun hahmo ole täysin epätavallinen poikkeus naishahmoissa, vaan ennemminkin yksi esimerkki uudentyyllisestä sankarittaresta. Erilaisten naishahmojen kartoitus ja vertailu eri sarjojen kesken voisi tarjota hyvin hedelmällistä tietoa siitä, minkälaisia roolimalleja japanilaiset televisiosarjat tällä hetkellä tarjoavat. Haastattelututkimuksella japanilasten katsojien parissa voisi myös selvittää, millaiset televisiosarjojen hahmot ovat selkeitä samastumisen kohteita ja roolimalleja sekä millaisten hahmojen toimintaa jäljitellään ehkä huomaamatta.

Japanilaisissa televisiosarjoissa ei juuri koskaan esiinny pelkästään naisia, minkä vuoksi olisikin tärkeää tutkia myös mieshahmoja, niissä tapahtuneita muutoksia, sekä vertailla saman televisiosarjan nais- ja mieshahmojen välistä dynamiikkaa. *Hotaru no hikari* esitteli jo epätavallisen, kuivakalalaisen lisäksi joitakin vahvoja naishahmoja, sarjan mieshahmojen jäädessä hieman heikompaan osaan. Tämän havainnon pohjalta olisikin jännittävää tutkia, heikkenevätkö mieshahmot televisiosarjoissa aina naishahmojen vahvistuessa, vai voivatko molempia sukupuolia edustavat hahmot olla yhtä vahvoja. Mielenkiintoisia tuloksia saataisiin epäilemättä myös vertailemalla japanilaisia ja

esimerkiksi amerikkalaisia televisiosarjoja, joista jälkimmäiset edustavat jossain määrin länsimaisia televisiosarjoja.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Hotaru no hikari, 2007. NTV. DVD-julkaisu, jaksot 1–10, 2008. VAP, Tokio.

Kirjallisuus

Painetut lähteet

Alasuutari, Pertti 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Allison, Anne 1994: *Nightwork: Sexuality, pleasure and corporate masculinity in a Tokyo hostess club*. Chicago: University of Chicago Press.

Anttila, Anna 2009: *Leikin asia. Näkökulmia varhaisnuorten romanttiseen seurustelukulttuuriin*. Helsinki: Yliopistopaino.

Boellstorff, Tom 2008: *Coming of age in Second Life. An Anthropologist Explores the Virtually Human*. Princeton: Princeton University Press.

Borovoy, Amy 2005: *The Too-Good Wife: alcohol, codependency, and the politics of nurturance in postwar Japan*. Berkeley: University of California Press.

Butler, Judith 1990: *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. New York & London: Routledge.

Cameron, Deborah & Kulick, Don 2003: *Language and sexuality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Carter, Cynthia & Steiner, Linda 2004a: Introduction to *Critical Readings: Media and Gender*. – Carter, Cynthia & Steiner, Linda, *Critical Readings: Media and Gender*. Mainhead: Open University Press. (s. 1–10)

Carter, Cynthia & Steiner, Linda 2004b: Mapping the Contested Terrain of Media and Gender Research. – Carter, Cynthia & Steiner, Linda, *Critical Readings: Media and Gender*. Mainhead: Open University Press. (s. 11–35)

Casey, Bernadette, Casey, Neil, Calvert, Ben, French, Liam & Lewis, Justin 2002: *Television Studies. The Key Concepts*. London, New York: Routledge.

- Cramer, Janet M. 2007: Discourses of Sexual Morality in *Sex and the City* and *Queer as Folk*. – *The Journal of Popular Culture*, 40(3). (s. 409–432)
- Darling-Wolf, Fabienne 2004: Sites of Attractiveness: Japanese Women and Westernized Representations of Feminine Beauty. – *Critical Studies in Media Communication*, 21(4). (s. 325–345)
- Davies, Charlotte Aull 2002: Reflexive ethnography [Elektroninen aineisto]: a guide to researching selves and others. London, New York: Routledge.
- Dervin, Fred & Gao, Minghui 2012: Constructing a fairy tale around intercultural couplehood on Chinese television. – *Language and Intercultural Communication*, 12(1). (s. 6–23)
- Eriksen, Thomas Hylland 2004: Toista maata? Johdatus antropologiaan. suom. Forde, Maarit ja Tapaninen, Anna-Maria. Helsinki: Gaudeamus. Suomen antropologinen seura.
- Fairclough, Norman 1997: Miten media puhuu. Tampere: Vastapaino. (suom.) Blom, Virpi & Hazard, Kaarina.
- Freedman, Alisa & Iwata-Weickgenannt, Kristina 2011: “Count What You Have Now. Don’t Count What You Don’t Have”: The Japanese Television Drama Around 40 and the Politics of Women’s Happiness. – *Asian Studies Review*, 35(3). (s. 295–313)
- Garon, Sheldon 2010: State and family in modern Japan: a historical perspective. – *Economy and Society*, 39(3). (s. 317–336)
- Gergen, Mary M. & Gergen, Kenneth J. 2003: Qualitative Inquiry. Tensions and Transformations. – Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (eds.), *The landscape of qualitative research : theories and issues*. Thousand Oaks (CA): Sage. (s. 575–610)
- Grössmann, Hilaria A. 2000: New Role Models for Men and Women? Gender in Japanese TV Dramas. – Craig, Timothy J. (toim.), *Japan pop! Inside the world of Japanese pop culture*. New York: M.E. Sharpe Inc. (s. 207–222)
- Hartley, John 2011: Communication, Cultural and Media Studies. The Key Concepts (Fourth Edition). New York: Routledge.
- Hearn, Greg, Tacchi, Jo, Foth, Marcus & Lennie, June 2009: Action Research and New Media: Concepts, Methods and Cases. Cresskill: Hampton Press, Inc.
- Hermes, Joke 1995: Reading Women’s Magazines. Cambridge: Polity.

- Hirsch, Jennifer 2000: Culture, Gender and Work in Japan: A Case Study of a Woman in Management. – *Ethos* 28(2). (s. 248–269)
- Hobbs, Dick 2006: Ethnography – Jupp, Victor (eds.), *The SAGE Dictionary of Social Research Methods*. London: SAGE Publications Ltd. (s. 101–103)
- Hobson, Dorothy 1980: Housewives and the Mass Media. – Hall, Stuart et al. (eds.), *Culture, Media, Language*. London: Hutchinson.
- Holmes, David 2005: Communication Theory. Media, Technology, Society. Los Angeles, London: SAGE Publications.
- Jalagin, Seija & Konttinen, Annamari 2004: Alussa nainen oli aurinko. Japanilaisen naisen asema ja yhteiskunnalliset muutokset. – Jalagin Seija & Konttinen Annamari (toim.), *Japanilainen nainen. Kuvissa ja kuvien takana*. Tampere: Vastapaino. (s. 27 – 57)
- Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1999: Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. – Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero, *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. (s. 233–264)
- Julkunen, Raija 2010: Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Karppinen, Merja 2004: Toimiston ruusut ja kotiäidit kuluttajina. – Jalagin, Seija & Konttinen, Annamari (toim.), *Japanilainen nainen. Kuvissa ja kuvien takana*. Tampere: Vastapaino. (s. 168–190)
- Kingston, Jeff 2004: Japan's Quiet Transformation: social change and civil society in the twenty-first century. London: Routledge Curzon.
- Konttinen, Annamari 2004: Naisen paikka, naisten asiat. – Jalagin, Seija & Konttinen, Annamari (toim.), *Japanilainen nainen. Kuvissa ja kuvien takana*. Tampere: Vastapaino. (s. 112–141)
- Korvajärvi, Päivi 2010: Sukupuolistunut ja sukupuolistava työ. – Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula, *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino. (s. 183–196)
- Kotilainen, Sirkku 2009: Johdanto: Suhteet mediaan – Avainkokemuksia nykykulttuurissa. – Kotilainen, Sirkku (toim.), *Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (s. 7–18)
- Kozinets, Robert V. 2010: Netnography. Doing Ethnographic Research Online. London: SAGE Publications Ltd.

- Krauss, Ellis S. 2000: Japan: News and Politics in a Media-Saturated Democracy – Gunther, Richard and Mughan, Anthony (toim.), *Democracy and Media: a comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press. (s. 266–303)
- Kuperberg, Arielle & Stone, Pamela 2008: The Media Depiction of Women Who Opt Out. – *Gender & Society* 22(4) (s. 497–517)
- Liljeström, Marianne 2004: Feministinen metodologia – mitä se on? – Liljeström, Marianne (toim.), *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino. (s. 9–22)
- Masahiro, Yamada 1999: Parasaito Shinguru no Jidai. Tokyo: Chikuma Shobô.
- Morley, David 1986: Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure. London: Comedia.
- Mulvey, Laura 1975: Visual Pleasure and Narrative Cinema. – *Screen*. 16 (3). (s. 6–18)
- Mustonen, Anu 2009: Media tunnemyllynä – Kotilainen, Sirkku (toim.), Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (s. 133–146)
- Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris 2006: Esipuhe. – Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. (s. 7–13)
- Norris, Sigrid & Jones, Rodney H. 2005: Discourse as action/discourse in action. – Norris, Sigrid & Jones, Rodney H., *Discourse in Action: Introducing Mediated Discourse Analysis*. London & New York: Routledge. (s. 3–14)
- Nylund, Mats 2003: Asking questions, making sound-bites: research reports, interviews and television news stories. – *Discourse Studies*, 5(4). (s. 517–533)
- Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana 2009: Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. – Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana, *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino. (s. 13–38)
- Ortner, Sherry B. 2006: Anthropology and Social Theory. Culture, Power and the Acting Subject. Durnham: Duke University Press.
- Painter, Andrew A. 1993: Japanese Daytime Television, Popular Culture and Ideology – *Journal of Japanese Studies* 19 (2). (s. 295–325)

- Paltridge, Brian 2006: *Discourse Analysis: An Introduction*. London & New York: Continuum.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Puustinen, Liina, Ruoho, Iris & Mäkelä, Anna 2006: Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. – Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. (s. 15–44)
- Radway, Janice 1984: *Reading the Romance: Women, Patriarchy and Popular Literature*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Ross, Karen 2010: *Gendered Media: Women, Men, and Identity Politics*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Rossi, Leena-Maija 2003: *Heterotehdas: televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rossi, Leena-Maija 2010: Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. – Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula, *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino.
- Seppälä, Antti 2003: Todellisuutta kuvaamassa – todellisuutta tuottamassa. Työ ja koti television ja vähän radionkin uutisissa. *Jyväskylä Studies in Humanities 2*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Seppänen, Janne 2005: *Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.
- Stevenson, Neil 2010: Chatting the news. – *Journalism Studies*, 11(6). (s. 852–873)
- Sugihara, Yoko & Katsurada, Emiko 2002: Gender Role Development in Japanese Culture: Diminishing Gender Role Differences in a Contemporary Society. – *Sex Roles*, 47(9–10). (s. 443–452)
- Suoninen, Eero 1999: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero, *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. (s. 17–36)
- Suzuki, Atsuko 2007: *Gender and Career in Japan*. Melbourne: Trans Pacific Press.
- Tenenboim-Weinblatt, Keren 2009: ”Where is Jack Bauer When You Need Him?”: The Uses of Television Drama in Mediated Political Discourse. – *Political Communication*, 26(4). (s. 367–387)
- Tuchman, Gaye, Daniels, Arlene Kaplan & Benét, James Walker 1978: *Heart and Home: Images of Women in the Mass Media*. Oxford: Oxford University Press.

Valaskivi, Katja 1995: Wataru seken wa oni bakari: mothers-in-law and daughters-in-law in a Japanese television drama. *Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja* 46. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Valaskivi, Katja 1999: *Relations of Television: genre and gender in the production, reception and text of a Japanese family drama*. Acta Universitatis Tamperensis 698. Tampere: Tampere University Press.

Väliverronen, Esa 1998: Mediatekstistä tulkintaan. – Kantonen, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. (s. 13–39)

Painamattomat lähteet

Denshi jisho. [online] < <http://jisho.org/words/> > [12.1.2013]

Fingerroos, Outi 2003: Refleksiivinen paikantaminen kulttuurien tutkimuksessa. – *Elore* 10 (2) [online] < http://www.elore.fi/arkisto/2_03/fin203c.html > [18.4.2012]

Gatzen, Barbara 2001: Media and Communication in Japan: Current Issues and Future Research. – *Electronic journal of contemporary Japanese studies, discussion paper 2* [online] <<http://japanesestudies.org.uk/discussionpapers/Gatzen.html>> [20.11.2012]

Haverinen, Anna 2009: Trobriand-saarilta internetiin – antropologisen kenttätöön haasteita virtuaalisessa ympäristössä. – *J@rgonia: kulttuurin tutkimuksen portaali*, 2009 (16). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto: Historian ja etnologian laitos. [online] < https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22606/jargonia16_haverinen.pdf?sequence=1 > [31.1.2013]

Japan Times 8.7.2007 [online] < <http://www.japantimes.co.jp/text/fd20070708cs.html> > [17.12.2012]

Kodansha, Hotaru no hikari [online] <<http://www.bookclub.kodansha.co.jp/comics/hotarunohikari/>> [17.12.2012]

NHK 2012, Present Situation Regarding Television Viewing and Radio Listening – A Summary of the Results of National Individual Audience Rating Survey conducted by NHK in June 2011, NHK

- Broadcasting Culture Research Institute [online]
<http://www.nhk.or.jp/bunken/english/reports/archives/201203_index.html> [27.11.2012]
- NTV 1, Hotaru no hikari [online] < <http://www.ntv.co.jp/himono/intro/index.html> > [17.12.2012]
- NTV 2, Hotaru no hikari [online] < <http://www.ntv.co.jp/himono/staff/index.html> > [17.12.2012]
- Ojanen, Karoliina 2008: Kenttäkokemuksesta tiedoksi. – *Elore* 15 (1) [online]
< http://www.elore.fi/arkisto/1_08/oja1_08.pdf > [18.4.2012]
- Satoru, Hiura [online] <<http://www.satoru-h.com/works/comic28.html>> [17.12.2012]
- Simone de Beauvoir Quotes, About.com, Women's History [online]
<http://womenshistory.about.com/od/quotes/a/de_beauvoir.htm> [13.11.2012]
- Tung, Yu-Ting 2009: Nodame Cantabile: A Japanese Television Drama and its Promotion of Western Art Music in Asia. Bowling Green State University. Music, Ethnomusicology. A Master Thesis.
< http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=bgsu1229915111 > [18.12.2012]
- VAP [online] <<http://www.vap.co.jp/hotarunohikari-bdbox/>> [8.2.2013]
- Yueh, Hsin-I 2008: Ranking 10 Female Entertainers: A Discourse Analysis of the Formation of Japanese Womens Proper Behavior on a Popular TV Show. Allacademics.com.
<http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/0/8/1/pages260813/p260813-1.php > [20.11.2012]

LIITTEET

Litterointimerkinnät ja lyhenteet

H: Amemiya Hotaru (nainen, 24v.)

Y: Saegusa Yuuka (nainen, 26v.)

S: Yamada Sachiko (nainen, 29v.)

T: Takano Seiichi (mies, 37v.)

M: Teshima Makoto (mies, 23v.)

Mi: Takano Miyuki (nainen)

Su: Murota Suzuko (nainen 23v.)

So: Sono Minako (nainen 25v.)

F: Futatsugi Shouji (mies, 37v.)

N: naistyöntekijä/naistyöntekijät

G: Goutokuji Ken (mies, 31v.)

J: Jinguuji Kaname (mies, 30v.)

Ju: Tadokoro Junpei (mies, 24v.)

Ya: Yamaguchi Takatoshi (mies, 33v.)

Sa: Sawaki Shun (mies, 25v.)

HnH = Hotaru no Hikari

01, 02, 03,... = jakson numero